ALGEMEEN VERSLAG VAN DEN STAAT

VAN HET

MIDDELBAAR EN LAGER ONDERWIJS

VOOR

EUROPEANEN EN MET DEZEN GELIJKGESTELDEN

IN

NEDERLANDSCH-INDIË

OVER

1886

Samengesteld uit de verslagen van het Collegie van Curatoren van het Gymnasium Willem III, van de Commissiën van toezicht der Hoogere Burgerscholen te Semarang en te Soerabaja, van den Directeur der Burgeravondschool ter laatstgenoemde plaats, van de Inspecteurs van het Lager Onderwijs en van het Bestuur der Normaalschool voor hulponderwijzers te Batavia.

BATAVIA,
LANDSDRUKKERIJ
1887

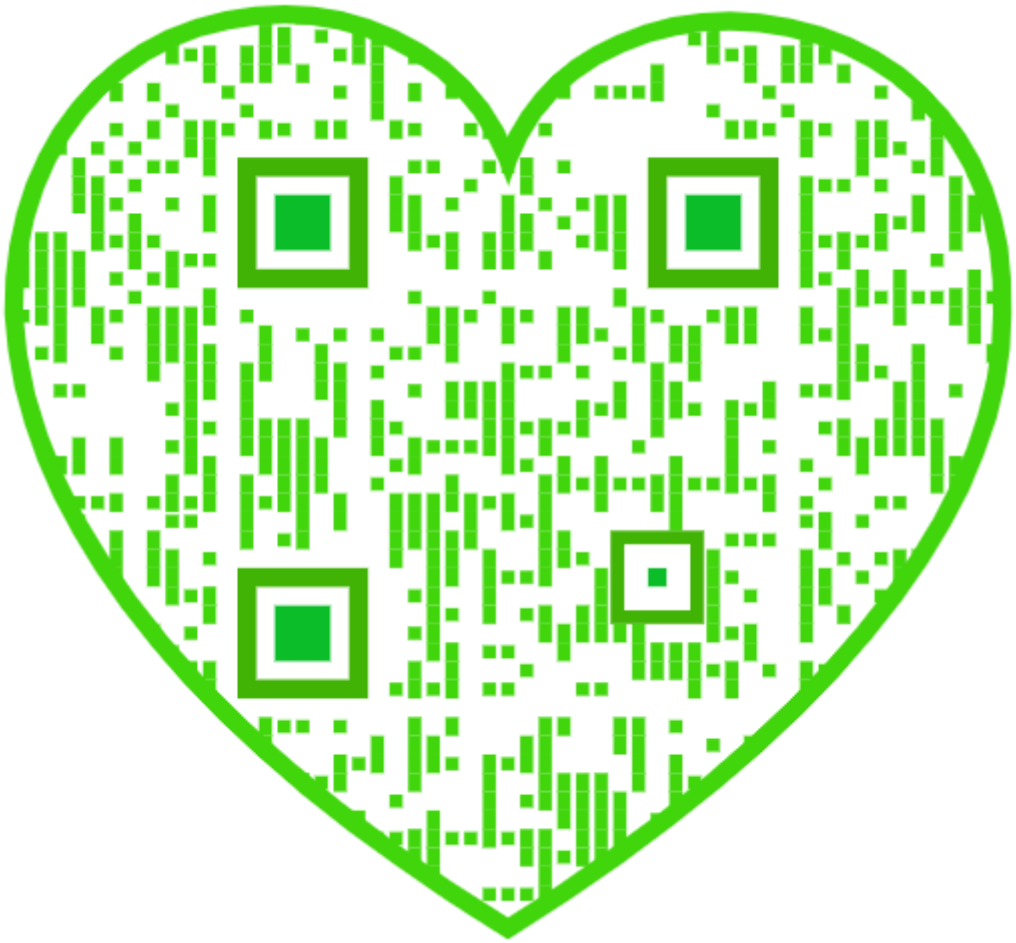

INHOUD.

A.

MIDDELBAAR ONDERWIJS.

BLADZ

I. Algemeene mededeelingen.... 1

A.

Omvang 1

B.

Beheer 1

C.

Begrooting 1

D.

Onderwijzend personeel.... 2

E.

Leerlingen 3

1. Aantal 3
2. Ontleding der cijfers 3
3. Resultaten van het onderwijs.... 3
   - *a.* Eindexamen 3
   - *b.* Overgangsexamens 4
   - *c.* Toelatingsexamens.... 4
   - *d.* Recapitulatie 4
4. Verdeeling in studiejaren.... 5
   - Batavia.... 5
   - Semarang.... 5
   - Soerabaja 5
5. Staking der studiën.... 6
6. Redenen dier staking.... 6

BLADZ.

F.

Schoolverzuim 6

G.

Beschikking over bijzondere ondersteuningsfondsen 6

H.

Niet Europeesche leerlingen 7

I.

Gedrag en ijver der leerlingen 8

J.

Verzamelingen, bibliotheken en gebouwen 8

II. Inrichtingen van Onderwijs.

A. GYMNASIUM WILLEM III TE BATAVIA.

Afdeelingen A Hoogere Burgerschool en B Inrichting voor de Indische Taal-, Land- en Volkenkunde 8

1. Algemeene mededeelingen 8
   a. Toezicht en beheer 8
   b. Onderwijzend personeel 8
   c. Geneeskundige behandeling van het personeel 10
2. Bibliotheek en verzamelingen 12
3. Gebouwen 12
4. Siamfonds 12
5. Leerlingen 13

α. Afdeeling A. Hoogere Burgerschool 13

1. Aantal 13
2. Vermeerdering en vermindering vóór de vacantie 13
3. Resultaten der examens 14
   a. Overgangsexamens 14
   b. Herexamens 14
   c. Toelatingsexamens 15
   d. Toelating van oud-leerlingen enz. 15
4. Vermeerdering en vermindering nà de vacantie 15
5. Verschillende mutatiën 16
6. Aantal leerlingen sedert de stichting 17
7. Toelichting tot bovenstaand overzicht 18
8. Herkomst der leerlingen 18
9. Leeftijd 19
10. Schoolverzuim, gedrag en ijver 20

BLADZ.

11. Sterfte 20
12. Eindexamen 20
13. Splitsing der klassen in parallel-afdeelingen..... 21
b. Afdeeling B. Inrichting voor de Indische Taal-, Land- en Volkenkunde..... 21
1. Aantal. Vermeerdering en vermindering voór de vacantie..... 21
2. Vermeerdering en vermindering nà de vacantie..... 22
3. Herkomst der leerlingen..... 22
4. Resultaten van het onderwijs..... 22
5. Mutatiën..... 22
6. Inschrijving van officieren..... 23

B. HOOGERE BURGERSCHOOL MET DRIEJARIGEN CURSUS VOOR MEISJES TE BATAVIA.

1. Algemeene mededeelingen 23
2. Leerlingen..... 23
a. Aantal 23
b. Vermeerdering en vermindering vóór de vacantie..... 24
c. Resultaten der examens..... 24
1. Overgangsexamens..... 24
2. Herexamens..... 24
3. Eindexamen..... 25
4. Toelatingsexamens 25
d. Aantal leerlingen bij het begin van den nieuwen cursus..... 25
e. Vermeerdering en vermindering na de vacantie..... 26
f. Leeftijd..... 26
g. Schoolverzuim, gedrag en ijver..... 26
3. Bibliotheek en verzamelingen..... 27
4. Gebouwen 27
5. Voorbereidingsklasse..... 27

C. HOOGERE BURGERSCHOOL MET VIJFJARIGEN CURSUS TE SEMARANG.

1. Algemeene mededeelingen 28
a. Toezicht en beheer 28
b. Onderwijzend personeel 28
2. Leerlingen..... 28
a. Aantal 28
b. Vermeerdering en vermindering vóór de vacantie..... 29

BLADZ.

c. Resultaten der examens ... 29
1. Overgangsexamens ... 29
2. Eindexamen ... 29
3. Toelatingsexamens ... 30
d. Aanwezig bij den aanvang van den cursus 1886/87 ... 30
e. Aanwezig op ultimo 1886 ... 30
f. Inschrijving van nieuwelingen. Vermelding van klasse en leeftijd ... 31
g. Splitsing in parallel-klassen ... 31
h. Schoolverzuim, gedrag en ijver. Ondersteunde leerlingen ... 31
3. Bibliotheek en verzamelingen ... 32
4. Gebouwen ... 32

D. WILHELMINA-SCHOOL TE SEMARANG.

1. Algemeene mededeelingen ... 32
a. Toezicht en beheer ... 32
b. Programma en dienstregeling ... 33
c. Onderwijzend personeel ... 34
2. Leerlingen ... 34
a. Aantal ... 34
b. Vermeerdering en vermindering vóór de vacantie ... 34
c. Resultaten der examens ... 34
1. Overgangsexamens ... 34
2. Toelatingsexamens ... 35
d. Aantal leerlingen bij het begin van den nieuwen cursus en op het einde van het verslagjaar ... 35
e. Gedrag en ijver ... 35
f. Schoolgebouw, leermiddelen, enz ... 35

E. HOOGERE BURGERSCHOOL MET VIJFJARIGEN CURSUS TE SOERABAJA.

1. Algemeene mededeelingen ... 36
a. Toezicht en beheer ... 36
b. Onderwijzend personeel ... 36
2. Leerlingen ... 36
a. Aantal ... 36
b. Vermeerdering en vermindering vóór de vacantie ... 37
c. Resultaten der examens ... 37
1. Overgangsexamens ... 37

BLADZ.

2. Eindexamen ... 37
3. Toelatingsexamens ... 38
d. Aanwezig bij den aanvang van den nieuwen cursus ... 38
e. Vermeerdering en vermindering nà de opening van den nieuwen cursus ... 38
f. Leeftijd ... 39
g. Schoolverzuim ... 39
h. Gedrag en ijver ... 40
3. Bibliotheek en verzamelingen ... 40
4. Gebouwen ... 40

F. BURGERAVONDSCHOOL TE SOERABAJA.

1. Algemeene mededeelingen ... 40
a. Toezicht en beheer ... 40
b. Onderwijzend personeel ... 41
2. Leerlingen ... 42
a. Aantal ... 42
b. Indeeling ... 42
c. Aard der gekozen bestemming ... 43
d. Leeftijd ... 43
e. Plaatsing van leerlingen bij fabrieken en werkplaatsen ... 44
f. Vermeerdering en vermindering vóór ultimo December ... 44
g. Gedrag en ijver. Schoolverzuim ... 45
3. Verzamelingen ... 45
4. Meubilair ... 45
5. Gebouwen ... 45

G. AVONDCURSUS IN HET BOEKHOUDEN TE SOERABAJA ... 45

H. TECHNISCHE AVONDCURSUS TE SOERABAJA ... 46

B.

LAGER ONDERWIJS VOOR EUROPEANEN EN MET DEZEN GELIJKGESTELDEN.

§ 1. Mededeelingen van algemeenen aard ... 48
» 2. Toezicht op het lager onderwijs ... 49
» 3. Akten van bekwaamheid tot het geven van onderwijs ... 50

BLADZ-

§ 4. Getal en aard der scholen 51
» 5. Omvang en toestand van het onderwijs 56
» 6. Onderwijzend personeel 57
» 7. Getal en aard der leerlingen 60
» 8. Schoollokalen, onderwijzerswoningen, schoolmeubelen, leermiddelen, schoolbibliotheken 62
Uitgaven en ontvangsten van het openbaar lager onderwijs in Ned.-Indië gedurende 1886 64

BIJLAGEN:

L^a. A. Soort der akten van bekwaamheid 65
» B. Getal en aard der scholen in Nederlandsch-Indië onder ultimo December 1886. 66
» C. Onderwijzend personeel bij de lagere scholen in Nederlandsch-Indië onder ultimo December 1886 68
» D. Nominatieve staat der inspecteurs, onderwijzers, onderwijzeressen en kweekelingen bij het openbaar lager onderwijs in Nederlandsch-Indië onder ultimo December 1886 70
» E. Mutatiën onder het onderwijzend personeel van de openbare lagere scholen in Nederlandsch-Indië, gedurende het jaar 1886 86
» F. Staat van den ouderdom der kinderen van Europeanen en met dezen gelijkgestelden, die onder ultimo December 1886 de openbare lagere scholen in Nederlandsch-Indië bezochten 90
» G. Staat van den ouderdom der kinderen van Europeanen en met dezen gelijkgestelden, die onder ultimo December 1886 de bijzondere scholen in Nederlandsch-Indië bezochten 94
» H. Staat van den ouderdom der kinderen van Europeanen en met dezen gelijkgestelden, die onder ultimo December 1886 alle lagere scholen in Nederlandsch-Indië bezochten 96
» I. Staat van het onderwijzend personeel en van de leerlingen aan de openbare lagere scholen in Nederlandsch-Indië, onder ultimo December 1886 100
» K. Staat van het onderwijzend personeel en de leerlingen aan de bijzondere lagere scholen in Nederlandsch-Indië, onder ultimo December 1886 110

A.

MIDDELBAAR ONDERWIJS.

I. ALGEMEENE MEDEDEELINGEN.

A. Omvang.

Te *Soerabaja* werden in het afgeloopen jaar twee particuliere avondcursussen geopend, van welke er een het verschaffen van onderwijs in het boekhouden beoogde, terwijl de andere, „een technische avondcursus", bestemd was voor jongelieden, die aan de ter plaatse bestaande burgeravondschool niet datgene meenden te kunnen vinden, wat zij voor hunne latere examens noodig achtten.

Overigens onderging het aantal inrichtingen voor openbaar middelbaar onderwijs geene verandering.

B. Beheer.

Hieromtrent vallen geene bijzondere mededeelingen te doen.

C. Begrooting.

In het ondervolgend overzicht zijn vermeld de uitgaven voor het openbaar middelbaar onderwijs en de daartegenover staande ontvangsten over de jaren 1885 en 1886.

INRICHTINGEN.	UITGAVEN.				ONTVANGSTEN WEGENS SCHOOLGELDEN.			
	1885.		1886.		1885.		1886.	
Gymnasium Willem III te Batavia.....	ƒ 216331	36	ƒ 209505	69⁵	ƒ 23724	40	ƒ 19873	58
Hoogere Burgerschool met driejarigen cursus voor meisjes te Batavia....	» 27420	22	» 27868	25	» 7965	—	» 7185	—
Hoogere Burgerschool te Semarang.....	» 95530	47	» 101003	78	» 12490	—	» 12938	—
Hoogere Burgerschool te Soerabaja.....	» 110062	16	» 113939	56	» 13408	—	» 14610	—
Burgeravondschool te Soerabaja.....	» 11467	42⁵	» 14300	—	» 779	—	—	—
Te zamen....	ƒ 460811	63⁵	ƒ 466617	28⁵	ƒ 58366	40	ƒ 54606	58

De uitgaven voor de gebouwen bedroegen bij al de inrichtingen te zamen: in 1885, toen belangrijke vernieuwingen enz. plaats vonden aan de hoogere burgerschool te *Semarang* ƒ 63751.— en in 1886 ƒ 9129.—. Omtrent al deze cijfers valt op te merken, dat die over 1885 als verbeterde en die over 1886 als voorloopige opgaven zijn te beschouwen.

D. Onderwijzend personeel.

Er hadden in het afgeloopen jaar onder het onderwijzend personeel slechts geringe mutatiën plaats, die voor het meerendeel hare aanleiding vonden in eene organieke inkrimping van het personeel aan de afdeeling Hoogere Burgerschool van het Gymnasium Willem III te *Batavia*, in overeenstemming met het verminderd aantal leerlingen.

Ongesteldheden kwamen ook in dit jaar vrij veelvuldig voor aan de hoogere burgerscholen te *Soerabaja* en *Semarang*.

Nadere mededeelingen omtrent een en ander vindt men in de betrekkelijke paragrafen onder II, Inrichtingen van Onderwijs, vermeld.

E. Leerlingen.

1. Aantal.

Het aantal leerlingen, waarmede de lessen aan de hoogere burgerscholen voor jongens in de laatstverloopen vijf jaren aanvingen, wordt vermeld in de onderstaande tabel.

HOOGERE BURGERSCHOOL TE	AANWEZIG BIJ DEN AANVANG VAN DEN CURSUS				
	1882/83.	1883/84.	1884/85.	1885/86.	1886/87.
Batavia	187 (1)	186 (1)	166 (1)	152 (2)	116
Semarang	82 (1)	90	103 (2)	100	103 (3)
Soerabaja	97	94 (3)	94 (1)	108 (1)	129 (5)
Totaal	366 (2)	370 (4)	363 (4)	360 (3)	348 (8)

Onder deze totalen zijn begrepen zoowel de gewone leerlingen als de toehoorders en de leerlingen voor enkele vakken; zijnde het aantal der beide laatste categoriën van leerlingen in de cijfers tusschen haakjes afzonderlijk vermeld.

2. Ontleding der cijfers.

Van de 348 leerlingen, waarmede de cursus 1886/87 blijkens bovenstaande tabel begon, hadden er 249 ook in het afgeloopen schooljaar de lessen gevolgd. De overige 99 waren nieuwe leerlingen, waarvan 97 het toelatingsexamen met goed gevolg hadden afgelegd en 2 van dat examen waren vrijgesteld als oud-leerlingen eener andere hoogere burgerschool.

3. Resultaten van het onderwijs.

a. *Eindexamen.*

Aan het eindexamen namen in 1886 35 leerlingen der drie hoogere burgerscholen deel, waarvan er 21 slaagden; de 14 overigen werden afgewezen. In 1885 werd dit examen door 27 leerlingen afgelegd; van dezen slaagden toen 16.

b. *Overgangsexamens.*

Bij deze examens werden 265 leerlingen geëxamineerd, van welke 181 of 68.3 pCt. tot eene hoogere klasse konden worden bevorderd. Voor 1885 waren deze cijfers 288 en 183, bedragende alzoo het procentsgewijze cijfer voor dat jaar 63.5 of 4.8 pCt. minder dan voor 1886.

c. *Toelatingsexamens.*

Voor de toelatingsexamens hadden zich aangemeld 146 leerlingen. Van dezen voldeden 107 of 73.2 pCt. aan de gestelde eischen, tegen 89 van de 140 leerlingen of 63.5 pCt. in 1885.

d. *Recapitulatie.*

Omtrent den uitslag der toelatings-, overgangs- en eindexamens in 1886 wordt een overzicht aangetroffen in de volgende tabel, waarbij tevens is bekend gesteld met hoeveel reeds vroeger aanwezige leerlingen en met hoeveel nieuwe de lessen van den cursus 1886/87 aanvingen.

Hoogere burgerschool te	Eindexamen van den cursus 1885/86 *a*)		Overgangsexamens tot den cursus 1886/87.		Toelatingsexamens tot den cursus 1886/87.				Van de in het toelatingsexamen geslaagden lieten zich als leerlingen inschrijven:		Bij het begin van den cursus 1886/87 ingeschreven:		
					Voor de laagste klasse		Voor eene hoogere klasse.						
	Geëxamineerd.	Geslaagd.	Geëxamineerd.	Geslaagd.	Geëxamineerd.	Geslaagd.	Geëxamineerd.	Geslaagd.	Van hen die voor de laagste klasse geslaagd waren.	Van hen die voor de hoogste klasse geslaagd waren.	Leerlingen van den vorigen cursus.	Nieuwe leerlingen.	Te zamen.
Batavia	22	13	96	68	51	37	—	—	31	—	85	31	*b*) 116
Semarang	8	4	81	48	38	31	4	—	*c*) 29	—	73	30	*d*) 103
Soerabaja	5	4	88	65	*e*) 53	39	—	—	*f*) 37	—	91	38	*g*) 129
Te zamen . .	35	21	265	181	142	107	4	—	97	—	249	*h*) 99	348

a) Het verslag betreffende dit examen is gedrukt als bijvoegsel van de Javasche Courant van den 9den Juli 1886 No. 55.

b) Hieronder 3 Chineezen en 2 Javanen.

c) Hieronder 1 leerling, die het toelatingsexamen te *Batavia* had afgelegd.

d) Hieronder 1 Javaan.

e) Hieronder 1 Chinees, die echter niet slaagde.

f) Hieronder 1 leerling, die het toelatingsexamen te *Semarang* had afgelegd.

g) Hieronder 2 Chineezen.

h) Hieronder 2 leerlingen, die zonder examen werden toegelaten als afkomstig van andere hoogere burgerscholen.

4. Verdeeling in studiejaren.

De verdeeling der leerlingen in de verschillende studiejaren was op de ondervermelde tijdstippen als volgt:

VERDEELING DER LEERLINGEN.	AANTAL LEERLINGEN				
	waarmede de cursus 1885/86		bij het begin van den cursus 1886/87 aanwezig.	in 1886	
	begon.	eindigde.		op 1 Januari.	op 31 December.
BATAVIA.					
1e studiejaar	*a*) 52	34	*a*) 42	48	*a*) 41
2e id.	*b*) 30	20	*b*) 30	26	*b*) 29
3e id.	*b*) 31	14	*b*) 22	25	20
4e id.	14	11	12	17	7
5e id.	*b*) 23	*c*) 2	*b*) 10	22	9
Leerlingen voor enkele vakken	—	—	—	—	—
Toehoorders	2	—	—	1	1
Te zamen	152	81	116	139	107
SEMARANG.					
1e studiejaar	*b*) 31	31	*b*) 39	33	*b*) 36
2e id.	24	20	17	21	19
3e id.	15	15	21	15	21
4e id.	21	16	10	17	9
5e id.	9	8	13	8	11
Leerlingen voor enkele vakken	—	—	—	—	—
Toehoorders	—	1	3	—	1
Te zamen	100	91	103	94	97
SOERABAJA.					
1e studiejaar	*b*) 38	35	*b*) 44	37	*b*) 44
2e id.	*b*) 39	34	*b*) 39	36	*b*) 29
3e id.	17	13	26	17	23
4e id.	8	8	9	*d*) 10	10
5e id.	5	5	6	5	6
Leerlingen voor enkele vakken	—	2	2	2	4
Toehoorders	1	—	3	*d*) —	3
Te zamen	108	97	129	107	119

a) Gesplitst in drie parallel-klassen.

b) Gesplitst in twee parallel-klassen.

c) 20 van de 22 leerlingen der 5de klasse, die zich allen aan het eindexamen onderwierpen, waren bij het einde van den cursus niet meer ingeschreven.

d) In het Algemeen Verslag van den staat van het middelbaar en lager onderwijs over 1885 is het aantal leerlingen van het 4de studiejaar en dat der toehoorders abusievelijk vermeld als op 31 December 1885 te hebben bedragen respectievelijk 11 en 1.

5. Staking der studiën.

Zooals boven vermeld, werden in 1886 de drie hoogere burgerscholen door 21 leerlingen met een diploma van afgelegd eindexamen verlaten, terwijl in den loop of bij de sluiting van den in dat jaar geëindigden cursus er 97 hunne studiën aan die inrichtingen staakten, nl. te *Batavia* 62, te *Semarang* 16 en te *Soerabaja* 19. Bovendien overleden er 2 leerlingen.

6. Redenen dier staking.

Van de evenvermelde 97 leerlingen waren er 15, die naar *Nederland* vertrokken; 10, die naar andere hoogere burgerscholen overgingen; 8, die in gouvernementsdienst en 8, die in den handel traden; 11, die op landelijke ondernemingen geplaatst werden; 10, die zich wegens ziekte of financieele redenen lieten afschrijven; 4, die wegens onvoldoenden aanleg hunne studiën staakten; 1, die naar de lagere school terugkeerde en 30, die met niet nader aangeduide bestemmingen de inrichtingen verlieten.

F. Schoolverzuim.

Het schoolverzuim bedroeg in 1886 5.5 pct. te *Batavia,* 4.1 pCt. te *Semarang* en 4 pCt. te *Soerabaja*, tegen respectievelijk 6.9, 5.2 en 5.5 pCt. in 1885. Onder de betrekkelijke paragrafen van dit verslag volgen enkele nadere bijzonderheden.

G. Beschikking over bijzondere ondersteuningsfondsen.

Het te *Batavia* gevestigde „Studiefonds voor onbemiddelde leerlingen van goeden aanleg" ondersteunde op 1 October 1885 9 leerlingen te *Batavia* en 1 leerling te *Soerabaja.* Nog vóór het einde van den cursus 1885/86 werd dit getal met één verminderd, doordien het Bestuur van het fonds zich genoodzaakt zag aan een leerling van het vierde studiejaar te *Batavia*, wegens wangedrag buiten de school, den verleenden steun te onttrekken.

Van de overgeblevenen onderwierpen zich vijf aan het in 1886 afgenomen eindexamen, doch slechts twee hunner slaagden. Een der afgewezenen trok zich uit eigen beweging terug; een tweede kreeg vergunning om zijne studiën nog één jaar voort te zetten, doch verliet de school bij het einde van het eerste kwartaal van den cursus 1886/87; den derde werd verdere steun ontzegd. Van de twee geslaagden staakte één zijne studiën aan het gymnasium; de andere verzocht den steun der vereeniging om zijne studiën als leerling van de afdeeling B van het gymnasium Willem III te mogen voortzetten, hetgeen hem werd toegestaan. Daar hij evenwel gedurende het eerste kwartaal van het nieuw begonnen schooljaar van die toestemming geen gebruik maakte, meende het Bestuur, toen hij zich eindelijk aanmeldde, niet gerechtigd te zijn, hem den toegezegden steun te verleenen. Deze werd toen overgedragen op eenen anderen sollicitant, die als leerling der afdeeling B slechts ondersteuning vroeg voor één jaar, terwijl nog ten laste van het fonds genomen werd een élève van het 5e studiejaar der afdeeling A, die den cursus anders bezwaarlijk tot het einde toe had kunnen bijwonen; in verband tot een en ander telde het bovengenoemde fonds op 1 October 1886 6 ondersteunden, nl. 5 te *Batavia* en 1 te *Soerabaja*.

Van de ondersteunden van het studiefonds „Midden-Java" te *Semarang* legde in 1886 één met gunstig gevolg het grootambtenaarsexamen af en gingen al de anderen naar een hooger studiejaar van de hoogere burgerschool over. Aan twee nieuwe leerlingen werd bij het begin van den cursus 1886/87 ondersteuning verleend en in Januari 1887 nog aan een derde, op welk laatste tijdstip het aantal ondersteunde leerlingen 9 bedroeg.

Nopens het Siamfonds zie men onder II, Inrichtingen van Onderwijs, § 4.

II. Niet-Europeesche leerlingen.

Zooals blijkt uit het bij § E 3d opgenomen overzicht namen voor den cursus 1886/87 8 niet-Europeesche leerlingen aan het openbaar

middelbaar onderwijs deel. Van dezen waren er 5 Chineezen, waarvan 3 te *Batavia* en 2 te *Soerabaja*. De 3 overigen waren Javanen, waarvan 2 leerlingen van de hoogere burgerschool te *Batavia* en 1 van die te *Semarang*.

I. Gedrag en ijver der leerlingen.

Over het gedrag van enkele nieuwe, van de lagere school afkomstige leerlingen van de hoogere burgerschool te *Soerabaja* werd in het afgeloopen jaar geklaagd. Overigens waren de berichten te dezen opzichte gunstig te noemen. Ook de ijver der leerlingen liet niet te wenschen over.

J. Verzamelingen, bibliotheken en gebouwen.

Over het algemeen verkeerden deze in voldoenden staat. Nadere mededeelingen volgen bij de betrekkelijke paragrafen hieronder.

II. INRICHTINGEN VAN ONDERWIJS.

A. Gymnasium Willem III te Batavia.

Afdeelingen A. Hoogere Burgerschool en B. Inrichting voor de Indische taal-, land- en volkenkunde.

1. Algemeene mededeelingen.

a. *Toezicht en beheer.*

Gedurende het verslagjaar werd het lid van het college van curatoren Mr. J. Sibenius Trip op verzoek eervol als zoodanig ontslagen en vervangen door den Heer H. C. Soeters.

b. *Onderwijzend personeel.*

Aan de afdeeling taal-, land- en volkenkunde had, gerekend naar het aantal van slechts vier daar werkzame leeraars, eene belangrijke

mutatie plaats. Behalve toch de leeraar in de geschiedenis en de land- en volkenkunde, wiens vertrek met verlof nog in het vorig jaarverslag vermeld werd, verliet ook de leeraar in de Javaansche taal D. F. VAN DER PANT in de eerste maand van 1887 de inrichting met verlof naar *Nederland*.

In de plaats van den Heer J. P. TH. VAN NUNEN werd tot leeraar in de geschiedenis en de land- en volkenkunde benoemd de Heer Mr. W. A. J. VAN DAVELAAR, tot dusver Eerste Commies bij het Departement van Binnenlandsch Bestuur, terwijl met de waarneming der betrekking van leeraar in de Javaansche taal tijdelijk belast werd de ambtenaar voor de beoefening van Indische talen Dr. J. G. H. GUNNING. Beide heeren aanvaardden nog in de maand Januari hunne taak.

Overigens werden de lessen aan deze afdeeling, buiten eenige, doch zeldzame stoornis, ten gevolge van ongesteldheid van leeraars, zeer geregeld gegeven.

Aan de afdeeling Hoogere Burgerschool moest, wegens ziekte, een binnenlandsch verlof voor den tijd van twee maanden, dat echter voor de helft viel in de groote vacantie, verleend worden aan den eersten leeraar in het teekenen; de daardoor openvallende lessen werden echter geheel waargenomen door den (tijdelijken) tweeden leeraar. Voorts werden, zooals gewoonlijk, ten gevolge van tijdelijke ongesteldheden, deelneming aan het afnemen van examens buiten de inrichting, enz., nu en dan sommige lessen door leeraars verzuimd, doch zooveel mogelijk werd daarin door de anderen voorzien.

Eigenlijk gezegde mutatiën kwamen niet voor, zoodat het onderwijs zeer geregeld kon plaats hebben.

Daarentegen werd tegen het einde van het verslagjaar, ingaande met de kerstvacantie, overgegaan tot eene organieke vermindering van het aanwezige personeel; de in 1879 aangevangen en steeds aanhoudende daling van het aantal leerlingen en de in verband daarmede gaandeweg mogelijk geworden inkrimping van het aantal klasseafdeelingen, waardoor in 1882 reeds twee tijdelijk aangestelde leeraars

konden worden gemist en in 1884, bij het vertrek naar *Europa* van een der leeraars in de Fransche taal en letterkunde (de Heer A. N. CLAVIER), door eene gewijzigde opdracht van lessen, nader eene der vaste leeraarsbetrekkingen kon worden opgeheven, maakten namelijk thans eene verdere inkrimping van personeel mogelijk.

Dientengevolge werden ééne van de twee leeraarsplaatsen voor de Nederlandsche taal en letterkunde en ééne van leeraar in de wiskunde en het lijnteekenen opgeheven, terwijl de in 1879 ingestelde tijdelijke betrekking van tweeden leeraar in het teekenen werd ingetrokken.

De leeraar in de wiskunde en het lijnteekenen en de tijdelijke leeraar in het teekenen vonden (de laatste in andere vakken) dadelijk plaatsing aan de hoogere burgerschool te *Soerabaja*; de uitgevallen leeraar voor de Nederlandsche taal- en letterkunde, voor wien niet dadelijk eene andere plaats beschikbaar was, werd daarentegen op wachtgeld gesteld.

Ten gevolge van het evenbedoeld vertrek van den tijdelijken leeraar in het teekenen, die sedert 1882 ook met het onderwijs in de gymnastiek aan de inrichting belast was geweest, moest in dit onderwijs op nieuw worden voorzien. Het werd diensvolgens, na eene vergeefsche oproeping in de nieuwsbladen van personen tot het geven van middelbaar of lager onderwijs in dat vak bevoegd, opgedragen aan een oud-leerling der inrichting, die ofschoon ook niet in het bezit eener akte van bevoegdheid, evenwel uit anderen hoofde daarvoor geschikt werd geacht.

c. *Geneeskundige behandeling van het personeel.*

Bij de oprichting van het gymnasium was bepaald, dat met de interne-leerlingen, ook het geheele onderwijzend en verder aan de inrichting verbonden personeel met elks wettig gezin recht zou hebben op kostelooze geneeskundige behandeling en verstrekking van geneesmiddelen.

Aan den voor de behandeling aangewezen geneesheer werd aan-

vankelijk, terwijl het nog in de bedoeling lag, dat al de leeraren op het gymnasium-erf zouden wonen, eene toelaag van *f* 100.— 's maands toegekend, welke toelaag echter reeds spoedig tot het dubbele bedrag moest worden verhoogd, toen, ten gevolge van de afscheiding van opvoeding en onderwijs (1862) de aanwezige leeraren, destijds nog slechts 9 in aantal, elders moesten wonen.

Sedert bleef de toelaag op dat bedrag bepaald, ook nadat in 1879 het internaat vervallen was, waarbij echter in het oog valt te houden, dat het aantal van 9 leeraren, buiten den Directeur, voor de beide afdeelingen te zamen inmiddels gestegen was tot 27, behalve de verdere mindere Europeesche beambten en het Inlandsche personeel.

In Februari 1881, ter gelegenheid van de verbetering der traktementen van het laagst bezoldigde gedeelte der leeraren, werd echter het recht op vrije geneeskundige behandeling en verstrekking van geneesmiddelen voor den vervolge ingetrokken, met dien verstande dat het op dat tijdstip in het genot van dat voorrecht zijnde personeel daarin op den bestaanden voet gehandhaafd zou blijven.

Door verlof, pensionneering en ook ten gevolge van de hooger gemelde inkrimping van personeel was het rechthebbend gedeelte in den aanvang van 1886 reeds gedaald tot 15 hoofdpersonen, zoodat eene toelaag van *f* 200.— niet meer in overeenstemming geoordeeld werd met den omvang van den dienst. Met ingang van 1 Mei van het verslagjaar werd het onderwerp daarom op nieuw geregeld en de toelaag voor het verdere gedeelte van dat jaar tot *f* 150.— verminderd, met bepaling, dat voor elk volgend jaar de toelaag zou worden vastgesteld naar den maatstaf van *f* 10.— 's maands voor iederen leeraar of geëmployeerde, die op 1 Januari van dat jaar op vrije geneeskundige hulp aanspraak heeft.

De bedoelde geneeskundige dienst, welke van Juli 1871 tot April van het verslagjaar, alzoo gedurende bijna 15 jaar, door Dr. C. L. Van der Burg was waargenomen, werd, bij het vertrek van dezen, in laatstgenoemde maand opgedragen aan den gepensionneerden Kolonel-

titulair van den Geneeskundigen dienst M. W. J. Den Berger, die echter slechts drie maanden daarmede belast bleef en in Juli, wegens vertrek, vervangen werd door den Heer J. C. Th. Scheffer, even als de beide eerstgenoemden practiseerend geneesheer te *Batavia*.

2. Bibliotheek en verzamelingen.

De bibliotheek der afdeeling B werd verrijkt met eene verzameling boeken, afkomstig van den gewezen ambtenaar voor de Javaansche taal J. A. Wilkens en door de Indische Regeering aan de inrichting afgestaan.

Behalve de periodieken, waarop de inrichting sedert vele jaren geabonneerd is, werden door de bibliotheek der afdeeling B slechts enkele en voor die der afdeeling A geen nieuwe boekwerken aangekocht. Alleen werd voor laatstgenoemde afdeeling, ten gebruike van den Directeur, van de meeste der voor de leerlingen voorgeschreven leerboeken een exemplaar aangeschaft.

De catalogus van de bibliotheek der afdeeling A werd, na op nieuw bewerkt te zijn, herdrukt.

Voor het onderwijs in de practische scheikunde werd het hoog noodige aangeschaft.

3. Gebouwen.

Met uitzondering van de vloeren der lokalen in het hoofdgebouw, verkeerden de gebouwen in zeer voldoenden toestand. Het houtwerk van het hoofdgebouw en van een groot deel der bijgebouwen werd op nieuw geverfd.

4. Siamfonds.

Bij den aanvang van het verslagjaar genoten twee leerlingen, ieder voor de helft, de renten van het fonds gevormd uit de in 1871 door den Eersten Koning van Siam gedane schenking van *f* 10000.—.

De een was leerling in het vierde studiejaar der hoogere burgerschool en bleef, ofschoon zijne vorderingen niet geheel voldoende

waren om hem tot het 5e studiejaar te bevorderen, dit voorrecht deelen. Van den ander, wien het in 1884 voor hoogstens twee jaren als leerling der afdeeling B was toegestaan, werd het, nadat hij in het groot-ambtenaarsexamen niet geslaagd was, overgedragen op een leerling van het tweede studiejaar, die zich deze onderscheiding door ijver en gedrag waardig maakte.

5. Leerlingen.

A. Afdeeling A. Hoogere Burgerschool.

1. Aantal.

Blijkens het vorig verslag waren onder ultimo 1885 de leerlingen volgenderwijs over de verschillende klassen verdeeld:

1e studiejaar	48
2e »	26
3e »	25
4e »	17
5e »	22
Toehoorders	1
Totaal....	139,

waarvan 3 Chineezen en 1 Javaan in het 1e en 1 Chinees en 1 Javaan in het 2e studiejaar.

2. Vermeerdering en vermindering vóór de vacantie.

Van 1 Januari tot de sluiting van het schooljaar in Mei werden geen leerlingen ingeschreven. Daarentegen verlieten de school 58 leerlingen, waarvan 14 uit het 1e, 6 uit het 2e, 11 uit het 3e, 6 uit het 4e en 20 uit het 5e studiejaar, benevens de toehoorder.

De cursus sloot dientengevolge met 81 leerlingen of weder 33 minder dan het vorig verslagjaar, toen het aantal reeds 14 minder bedroeg dan het daaraan voorafgegane.

In het geheel werden de lessen in het schooljaar 1885/86 bijge-

woond door 157 leerlingen, zijnde 24 minder dan in het vorige en 41 minder dan in 1883/84.

3. Resultaten der examens.

a. *Overgangsexamens.*

Van de 99 leerlingen, die de vier laagste studiejaren der hoogere burgerschool op 1 Mei 1886 telden, werden tot hoogere klassen bevorderd:

van de	44	leerlingen in het	1e	studiejaar	30	onvoorwaardelijk;
					3	voorwaardelijk;
					11	niet;
»	» 23	»	»	» 2e	»	14	onvoorwaardelijk;
					4	voorwaardelijk;
					5	niet;
»	» 20	»	»	» 3e	»	7	onvoorwaardelijk;
					4	voorwaardelijk;
					9	niet;
»	» 12	»	»	» 4e	»	5	onvoorwaardelijk;
					3	voorwaardelijk;
					4	niet.

b. *Herexamens.*

Met uitzondering van één leerling van het 1e studiejaar, die inmiddels overleden was, en één van het 2e studiejaar, die niet aan de gestelde eischen voldeed, slaagden al de voorwaardelijk bevorderden in de hun opgelegde herexamens.

Werkelijk werden dus bevorderd:

aantal leerlingen:	studiejaar:	bevorderd:	percentage:
44	1e	32	72.7
23	2e	17	73.9
20	3e	11	55.
12	4e	8	66.6

of over het geheel 68.6 pCt., zijnde 15.9 pCt. meer dan in 1885.

De drie Chineesche en de twee Javaansche leerlingen behoorden allen tot de bevorderden; die van het 1e studiejaar onder de nummers 5, 12 en 15 hunner klasse en die van het 2e onder de nummers 5 en 17.

c. *Toelatingsexamens.*

De toelatingsexamens werden op 17 Mei en volgende dagen gehouden. Er hadden zich daarvoor 51 candidaten aangemeld, allen voor het 1e studiejaar; van welke 37 slaagden. 31 van dezen lieten zich inschrijven.

d. *Toelating van oud-leerlingen enz.*

In het 1e studiejaar werden 3 en in het 3e studiejaar 1 oud-leerling weder tot de lessen toegelaten, makende dit met de bovenbedoelde 31 leerlingen en de 81 leerlingen, die bij het sluiten van het schooljaar 1885/86 waren overgebleven een totaal van 116 leerlingen die over de verschillende studiejaren verdeeld waren, zooals op de onder I E 4 hiervoren bedoelde tabel is aangegeven.

Na den aanvang van het schooljaar, doch nog in de eerste maand, werd aan een oud-leerling, die in het verslagjaar het eindexamen had afgelegd, vergund de lessen in de natuurkunde als toehoorder bij te wonen.

4. Vermeerdering en vermindering na de vacantie.

Na de opening van het schooljaar 1886/87 tot het eind van het verslagjaar vermeerderde het aantal leerlingen met 5 en verminderde het met 15.

Van eerstgenoemd aantal werden toegelaten: tot het 1e studiejaar 2 leerlingen van de hoogere burgerschool te *Semarang* en 1 oud-leerling; tot het 2e studiejaar 1 leerling van de hoogere burgerschool te *Semarang* en tot het 4e studiejaar 1 leerling van de hoogere burgerschool te *Maastricht.*

Van de 15 leerlingen die de inrichting verlieten (w. o. 1 Chinees

uit het 2e en 1 uit het 3e studiejaar), behoorden 4 tot het 1e, 2 tot het 2e, 2 tot het 3e, 6 tot het 4e en 1 tot het 5e studiejaar.

Op ultimo December1886 bedroeg alzoo het aantal leerlingen 107 — over de verschillende studiejaren verdeeld als aangegeven in de tabel onder I E 4 — waaronder 1 Chinees en 1 Javaan in het 2e en 1 Javaan in het 3e studiejaar.

5. Verschillende mutatiën.

De verschillende mutatiën in het aantal der leerlingen gedurende het verslagjaar worden in bijzonderheden aangegeven in de volgende tabel, waarbij valt op te merken, dat de toehoorders, die tevens leerlingen voor enkele vakken waren, daarin onder de gewone leerlingen zijn begrepen.

OMSCHRIJVING.	LEERLINGEN der afdeeling „Hoogere burgerschool".						
	1e studie-jaar.	2e studie-jaar.	3e studie-jaar.	4e studie-jaar.	5e studie-jaar.	Toe-hoorders.	Totaal.
Ultimo van het vorig verslagjaar...	48	26	25	17	22	1	139
» Januari 1886.....	48	26	25	17	22	1	139
» Februari »	47	25	24	16	22	1	135
» Maart »	44	23	21	12	22	—	122
» April »	44	23	20	12	21	—	120
Einde van het schooljaar 1885/86..	34	20	14	11	2	—	81
Tusschentijds { toegelaten.....	—	—	—	—	—	—	—
Tusschentijds { verlieten de inrichting	14	6	11	6	20	1	58
In den cursus 1885/86 werden de lessen bijgewoond door.....	53	30	32	17	24	1	157
Aan de overgangsexamens namen deel.	44	22	19	11	—	—	96
» » » » geen deel	—	1	1	1	—	—	3
Bevorderd werden.....	32	17	11	8	—	—	68
Niet bevorderd werden.....	12	6	9	4	—	—	31
Bij het eindexamen { slaagden.....	—	—	—	—	13	—	13
Bij het eindexamen { werden afgewezen	—	—	—	—	9	—	9
Oud-leerlingen op 5 Juli 1886.....	8	30	21	12	10	—	81
Toelatingsexamen: { candidaten....	51	—	—	—	—	—	51
Toelatingsexamen: { geslaagd.....	37	—	—	—	—	—	37
Toelatingsexamen: { afgewezen.....	14	—	—	—	—	—	14

OMSCHRIJVING.	LEERLINGEN der afdeeling „Hoogere burgerschool".						
	1e studie-jaar.	2e studie-jaar.	3e studie-jaar.	4e studie-jaar.	5e studie-jaar.	Toe-hoorders.	Totaal.
Van de geslaagden kwamen op de inrichting	31	—	—	—	—	—	31
Oud-leerlingen	3	—	1	—	—	—	4
Op 3 Juli 1886 waren ingeschreven	42	30	22	12	10	—	116
Ultimo Juli 1886	42	30	22	12	10	1	117
» Augustus 1886	43	29	22	12	10	1	117
» September »	42	30	20	9	9	1	111
» October »	43	30	20	9	9	1	112
» November »	43	30	20	9	9	1	112
» December »	41	29	20	7	9	1	107

6. Aantal leerlingen sedert de stichting.

Sedert de stichting van het gymnasium Willem III heeft het aantal leerlingen, dat dáár middelbaar onderwijs genoot, die der afdeeling »klassieke studiën" en die van het toenmalig zoogenaamd progymnasium niet medegerekend, telkens bij het einde der hieronder genoemde jaren bedragen:

Jaar.	Aantal.	Jaar.	Aantal.	Jaar.	Aantal.	Jaar.	Aantal.
1860	25	1867(1)	63	1874	152	1881	187
1861	34	1868	97	1875	185	1882	176
1862	35	1869	102	1876	215	1883	176
1863	41	1870	114	1877	225	1884	156
1864	43	1871	124	1878	227	1885	139
1865	46	1872	135	1879	218	1886	107
1866	44	1873	132	1880	193		

(1) Den 1en October 1867 werd de toenmalige afdeeling B gereorganiseerd tot eene Hoogere Burgerschool met 5 jarigen cursus.

7. Toelichting tot bovenstaand overzicht.

In verband met de in het vorig verslag besproken vervroeging van den aanvang van den cursus, waardoor na 1881 de laatste maand van het kalenderjaar, sedert 1884, van de *derde* geleidelijk de *zesde* maand van het schooljaar geworden is, wordt tot toelichting van bovenstaand overzicht, verwezen naar de volgende tabel, waarin de aantallen aanwezige leerlingen van af het schooljaar 1880/81 maand voor maand vermeld zijn.

Schooljaren.	De cursus geopend met:			Aanwezige leerlingen op ultimo van elke maand:										Aantal leerlingen omstreeks medio van de laatste maand.
	Oud-leerlingen.	Nieuwe leerlingen.	Totaal.	1e	2e	3e	4e	5e	6e	7e	8e	9e	10e	
1880/81	153	40	193	195 (Oct.)	196	193 (Dec.)	194	191	180	177	177	172	170	152 (Aug.)
1881/82	129	56	185	186	186	187	188	184	181	178	178	168	(*a*)	142 (Juli)
1882/83	144	43	187	184 (Sept.)	182	182	176 (Dec.)	172	170	163	162	162	(*a*)	134 (Juni)
1883/84	135	51	186	186 (Aug.)	182	182	184	176 (Dec.)	173	173	175	171	(*a*)	128 (Mei)
1884/85	128	38	166	171 (Juli)	169	159	160	162	156 (Dec.)	157	156	150	150	114
1885/86	118	34	152	150	148	139	139	140	139	139	135	122	120	81
1886/87	85	31	116	117	117	111	112	112	107					

(*a*) In het driejarig overgangstijdvak 1881—1884 duurde de schooltijd slechts $9^3/_4$ maand tegen $10^1/_2$ in normale jaren.

8. Herkomst der leerlingen.

De herkomst der leerlingen, die in de laatste 10 jaren de afdeeling Hoogere Burgerschool van het Gymnasium Willem III bezochten, blijkt uit het volgend staatje:

DATUMS.	Uit streken, die geacht kunnen worden tot het ressort der school te behooren				Uit andere streken				Algemeen totaal.
	van de residentie Batavia.	van andere gewesten van West-Java	van het eiland Sumatra en de gewesten Riouw, Banka, Billiton en de W. afdeeling van Borneo.	Totaal.	van Midden-Java.	van Oost-Java	Van Buitenbezittingen niet in de 4e kolom genoemd.	Totaal.	
Ult. December 1877	130	36	12	178	32	8	7	47	225
» » 1878	144	20	13	177	30	14	6	50	227
» » 1879	130	16	13	179	14	15	10	39	218
» » 1880	153	9	11	173	6	6	8	20	193
» » 1881	156	11	8	175	5	3	4	12	187
» » 1882	148	6	12	166	8	1	1	10	176
» » 1883	145	13	8	164	9	—	3	12	176
» » 1884	119	21	7	147	8	—	1	9	156
» » 1885	111	12	4	127	10	1	1	12	139
» » 1886	85	9	3	97	7	1	2	10	107

Zooals uit dit overzicht blijkt betrof de teruggang van het aantal leerlingen in de laatste jaren voornamelijk de residentie *Batavia*. In 1881 was voor het aantal leerlingen uit die residentie het hoogste cijfer bereikt, nl. 156, terwijl het thans, slechts vijf jaar later, niet meer dan 85 bedraagt en alzoo is gedaald tot beneden het cijfer van 1874, nl. 88.

9. Leeftijd.

In de volgende tabel zijn opgegeven de gemiddelde leeftijd der leerlingen en het aantal hunner, van elken leeftijd, in de verschillende klassen, bij het einde van het verslagjaar:

KLASSEN.	AANTAL LEERLINGEN.									Gemiddelde leeftijd.
	beneden de 12 jaren.	van 12—13 jaar.	van 13—14 jaar.	van 14—15 jaar.	van 15—16 jaar.	van 16—17 jaar.	van 17—18 jaar.	boven de 18 jaar.	Totaal.	
1e studiejaar.....	—	1	6	11	14	6	3	—	41	14.6 jaar.
2e »	—	—	1	4	9	7	2	6	29	15.8 »
3e »	—	—	—	—	2	5	5	8	20	16.9 »
4e »	—	—	—	—	1	1	1	4	7	17.1 »
5e »	—	—	—	—	—	—	2	8	10	17.8 »

De gemiddelde leeftijd van de leerlingen bedroeg in de laatste vijf jaren in elke klasse:

DATA.	1ste studiejaar.	2de studiejaar.	3de studiejaar.	4de studiejaar.	5de studiejaar.
Ultimo December 1882...	14.9 jaar	15.5 jaar	16.8 jaar	17.7 jaar	18.3 jaar
» » 1883...	14.5 »	15.5 »	16.3 »	17.3 »	19.1 »
» » 1884...	15 »	16.4 »	16.8 »	18 »	18.6 »
» » 1885...	14.7 »	15.8 »	17.2 »	17.7 »	19.3 »
» » 1886...	14.6 »	15.8 »	16.9 »	17.1 »	17.8 »

10. Schoolverzuim, gedrag en ijver.

Als gewoonlijk liepen de cijfers van het schoolverzuim zeer uiteen. Met 3 als laagste in Augustus en October en 8.5 in November als hoogste percentage, bedroeg het schoolverzuim over het geheele jaar gemiddeld niet meer dan 5.5 percent, zijnde 1.4 percent minder dan in het vorige jaar. Gedurende zeven maanden van het jaar werden echter respectievelijk 2, 6, 6, 2, 1, 2 en 3 leerlingen de geheele of meer dan de helft van de maand door ziekte verhinderd de lessen bij te wonen.

Het gedrag en de ijver der leerlingen lieten over het algemeen zeer weinig te wenschen over.

11. Sterfte.

Gedurende het verslagjaar overleden 2 leerlingen, nl. 1 van het 1e studiejaar, die met herexamen tot het 2e was bevorderd en 1 van het 2e studiejaar.

12. Eindexamen.

Voor dit examen, dat in de maanden Mei en Juni evenals in vorige jaren te *Batavia* werd afgenomen, hadden zich de 22 leerlingen van het 5e studiejaar aangemeld. (Een hunner was leerling voor 17 en toehoorder voor 6 vakken). Twee van de candidaten trokken zich

gedurende het examen terug en van de overigen slaagden 13 en werden 7 afgewezen.

Van de geslaagden gingen 6 over tot de afdeeling B, werd 1, die in het vorige jaar reeds het adjunct-landmetersexamen had afgelegd, als zoodanig geplaatst; begaf 1 zich naar *Nederland* om tot ingenieur te worden opgeleid; bleef 1, die voornemens was voor arts te studeeren, de lessen in natuurkunde als toehoorder volgen en zochten 3 eene betrekking bij den handel of op eene landelijke onderneming, terwijl 1 zich voornam voor ingenieur te studeeren.

13. Splitsing der klassen in parallel-afdeelingen.

Bij den aanvang van den cursus 1886/87 waren het 1e studiejaar in drie, het 2e in twee, het 3e, behalve voor het teekenen, eveneens in twee en het 5e voor nagenoeg alle vakken in twee parallel-afdeelingen gesplitst.

Het alzoo gevormde aantal van tien klasse-afdeelingen werd echter, in verband met de reeds hooger vermelde vermindering van personeel, aan het eind van het verslagjaar en wel na afloop der kerstvacantie, door opheffing van de splitsing der 3e en 5e studiejaren tot acht teruggebracht.

B. Afdeeling B. Inrichting voor de Indische taal-, land- en volkenkunde.

1. Aantal. Vermeerdering en vermindering vóór de vacantie.

Blijkens het verslag over 1885 bedroeg onder ultimo 1885 het aantal leerlingen aan deze afdeeling van het gymnasium Willem III 17, waarvan 8 in het 1e en 9 in het 2e studiejaar. In Januari van het verslagjaar liet zich nog als leerling van het 2e studiejaar inschrijven een candidaat, die het jaar te voren in *Nederland* met goed gevolg het grootambtenaarsexamen had afgelegd, doch niet tot de aangewezenen voor ambtenaar voor den burgerlijken dienst behoorde.

De cursus eindigde in Mei van het verslagjaar alzoo met 18 leerlingen, waarvan 8 in het 1e en 10 in het 2e studiejaar.

2. Vermeerdering en vermindering na de vacantie.

Bij den aanvang van het schooljaar 1886/87, in het begin van Juli, lieten zich 15 leerlingen inschrijven, waarvan 5 in het 1e en 10 in het 2e studiejaar, onder welke laatsten 1, die in het verslagjaar te *Batavia* een voldoend examen aflegde, doch niet tot de aangewezenen voor burgerlijk ambtenaar behoorde. In de maand Augustus stegen deze cijfers met 2 voor het 1e en 1 voor het 2e studiejaar.

Het verslagjaar sloot dus met 7 leerlingen in het 1e en 11 in het 2e studiejaar. Hiervan waren 9 voor de eerste, 7 voor de tweede en 2 voor de derde maal als leerling ingeschreven.

3. Herkomst der leerlingen.

Van de 18 leerlingen, die op het eind van het jaar de lessen bijwoonden, hadden 11 als leerlingen der hoogere burgerschool te *Batavia*, 4 als leerlingen van die te *Semarang*, 1 als leerling van die te *Soerabaja* en 2 als leerlingen van Nederlandsche scholen het getuigschrift wegens voldoend afgelegd eindexamen verkregen.

4. Resultaten van het onderwijs.

Aan het in Mei en Juni te *Batavia* afgenomen groot-ambtenaarsexamen onderwierpen zich 8 leerlingen van het 2e studiejaar, waarvan 7 slaagden, eene uitkomst welke bijzonder gunstig mag genoemd worden, zijnde in 1885 10 van de 16 en in 1884 slechts 11 van de 25 zich toen aangemeld hebbenden geslaagd.

5. Mutatiën.

De mutatiën in het aantal der leerlingen gedurende het verslagjaar blijken uit het volgende overzicht:

Afdeeling B.	Op ult°. 1885.	Ult°. Januari 1886.	Ult°. Februari 1886.	Ult°. Maart 1886.	Ult°. April 1886.	Ult°. Mei 1886.	Tusschentijds verlieten de inrichting.	Bij het grootambtenaarsexamen		Op 5 Juli 1886.	Ult°. Juli 1886.	Ult°. Augustus 1886.	Ult°. September 1886.	Ult°. October 1886.	Ult°. November 1886.	Ult°. December 1886.
								slaagden.	werden afgewezen.							
1e studiejaar.	8	8	8	8	8	8	—	—	—	5	5	7	7	7	7	7
2e »	9	10	10	10	10	10	—	7	1	10	10	11	11	11	11	11
Totaal...	17	18	18	18	18	18	—	7	1	15	15	18	18	18	18	18

6. Inschrijving van officieren.

Van de in 1877 aan de officieren van het N. I. leger, die den volledigen cursus der krijgsschool in *Nederland* naar eisch gevolgd hebben, verleende vergunning om het onderwijs aan de afdeeling B kosteloos bij te wonen, werd ook in dit verslagjaar weder geen gebruik gemaakt.

B. Hoogere burgerschool met driejarigen cursus voor meisjes te Batavia.

1. Algemeene mededeelingen.

In het toezicht en beheer, het programma en de dienstregeling kwamen geene veranderingen, evenmin als in het onderwijzend personeel.

Het onderwijs in de kennis der natuur werd ook in dit jaar niet gegeven.

2. Leerlingen.

a. *Aantal.*

Op ultimo December 1885 bedroeg het aantal leerlingen 38, verdeeld als volgt:

1e	studiejaar.....	20
2e	»	8
3e	»	10
	Te zamen.....	38.

b. *Vermeerdering en vermindering vóór de vacantie.*

Vermeerdering van het aantal leerlingen had niet plaats; daarentegen verminderde het met 3.

1 leerling van het 1e studiejaar verliet de inrichting wegens ziekelijkheid, terwijl 2 leerlingen (1 van het 1e en 1 van het 3e studiejaar) naar *Europa* vertrokken.

Het schooljaar 1885/86 sloot dus met 35 leerlingen, nl:

1e	studiejaar.....	18
2e	»	8
3e	»	9
	Te zamen.....	35.

c. *Resultaten der examens.*

1. Overgangsexamens.

De 26 leerlingen van de twee laagste klassen namen allen deel aan de overgangsexamens.

Bevorderd werden:

van de	18	leerlingen	van het	1e	studiejaar:	10 onvoorwaardelijk;
						2 voorwaardelijk;
						6 niet.
»	»	8	»	»	2e	2 onvoorwaardelijk;
						3 voorwaardelijk;
						3 niet.

2. Herexamens.

Eene der voorwaardelijk tot het 2e studiejaar bevorderde leerlingen voldeed aan het haar opgelegde herexamen; de andere kwam niet terug.

Ook van de voorwaardelijk tot het 3e studiejaar bevorderden kwam één leerling niet terug; de beide anderen voldeden daarentegen aan de herexamens.

Werkelijk werden dus bevorderd:

van	18	van	het	1e	studiejaar	11	of	61.1 pCt.
»	8	»	»	2e	»	4	»	50 »

3. Eindexamen.

Aan dit examen, dat in Mei voor de derde maal werd afgenomen, namen deel alle 9 leerlingen van het 3e studiejaar, die ook allen slaagden.

4. Toelatingsexamens.

De toelatingsexamens hadden plaats op den 17en en 18en Mei. Daaraan werd deelgenomen door 24 candidaten, waarvan 23 voor het 1e studiejaar en 1 voor het 2e. Van de 23 voor het 1e studiejaar slaagden 16, terwijl die voor het 2e studiejaar niet slaagde, doch tot het 1e toegelaten werd.

d. *Aantal leerlingen bij het begin van den nieuwen cursus.*

Van de oud-leerlingen kwamen 21 terug, waaronder 2, die reeds een voldoend eindexamen hadden afgelegd, doch den cursus in het 3e studiejaar nog gedurende een jaar wilden bijwonen. Voorts kwamen alle geslaagden van het toelatingsexamen, terwijl aan twee meisjes vergund werd de lessen in het 1e en aan één om de lessen in het 3e studiejaar als toehoorderes bij te wonen.

De nieuwe cursus werd alzoo geopend met 41 leerlingen, waarvan:

in het 1e studiejaar	21
» » 2e »	12
» » 3e »	5
als toehoorderessen	3
Te zamen	41 leerlingen.

e. *Vermeerdering en vermindering na de vacantie.*

Gedurende de eerste zes maanden van het schooljaar 1886/87 vermeerderde het aantal leerlingen met 2. Eene daarvan werd nog in de eerste maand van den cursus, na afgelegd examen, tot het 1e studiejaar toegelaten, terwijl aan de andere vergund werd de lessen in die klasse als toehoorderes bij te wonen.

Daarentegen verlieten 4 meisjes de inrichting, nl. 2 uit het 1e studiejaar benevens 1 toehoorderes uit dat en 1 uit het 3e studiejaar.

Bij het einde van het verslagjaar bedroeg het aantal leerlingen alzoo:

in het 1e studiejaar	20
» » 2e »	12
» » 3e »	5
toehoorderessen	2
Te zamen	39 leerlingen,

zijnde 1 meer dan onder ultimo 1885.

f. *Leeftijd.*

De gemiddelde leeftijd der leerlingen en het aantal leerlingen van elken leeftijd in de verschillende klassen, bij het eind van het verslagjaar, blijken uit de volgende tabel:

KLASSEN.	AANTAL LEERLINGEN									Gemiddelde leeftijd.
	beneden de 12 jaren.	van 12 tot 13 jaar.	van 13 tot 14 jaar.	van 14 tot 15 jaar.	van 15 tot 16 jaar.	van 16 tot 17 jaar.	van 17 tot 18 jaar.	boven de 18 jaren.	Totaal.	
1e studiejaar	—	—	—	4	8	6	4	—	22	15.9 jaar.
2e »	—	—	—	1	5	5	1	—	12	16 »
3e »	—	—	—	1	1	2	1	—	5	16.1 »

g. *Schoolverzuim, gedrag en ijver.*

Het schoolverzuim was, vergeleken met vorige jaren, tamelijk hoog.

Met 3.55 als laagste percentage in April en 9.43 als hoogste percentage in Januari, beliep het gemiddeld 5.8 percent of 1.6 percent meer dan in 1885.

Over het gedrag en den ijver der leerlingen viel, over het geheel, niet te klagen.

3. Bibliotheek en verzamelingen.

Een eigenlijk gezegde bibliotheek bestaat, om de in het verslag over 1884 vermelde reden, niet. Gaandeweg, naarmate de stand der gewone fondsen het toelaat, worden echter eenige boeken aangekocht en had dit ook in het verslagjaar plaats. Van de aangekochte boeken werd door de leerlingen een gretig gebruik gemaakt.

De verzameling leermiddelen voor de verschillende vakken verkeerden in zeer goeden staat.

4. Gebouwen.

De school bleef gevestigd in het daartoe gehuurde huis te *Rijswijk*. Plannen tot oprichting van een speciaal gebouw voor de school waren in overweging.

5. Voorbereidingsklasse.

Met het doel om het verkrijgen van candidaten voor het middelbaar onderwijs te bevorderen, vroeg en verkreeg de Directrice der hoogere burgerschool in 1885, voorloopig voor den tijd van twee jaren, vergunning, om in een der lokalen van de school een voorbereidenden cursus te openen. Aan dezen cursus, die reeds in October d. a. v. geopend werd, wordt het onderwijs door de leeraressen en leeraars der hoogere burgerschool, in hunne vrije uren, gegeven. Het schoolgeld bepaald op *f* 15.— per maand en per leerling strekt tot goedmaking der kosten van enkele vakken van onderwijs en overigens tot bestrijding van kleine uitgaven, vreemd aan de behoeften der hoogere burgerschool.

Het aantal leerlingen aan de hierbedoelde „voorbereidingsklasse" bedroeg bij den aanvang van het verslagjaar 12 en bij het eind van den cursus 1885/86 18, waarvan 8 in Mei een zeer goed toelatingsexamen tot de hoogere burgerschool deden.

Bij het begin van den nieuwen cursus waren er weder 12 leerlingen, welk aantal vóór het eind van het jaar tot 15 was aangegroeid.

C. Hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus te Semarang.

1. Algemeene mededeelingen.

a. *Toezicht en beheer.*

In de plaats van den Heer B. J. Ovink, wien in Februari 1886 op zijn verzoek eervol ontslag werd verleend als lid der commissie van toezicht, werd in Maart d. a. v. tot lid dier commissie benoemd de Heer H. J. Van der Weide, Dirigeerend officier van gezondheid der 1e klasse te *Semarang*.

De functiën van den President der commissie gingen van den genoemden Heer Ovink, na diens aftreden, over op het lid J. M. Rosskopf.

b. *Onderwijzend personeel.*

In de samenstelling van het personeel hadden geene veranderingen plaats.

Vijf leeraars werden gedurende langeren of korteren tijd door ziekte verhinderd hunne lessen te geven. Aan een van hen, den Heer W. G. C. Lohmann, werd in November van het verslagjaar een binnenlandsch verlof van ééne maand tot herstel van gezondheid verleend.

2. Leerlingen.

a. *Aantal.*

Bij den aanvang van het verslagjaar bedroeg het aantal leerlingen aan de hoogere burgerschool te *Semarang* 94, zooals vermeld is in de betrekkelijke onder I E 4 hierboven voorkomende tabel.

b. *Vermeerdering en vermindering vóór de vacantie.*

Van 1 Januari tot de sluiting van het schooljaar werd als toehoorder in het 3e studiejaar ingeschreven één voormalig leerling der school, die eenige maanden te voren de inrichting had verlaten.

Daarentegen werden afgeschreven: 2 leerlingen van het 1e studiejaar, een van welke met zijne familie naar *Europa* vertrok en de andere wegens financieele redenen; 1 leerling van het 2e studiejaar, wegens gebrekkigen aanleg en 1 leerling van het 4e studiejaar, die zich, overtuigd dat hij weinig kans had bij het overgangsexamen te slagen, voor dat examen terugtrok en eene betrekking zocht en vond op eene tabaksplantage.

De cursus sloot dientengevolge met 91 leerlingen, verdeeld zooals in de zooeven aangehaalde tabel is aangegeven.

c. *Resultaten der examens.*

1. Overgangsexamens.

Van de 82 leerlingen, waaruit, buiten den toehoorder, de vier laagste studiejaren bestonden, nam een der leerlingen van het 4e studiejaar geen deel aan de overgangsexamens. Al de overigen onderwierpen zich daaraan en van dezen werden tot een hooger studiejaar bevorderd:

aantal leerlingen:				studiejaar:		percentage:
van de	31	: 16	van het	1e	of	51.6
» »	20	: 15	» »	2e	»	75
» »	15	: 8	» »	3e	»	53.3
» »	15	: 9	» »	4e	»	60,

alzoo in het geheel van 81 leerlingen 48 of 59.2 percent.

2. Eindexamen.

Bij het eindexamen, waaraan zich al de 8 leerlingen van het laatste studiejaar onderwierpen, slaagden 4 hunner.

3. Toelatingsexamens.

Voor de toelatingsexamens, die in de maand Mei werden afgenomen, meldden zich 43 jongelieden aan, van welke 2 examen deden voor het 2e en 2 voor het 3e studiejaar. De vier laatsten slaagden niet, doch één van hen nam daarop deel aan het toelatingsexamen tot het 1e studiejaar, dat door hem met 37 van de 39 zich daarvoor aangemeld hebbende jongelieden werd afgelegd, daar de twee overblijvenden niet waren opgekomen. Van deze 38 candidaten werden 7 afgewezen en slaagden er alzoo 31 of 81.5 percent.

d. *Aanwezig bij den aanvang van den cursus* 1886/87.

Van de geslaagden werden bij het begin van den nieuwen cursus 28 als leerling ingeschreven, evenals 1 candidaat, die te *Batavia* met gunstigen uitslag het toelatingsexamen had afgelegd. Voorts werd nog als leerling van het 2e studiejaar ingeschreven 1 leerling der hoogere burgerschool te *Batavia*, die aldaar van het 1e tot het 2e studiejaar was bevorderd.

Behalve de 4 in het eindexamen geslaagde candidaten keerden 15 leerlingen (5 uit het 1e, 5 uit het 2e, 1 uit het 3e en 4 uit het 4e studiejaar), die op het einde van den cursus 1885/86 waren ingeschreven geweest, bij het hervatten der lessen niet terug en bedroeg dientengevolge het aantal leerlingen, met inbegrip van 3 oud-leerlingen, die als toehoorders werden toegelaten, 103, verdeeld zooals is aangegeven in de tabel onder I E 4 hiervoren.

Van 59 der ingeschreven leerlingen waren de ouders te *Semarang*, van 44 elders woonachtig.

e. *Aanwezig op ultimo* 1886.

Gedurende de beide eerste kwartalen van het nieuwe schooljaar en vóór het einde van 1886 werden afgeschreven van de lijst der leerlingen 8 leerlingen (3 van het 1e, 1 van het 2e, 1 van het 3e, 1 van het 4e en 2 van het 5e studiejaar) benevens 1 toehoorder.

Van de eerstgenoemden vertrokken 3 naar *Batavia*, ging 1 zich voor bereiden voor het examen van aspirant-officier, vertrok 1 naar *Soerabaja* om aldaar werkzaam te zijn aan de fabriek voor de marine, werd 1 geplaatst op een handelskantoor en zagen 2 (die van het 5e studiejaar) er van af hunne studiën voort te zetten, terwijl de toehoorder de school verliet om volontair te worden bij het leger. Daarentegen liet zich een andere toehoorder weder inschrijven als gewoon leerling van het 2e studiejaar met 3 andere van de hoogere burgerscholen te *Soerabaja* en *Leiden* afkomstige leerlingen, van welke 2 voor het 2e en 1 voor het 3e studiejaar.

Bij het eind van het verslagjaar telde de hoogere burgerschool 97 leerlingen, verdeeld zooals is vermeld in de meer aangehaalde tabel onder I E 4.

f. *Inschrijving van nieuwelingen. Vermelding van klasse en leeftijd.*

In het geheel werden, gedurende het jaar 1886, 29 leerlingen tot de lessen toegelaten, die nog niet op eene hoogere burgerschool waren ingeschreven geweest. Van dezen waren er op het tijdstip hunner toelating 7 twaalf jaar, 9 dertien, 4 veertien, 6 vijftien en 3 zestien jaar oud. Allen werden zij in het 1e studiejaar ingeschreven bij de opening van den cursus 1886/87.

g. *Splitsing in parallel-klassen.*

Het 1e studiejaar was bij den aanvang van het schooljaar 1886/87 in twee parallel-klassen gesplitst.

h. *Schoolverzuim, gedrag en ijver. Ondersteunde leerlingen.*

Het percentage cijfer van het schoolverzuim bedroeg over het geheele jaar 4.1 en was wederom gunstiger dan het reeds gunstige cijfer voor 1885, toen het 5.2 bedroeg.

Het varieerde tusschen 6.3 in September en 2.5 in Februari.

Het gedrag en de ijver der leerlingen gaven over het algemeen reden tot tevredenheid.

Ondersteuning van het studiefonds „Midden-Java" genoten gedurende korteren of langeren tijd 11 leerlingen der school. Overigens zie men hieromtrent onder I § G.

3. Bibliotheek en verzamelingen.

De bibliotheek verkreeg eenige uitbreiding en verkeerde overigens in goeden staat.

Hetzelfde kan van de leerlingen-bibliotheek gezegd worden, waarvan steeds met belangstelling werd gebruik gemaakt.

De verzamelingen bleven aan de behoeften voldoen, ofschoon zij geen meldingswaardige uitbreiding ondergingen.

De botanische tuin, herhaaldelijk met nieuwe planten, o. a. uit 's lands plantentuin verrijkt, verkeerde in hoogst gunstigen toestand en bleef ten volle aan het doel beantwoorden, waartoe hij werd aangelegd.

4. Gebouwen.

In het begin van 1886 werden de nieuwe bijgebouwen, voor de lessen in de natuur- en scheikunde, de natuurlijke historie en het teekenen opgericht, in gebruik genomen.

Alleen van de gymnastiekloods werd nog geen gebruik gemaakt, daar de noodige werktuigen nog slechts gedeeltelijk aanwezig waren en ook de vloer eenige verandering moest ondergaan.

D. Wilhelmina-school te Semarang.

1. Algemeene mededeelingen.

a. *Toezicht en beheer.*

Ingevolge de door de Indische Regeering goedgekeurde statuten (1) der Vereeniging „Wilhelmina-school" berust het beheer over deze inrichting in handen eener commissie van drie leden, onder welke

(1) Zie Jav. Courant dd. 3 November 1885 no. 88.

steeds zooveel mogelijk zal behooren de Directeur der ter plaatse gevestigde hoogere burgerschool.

Voor de eerste maal bestond het uit de drie oprichters der school, de Heeren J. M Van Vleuten, Resident van *Semarang*, als Voorzitter, J. M. Rosskopf, Inspecteur van het openbaar lager onderwijs voor Europeanen in de 2e afdeeling, als Secretaris en K. L. Van Schouwenburg, Directeur der hoogere burgerschool te *Semarang*, als Thesaurier.

Aan het eind van 1885 was eerstgenoemde verplicht, wegens vertrek, zijn mandaat neder te leggen. Hij werd in het begin van het verslagjaar vervangen door den Heer P. F. Wegener, Resident van *Semarang*, en dientengevolge bestond onder ultimo 1886 het bestuur der inrichting uit de Heeren P. F. Wegener, J. M. Rosskopf en K. L. Van Schouwenburg, respectievelijk als Voorzitter, Secretaris en Thesaurier.

b. *Programma en dienstregeling.*

Voor de toelating tot de lessen wordt vereischt een examen, dat in zijne eischen geheel gelijk staat met die, welke vastgesteld zijn voor de hoogere burgerschool met driejarigen cursus voor meisjes te *Batavia*.

De duur van den cursus is voorloopig op twee jaren gesteld, terwijl het onderwijs zich, eveneens voorloopig, bepaalt tot de Nederlandsche, Fransche, Engelsche en Duitsche talen met hare letterkunde, de rekenkunde, vormleer, geschiedenis, aardrijkskunde, natuurkunde, natuurlijke historie, het teekenen en de vrouwelijke handwerken, het laatste echter slechts tijdelijk.

Voorts wordt, zooals reeds in het vorig verslag is medegedeeld, het onderwijs aan de inrichting gegeven door leeraren van de ter plaatse gevestigde hoogere burgerschool in hunne vrije uren en zal verder de leiding der school, zoodra de geldmiddelen zulks toelaten, aan eene dame worden toevertrouwd, die in het bezit is van een of meer diploma's voor het middelbaar onderwijs.

Het schoolgeld werd aanvankelijk gesteld op *f* 30 's maands per leerling, doch bij den aanvang van den cursus 1886/87 teruggebracht tot *f* 20 's maands voor het eerste en *f* 15 's maands voor het tweede meisje uit hetzelfde gezin.

c. *Onderwijzend personeel.*

In verband met het medegedeelde in de vorige paragraaf waren, gedurende het verslagjaar, de leeraren der hoogere burgerschool R. Lamminga, J. H. Op de Coul, C. J. Kok de Jong, Dr. J. Haver Droeze J. Julius, W. G. C. Lohmann, C. W. Mulder, L. Van der Est en H. H. Slangen aan de Wilhelmina-school verbonden. Gedurende een zestal maanden van af de opening der school gaf bovendien nog eene dame, Mejuffrouw M. A. Beins, les in de vrouwelijke handwerken. Zij staakte echter hare lessen toen zij in het huwelijk trad en werd sedert niet vervangen.

2. Leerlingen.

a. *Aantal.*

De school, geopend zijnde met 11 leerlingen, telde op het einde van 1885 blijkens het vorig verslag 12 leerlingen, die allen in één studiejaar geplaatst waren.

b. *Vermeerdering en vermindering voor de vacantie.*

Van Januari tot de sluiting van den cursus 1885/86 verlieten twee meisjes de inrichting, ééne van welke zich door privaatlessen wilde bekwamen voor het examen van hulponderwijzeres, terwijl de andere om onbekende redenen hare studiën staakte. De cursus eindigde alzoo met 10 leerlingen.

c. *Resultaten der examens.*

1. Overgangsexamens.

De zooeven bedoelde 10 leerlingen konden allen naar het 2e studiejaar overgaan.

2. Toelatingsexamens.

Zeven meisjes, welke met succes de lagere school hadden doorloopen, werden met den aanvang van het lesjaar 1886/87 tot de school toegelaten. Een van haar nam plaats in het 2e en de zes andere in het 1e studiejaar.

d. *Aantal leerlingen bij het begin van den nieuwen cursus en op het einde van het verslagjaar.*

De zeven in het toelatingsexamen geslaagde leerlingen lieten zich bij den aanvang van den cursus 1886/87 allen inschrijven. Van de tien oud-leerlingen kwam 1 niet terug en dientengevolge begon het nieuwe schooljaar met 16 leerlingen, waarvan 6 in het 1e en 10 in het 2e studiejaar.

Tot ultimo December 1886 onderging dit aantal geen verandering.

e. *Gedrag en ijver.*

De berichten omtrent het gedrag en den ijver der leerlingen gedurende het verslagjaar luidden steeds zeer gunstig.

f. *Schoolgebouw, leermiddelen, enz.*

Gedurende de drie eerste maanden na de oprichting werd school gehouden in een vertrek van eene particuliere woning. Daarna werd voor het houden der lessen door den Resident van *Semarang* gratis het gebruik afgestaan van een voor het doel zeer geschikt lokaaltje, terwijl later nog de Commissie van toezicht op de Semarangsche hoogere burgerschool toestemming verleende om het onderwijs voor de leerlingen van het 2e studiejaar, dat des avonds van half vijf tot half acht uur plaats heeft, in een der lokalen dier inrichting te houden.

Het meubilair kan alleszins voldoende en doelmatig genoemd worden.

De Handelsvereeniging en de Vrijmetselaarsloge te *Semarang* schonken belangrijke bijdragen voor den aanmaak van het meubilair en de noodige leermiddelen.

E. Hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus te Soerabaja.

1. Algemeene mededeelingen.

a. *Toezicht en beheer.*

In de commissie van toezicht, zooals deze op ultimo December 1885 bestond, kwam in den loop van het verslagjaar geen verandering.

b. *Onderwijzend personeel.*

De leeraar in de aardrijkskunde en het Nederlandsch A. J. Gouka vertrok in Augustus van het verslagjaar met een tweejarig verlof naar *Nederland*. Tot medio November werden zijne lessen door vier andere leeraars der inrichting waargenomen, op welk tijdstip de in zijne plaats benoemde tijdelijke leeraar J. Luijten, die tot dusver aan het gymnasium Willem III te *Batavia* werkzaam was, zijne nieuwe betrekking aanvaardde. Voorts werd op 20 December de tijdelijke leeraar in de reken- en stelkunde M De Haas eervol van zijne functiën ontheven en vervangen door een van de aan het gymnasium Willem III te *Batavia* overcompleet geraakte leeraars, den Heer W. A. Reuhl, die zich op 30 December beschikbaar stelde. Overigens hadden aan de inrichting geene mutatiën plaats, doch ondervond het onderwijs in enkele maanden van het verslagjaar stoornis door ziekte of afwezigheid van het personeel. Zoo moesten gedurende bijna de geheele maand Januari om de eerstvermelde reden lessen worden waargenomen, terwijl ook vóór het vertrek naar *Europa* van den bovengenoemden leeraar A. J. Gouka, diens lessen in de maand Juli, onder andere leeraars verdeeld moesten worden, daar hij in die maand slechts enkele dagen dienst deed.

2. Leerlingen.

a. *Aantal.*

Op 1 Januari 1886 telde de school 107 leerlingen, waarvan de verdeeling in de verschillende studiejaren wordt aangegeven in de onder I E 4 hierboven opgenomen tabel.

b. *Vermeerdering en vermindering vóór de vacantie.*

In Januari werd aan 1 leerling der 3e klasse vergund de lessen slechts in enkele vakken te volgen. Voorts werd in die maand tot het 2e studiejaar toegelaten een gewezen leerling der school, die in het vorige verslagjaar zijne studiën, wegens langdurige ziekte, had moeten staken. Nog liet zich als toehoorder in de 5e klasse inschrijven een commies bij den post- en telegraafdienst, die echter nog vóór het einde van den cursus werd afgeschreven met 11 andere leerlingen, waarvan 2 tot het 1e, 3 tot het 2e, 3 tot het 3e en 2 tot het 4e studiejaar behoorden en 1 als leerling voor bijzondere vakken in het 5e studiejaar was geplaatst.

Bij het eind van den cursus werd de school dus bezocht door 97 leerlingen, in de verschillende studiejaren verdeeld op de wijze als is vermeld in de bovenbedoelde tabel.

c. *Resultaten der examens.*

1. Overgangsexamens.

Behalve de twee leerlingen voor bijzondere vakken (respectievelijk van het 3e en 4e studiejaar), namen aan deze examens deel 86 leerlingen der 4 laagste studiejaren en wel 35 van het 1e, 32 van het tweede, 12 van het derde en 7 van het 4e studiejaar. Bevorderd werden:

van	het	1e	tot	het	2e	studiejaar	29	leerlingen	of	82.8	percent.
»	»	2e	»	»	3e	»	21	»	»	65.6	»
»	»	3e	»	»	4e	»	8	»	»	66.6	»
»	»	4e	»	»	5e	»	5	»	»	71.4	»

De twee leerlingen voor bijzondere vakken behoorden mede tot de bevorderden.

2. Eindexamen.

4 van de 5 leerlingen van het 5e studiejaar slaagden in het eindexamen.

3. Toelatingsexamens.

De toelatingsexamens werden in April en Mei afgenomen aan 53 candidaten, allen voor het 1e studiejaar. Onder hen bevond zich 1 Chinees. Er slaagden 39 of 73.5 percent. De Chinees behoorde tot de afgewezenen.

d. *Aanwezig bij den aanvang van den nieuwen cursus.*

Van hen, die bij het toelatingsexamen geslaagd waren, lieten 36 zich opnemen. Nog werden bij het begin van den nieuwen cursus ingeschreven in de 1e klasse: 1 oud-leerling en 1 leerling, die te *Semarang* het toelatingsexamen had afgelegd en in de 3e klasse 1 oud-leerling, terwijl voorts als toehoorder in dezelfde klasse toegelaten werd 1 oud-leerling van de school te *Batavia*.

Behalve de 4 geslaagden in het eindexamen verlieten, na afloop van den cursus, 4 leerlingen die niet bevorderd waren de school en wel 3 uit het 2e en 1 uit het 3e studiejaar. Als gewone leerlingen werden voorts van de lijst afgevoerd de 2 niet bevorderde leerlingen van het 4e studiejaar, aan wie vergund was de lessen in het 5e studiejaar als toehoorder bij te wonen.

Dientengevolge ving de cursus 1886/87 aan met 129 leerlingen, waaronder 2 leerlingen voor bijzondere vakken en 3 toehoorders. Hunne verdeeling in de verschillende studiejaren is aangegeven in de onder I E 4 opgenomen tabel.

e. *Vermeerdering en vermindering na de opening van den nieuwen cursus.*

Vóór ultimo December 1886 werden nog ingeschreven 2 leerlingen in het 1e, 1 leerling in het 2e en 1 in het 4e studiejaar. Een dier leerlingen der 1e klasse had het toelatingsexamen te *Semarang*, de andere te *Soerabaja* afgelegd. De beide overige leerlingen kwamen van de hoogere burgerschool te *Batavia*.

In October van het verslagjaar werd aan 1 leerling der 2e klasse (een Chinees) alsmede aan 2 leerlingen der 3e klasse vergund slechts

enkele lessen in die klassen te volgen; eerstgenoemde verliet echter kort daarop voor goed de school.

Vóór ultimo December staakten nog 13 andere leerlingen hunne studiën en wel 2 uit het 1e, 10 uit het 2e en 1 uit het 3e studiejaar.

Ten gevolge van deze mutatiën bedroeg het aantal leerlingen op ultimo December 119, verdeeld als is aangegeven in de reeds meermalen genoemde tabel onder I E 4.

f. *Leeftijd.*

De leeftijd der op 31 December 1886 ingeschreven leerlingen is vermeld in de volgende tabel. De cijfers in de bovenste horizontale rij duiden den leeftijd in jaren aan:

	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	Aantal leerlingen.
Eerste studiejaar...	4	10	10	10	7	3	—	—	—	—	—	44
Tweede » ...	—	—	5	10	10	4	—	—	—	—	—	29
Derde » ...	—	—	—	3	8	5	4	6	—	—	—	26
Vierde » ...	—	—	—	—	—	3	3	2	1	2	—	11
Vijfde » ...	—	—	—	—	—	—	—	2	3	2	2	9
Te zamen...	4	10	15	23	25	15	7	10	4	4	2	119

De gemiddelde leeftijd was dus:

in het eerste studiejaar 14.3 jaar.
» » tweede » 15.5 »
» » derde » 17.1 »
» » vierde » 18.6 »
» » vijfde » 20.4 »

g. *Schoolverzuim.*

Het schoolverzuim bereikte zijn maximum in de maanden Januari en Februari, toen het 6.5 en 7.4 percent bedroeg; het was het ge-

ringst in de maanden September en October, toen het slechts 2.5 percent beliep.

Over het geheele jaar bedroeg het schoolverzuim 4 percent.

h. *Gedrag en ijver.*

Enkele nieuwe leerlingen bleken zeer onhandelbaar te zijn en trachtten op hunne medeleerlingen een nadeeligen invloed uit te oefenen. Voor het overige was het gedrag der leerlingen goed.

Van de meesten hunner liet ook de ijver niet te wenschen over.

3. Bibliotheek en verzamelingen.

De bibliotheek verkreeg eenige uitbreiding door voortzetting van tijdschriften en vervolgwerken, maar vooral door aankoop van Nederlandsche, Fransche, Engelsche en Duitsche standaardwerken.

Eene belangrijke verzameling physische instrumenten werd uit *Nederland* ontvangen, waardoor voor het onderwijs in de natuurkunde aan eene lang gevoelde behoefte werd voorzien.

Alleen het kabinet voor de natuurlijke historie is thans nog zeer schaars voorzien.

4. Gebouwen.

Gedurende het verslagjaar werden buitengewone herstellingen aan de gebouwen verricht en de vroegere wagenkamer tot teekenzaal verbouwd. Door een en ander heeft de inrichting veel gewonnen en een goed aanzien verkregen.

F. Burgeravondschool te Soerabaja.

1. Algemeene mededeelingen.

a. *Toezicht en beheer.*

In Augustus werd het lid der Commissie van toezicht op de burgeravondschool J. J. Dijkstra, op verzoek, eervol als zoodanig ont-

slagen en vervangen door den Heer C. J. VAN STEEL, eerstaanwezend werktuigkundig ingenieur bij de fabriek voor de marine en het stoomwezen te *Soerabaja*. Andere mutatiën hadden in het verslagjaar niet plaats en bestond de Commissie van toezicht op ultimo December 1886 alzoo uit de Heeren J. H. WAGENER, J. L. VON LESCHEN en C. J. VAN STEEL, van welke eerstgenoemde het voorzitterschap bekleedde. Als secretaris bleef de Heer L. ADRIANI, eerste luitenant der artillerie, onderconstructeur bij den artillerie constructiewinkel fungeeren.

b. *Onderwijzend personeel.*

De Heeren A. J. GOUKA, Dr. J. C. C. W. VAN NOOTEN en A. J. V. GIESBERGER, die op ultimo December 1885 onder de leeraren van de burgeravondschool telden, waren aan het einde van 1886 aan die inrichting niet meer verbonden.

In hunne plaats waren op dat tijdstip belast met de functiën van leeraar voor het Nederlandsch, de Heer J. J. WERST, onderwijzer der 2e klasse bij het openbaar lager onderwijs; met die van leeraar in de natuurkunde, de Heer P. C. VAN DER WILLIGEN, 1e luitenant der artillerie, onderconstructeur bij den artillerie constructiewinkel en met die van leeraar in de werktuigkunde en het werktuigkundig teekenen, de Heer H. SIEBERS, ingenieur voor het vak van scheepsbouw te *Soerabaja*.

De betrekking van leeraar in het rechtlijnig- en bouwkundig teekenen, welke op ultimo 1885 aan den reeds genoemden Heer H. SIEBERS was opgedragen, werd op ultimo December 1886 vervuld door den Heer M. C. VAN ROUVEROY VAN NIEUWAAL, kapitein der genie.

Overigens hadden onder het personeel der school geene wijzigingen plaats en bestond dit alzoo op ultimo 1886 uit de volgende Heeren:

B. LAMBERTS, majoor der artillerie, onderdirecteur van den artillerie-constructiewinkel, *Directeur*;

J. J. WERST, onderwijzer der 2e klasse bij het openbaar lager onderwijs, *Leeraar in de Nederlandsche taal*;

H. F. AUKES, onderwijzer der 2e klasse bij het openbaar lager onderwijs, *idem in de rekenkunde*;

G. A. KUSKIJ, kapitein der artillerie, constructeur bij den artillerie-constructiewinkel, *idem in de meetkunde*;

P. C. VAN DER WILLIGEN, 1e luitenant der artillerie, onderconstructeur bij den artillerie-constructiewinkel, *idem in de natuurkunde*;

H. SIEBERS, ingenieur voor het vak van scheepsbouw, *idem in de werktuigkunde en het werktuigkundig teekenen*;

M. C. VAN ROUVEROY VAN NIEUWAAL, kapitein der genie, *idem in het rechtlijnig- en bouwkundig teekenen*;

E. B. VAN DULMEN KRUMPELMAN, leeraar aan de hoogere burgerschool, *idem in het topografisch teekenen*, terwijl

de Heer G. BRADWOLFF belast bleef met de functiën van amanuensis.

De lessen werden over het algemeen geregeld door de leeraars gegeven. Gedurende de afwezigheid, wegens ziekte of verhindering door andere diensten, van eenig leeraar werden diens lessen in den regel door den Directeur, enkele malen ook door andere leeraars waargenomen.

2. Leerlingen.

a. *Aantal.*

Op 1 Januari 1886 bedroeg het aantal leerlingen 82, waarvan nog 41 de school bezochten bij den aanvang van den cursus 1886/87.

Voor de toelatingsexamens tot dien cursus hadden zich 53 candidaten aangemeld, doch van dezen voldeden slechts 40, die allen bij de opening van den nieuwen cursus tegenwoordig waren.

Bovendien werd toen, bij wijze van proef, 1 toehoorder tot enkele lessen toegelaten, omdat zijne betrekking hem belette alle lessen aan de school bij te wonen.

Met inbegrip van dezen toehoorder ving de cursus 1886/87 alzoo aan met 82 leerlingen.

b. *Indeeling.*

Van de in de vorige paragraaf bedoelde 41 leerlingen van den cursus

1885/86 waren, bij het einde van dat schooljaar, 36 geplaatst in het 1e en 5 in het 2e studiejaar. Respectievelijk gingen van hen over tot het 2e en 3e studiejaar 17 en 4 leerlingen.

De 40 in het toelatingsexamen geslaagde candidaten werden allen geplaatst in het 1e studiejaar, dat dientengevolge bij de opening van den cursus 1886/87 59 leerlingen telde, terwijl het 2e en 3e studiejaar respectievelijk uit 18 en 4 leerlingen bestond.

Het 1e studiejaar was in twee afdeelingen verdeeld.

c. *Aard der gekozen bestemming.*

Van de 1e klasse bekwaamden zich:

38 leerlingen voor machinist,
2 » » teekenaar,
3 » » landmeter,
15 » » opziener bij den waterstaat, en
1 leerling » telegrafist;

van de 2e klasse:

13 leerlingen voor machinist,
2 » » opziener bij den waterstaat,
1 leerling » landmeter,
1 » » scheepsbouwmeester, en
1 » » lijnopzichter bij de staatsspoorwegen;

en van de 3e klasse:

3 leerlingen voor machinist, en
1 leerling » scheepsbouwmeester.

d. *Leeftijd.*

De leeftijd der meerbedoelde 81 leerlingen, bij den aanvang van den cursus 1886/87, wordt aangegeven in de volgende tabel. De cijfers in de bovenste horizontale rij duiden den leeftijd in jaren aan.

	14	15	16	17	18	19	20	Aantal leerlingen.
1e studiejaar.....	2	9	16	18	7	3	4	59
2e »	—	2	4	6	3	2	1	18
3e »	—	—	—	1	1	2	—	4
Te zamen.....	2	11	20	25	11	7	5	81

e. *Plaatsing van leerlingen bij fabrieken en werkplaatsen.*

Van meerbedoeld aantal van 81 leerlingen waren 69 als volgt werkzaam gesteld:

23 leerlingen bij de fabriek voor de marine en het stoomwezen,
17 » » het marine-etablissement,
21 » » den artillerie-constructiewinkel,
5 » » de ateliers van den waterstaat,
4 » » particuliere fabrieken en ateliers en
1 leerling » de ateliers der Staatsspoorwegen.

Van de niet werkzaamgestelde leerlingen genoten eenige nog onderwijs op de lagere scholen.

f. *Vermeerdering en vermindering vóór ultimo December.*

Na de opening van den cursus werden nog 10 leerlingen tot de lessen in het 1e studiejaar toegelaten. Daarentegen verlieten 19 leerlingen (16 van het 1e en 3 van het 2e studiejaar) en 1 toehoorder de school, terwijl voorts aan 1 leerling van het 1e studiejaar, die wegens den aard zijner betrekking het onderwijs niet geregeld kon volgen, vergund werd sommige lessen in het 2e studiejaar als toehoorder bij te wonen.

Dientengevolge waren op ultimo December 1886 aanwezig 72 leerlingen, nl. 52 in het 1e, 15 in het 2e en 4 in het 3e studiejaar, benevens 1 toehoorder.

g. *Gedrag en ijver. Schoolverzuim.*

Op het gedrag van de leerlingen vielen geene aanmerkingen te maken en ook hun ijver was over het algemeen voldoende.

Schoolverzuim kwam ook in dit verslagjaar veelvuldig voor, doch moest voor een deel geweten worden aan de bezwaren, welke vele der minder gegoede leerlingen weêrhielden om zich op regenachtige dagen naar de school te begeven.

Aan 22 leerlingen, die zich in zoodanige mate aan schoolverzuim hadden schuldig gemaakt, dat dit aan volslagen gebrek aan belangstelling moest worden toegeschreven, werd gedurende het verslagjaar den verderen toegang tot de school ontzegd.

3. Verzamelingen.

Voor zooveel de toegestane fondsen het toelieten werd de verzameling van modellen, teekeningen enz. voor het teekenonderwijs aangevuld. Voor enkele studievakken werden ook eenige noodige leerboeken aangekocht.

4. Meubilair.

Het meubilair moest belangrijk aangevuld worden, in verband met de omstandigheid, dat sommige lessen gegeven werden in een lokaal, dat niet voor de hoogere burgerschool in gebruik en dus niet van wege deze inrichting gemeubeld was.

5. Gebouwen.

De burgeravondschool werd steeds in de gebouwen voor de hoogere burgerschool gehouden, welke vrij goed voldeden.

In de pendoppo werden zeilen aangebracht en dat vertrek daardoor ook in den westmoesson bruikbaar gemaakt.

G. Avondcursus in het boekhouden te Soerabaja.

Deze onder de leiding van den Heer E. Kiefer, vroeger leeraar in het boekhouden aan de toenmalige burgeravondschool, staande

cursus, kwam door het gemis aan gelegenheid om dit vak aan de nieuwe burgeravondschool te leeren, door bemoeienis van eenige personen te *Soerabaja* tot stand.

40 candidaten hadden zich bij de opening van dien cursus tot bijwoning der lessen aangemeld, doch van hen trokken zich dadelijk 5 terug, doordat de vastgestelde lesuren van 6 tot 8 uur des avonds in botsing kwamen met de late kantoorsluiting van eenige ter plaatse bestaande handelshuizen.

De meerderheid der leerlingen van 18 tot 26 jarigen leeftijd, was bij den handel werkzaam; de overigen van jongeren leeftijd waren, met uitzondering van eenigen, die nog geene betrekking hadden, beambten van den boom en klerken van het residentie-bureau, het gouvernements-pakhuis, de intendance en de Staatsspoorwegen.

De lessen werden twee maal 's weeks gegeven, terwijl de leerlingen in twee klassen verdeeld waren, in de hoogste van welke 20 leerlingen zaten.

Van de bemiddelde leerlingen werd een schoolgeld geheven van *f* 5.— 's maands; de minder gegoeden konden volstaan met eene betaling van *f* 2.— 's maands en zij, die niets konden betalen, mochten de lessen gratis volgen.

Om verschillende redenen liet het schoolbezoek van velen der ingeschreven leerlingen te wenschen over en dit was zelfs zoo, dat op ultimo December 1886, slechts 20 leerlingen den cursus geregeld bezochten. Van dezen volgden er 12 de lessen in de hoogste en 8 die in de laagste klasse.

II. Technische avondcursus te Soerabaja.

Door verschillende ter plaatse gevestigde jongelieden, die aan de burgeravondschool niet meenden te kunnen vinden wat zij voor later te doene examens noodig achtten, werd de leeraar der hoogere burgerschool Dr. Th. J. Van Buuren aangezocht hen door

privaatonderwijs in hun streven behulpzaam te zijn, hetgeen geleid heeft tot het openen van een avondcursus.

Met toestemming van den Directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid werd deze cursus in de maand Augustus van het verslagjaar in een der lokalen van de hoogere burgerschool geopend. Tot bijwoning daarvan hadden zich 32 candidaten aangemeld, van welke echter 20 moesten worden afgewezen, wegens onvoldoende voorbereidende kennis. Aan de 12 toegelatenen werd geregeld viermaal 's weeks, des avonds van 6 tot 8 uur, les gegeven. Van hen bekwaamden zich 6 voor adjunct-landmeter bij het kadaster, 2 voor opzichter bij de burgerlijke openbare werken en 4 voor de examens bij den post en telegraafdienst.

De lessen werden aanvankelijk gegeven door de Heeren Dr. Th. J. van Buuren en M. Couvée, doch laatstgenoemde werd later vervangen door den Heer E. A. C. F. Van Essen, ingenieur der 2e klasse bij de burgerlijke openbare werken.

Van de leerlingen werd een schoolgeld geheven, dat voor den cursus 1886/87 gesteld was op ƒ 15.— 's maands voor elken leerling.

B.

LAGER ONDERWIJS VOOR EUROPEANEN EN MET DEZEN GELIJKGESTELDEN.

---

§ 1.

Mededeelingen van algemeenen aard.

Daar de in het vorige verslag vermelde wijziging der lesuren aan de openbare lagere scholen (Staatsblad 1885 n°. 232) niet voldeed, werd die aangelegenheid nader geregeld bij Staatsblad 1886 n°. 139, waarbij voor artikel 8 van het reglement van orde, tucht en beheer voor genoemde scholen de volgende lezing werd aangenomen:

„Met uitzondering van Zon- en feestdagen wordt elken dag school gehouden van half acht tot elf uur, met een kwart uur verpoozing te negen uur, en van kwart over elf tot één uur.

Gedurende de beide rusttijden zijn de onderwijzers verplicht op de leerlingen toezicht te houden, en mogen deze het schoolerf niet verlaten dan in de gevallen, aangegeven in artikel 14 van het reglement.

Voor elke school wijst, desgevorderd, de plaatselijke schoolcommissie één of twee dagen der week aan, waarop leerlingen, welke op die dagen vóór half negen godsdienstonderwijs ontvangen, op dat uur ter school mogen komen.

Voor scholen op plaatsen, die vaak geruimen tijd van godsdienstonderwijs verstoken zijn, is de plaatselijke schoolcommissie bevoegd,

gedurende het verblijf van een kerkleeraar een grooter aantal dagen te bewilligen, mits voor elke dier plaatsen in een jaar in het geheel niet meer dagen toegestaan worden, dan het geval zou geweest zijn bij uitsluitende aanwijzing van twee in de week.

Waar zulks naar haar oordeel geen bezwaar oplevert, kan de plaatselijke schoolcommissie op de in de twee vorige alinea's bedoelde dagen, des morgens van half acht tot half negen, één of meer lokalen eener school beschikbaar stellen tot het geven van godsdienstonderwijs".

Herhaaldelijk voorkomende nalatigheid van ouders en voogden in de betaling der verschuldigde schoolgelden, die de administratie in hooge mate bemoeielijkte, gaf aanleiding, dat, bij Staatsblad 1886 n°. 168, artikel 34 van bovengenoemd reglement, luidende: „Geene kinderen worden ter zake van achterstalligheid in de voor hen verschuldigde betaling van de scholen verwijderd", werd ingetrokken en vervangen door het volgende voorschrift:

„Kinderen wier ouders of voogden drie maanden achterstallig zijn in de voor hen verschuldigde betaling, worden, acht dagen na vruchtelooze schriftelijke waarschuwing aan de ouders of voogden, door den hoofdonderwijzer of de hoofdonderwijzeres van de school verwijderd, totdat het verschuldigde geheel is aangezuiverd. De hoofdonderwijzer of hoofdonderwijzeres geeft van den genomen maatregel dadelijk kennis aan de plaatselijke schoolcommissie".

Binnenlandsche verloven, aan het onderwijzend personeel wegens ziekte of om andere redenen verleend, veroorzaakten hier en daar weder eenige stoornis in den geregelden gang van het onderwijs. Te *Palembang* was de school gedurende verscheidene weken gesloten wegens het heerschen eener besmettelijke ziekte.

§ 2.

Toezicht op het lager onderwijs.

Op enkele uitzonderingen na werden alle scholen door de betrokken inspecteurs bezocht.

De bemoeienis der plaatselijke schoolcommissiën met het onderwijs liet over het algemeen te wenschen over.

In dit jaar hadden wederom geene bijeenkomsten van de inspecteurs plaats.

§ 3.

Akten van bekwaamheid tot het geven van onderwijs.

Gelegenheid tot het verkrijgen eener akte van bekwaamheid werd gegeven: te *Batavia*, *Semarang* en *Soerabaja* tweemaal, te *Padang*, *Makasser* en *Amboina* eenmaal. Op elke der genoemde plaatsen werd van die gelegenheid gebruik gemaakt.

De tabel L^a^. A wijst de uitkomsten der gehouden examens aan. Daarop is niet medegeteld één candidaat te *Batavia* voor de akte van hoofdonderwijzer, die zich vóór den aanvang van het examen terugtrok.

De lessen aan de gouvernements normaalschool te *Batavia* ten dienste van hulponderwijzers en hulponderwijzeressen werden in 1886 door 25 personen gevolgd.

In het begin des jaars waren 17 leerlingen ingeschreven, namelijk: 3 onderwijzers en 11 onderwijzeressen in 's lands dienst, alsmede 2 particuliere onderwijzers en 1 particuliere onderwijzeres.

Van dezen werden 7 afgevoerd: 5 (1 onderwijzer en 2 onderwijzeressen in 's lands dienst benevens 1 particuliere onderwijzer en 1 particuliere onderwijzeres) wegens het verkrijgen der hoofdakte en 2 (1 gouvernements onderwijzeres en 1 particuliere onderwijzer) wegens vertrek.

Daarentegen werden 8 nieuwe leerlingen toegelaten, namelijk 5 onderwijzers en 1 onderwijzeres in 's lands dienst, alsmede 1 particuliere onderwijzer en 1 particuliere onderwijzeres.

Derhalve werden bij het einde van 1886 de lessen gevolgd door 18 leerlingen:

7 hulponderwijzers in 's lands dienst,
9 hulponderwijzeressen »
1 particuliere onderwijzer en
1 » onderwijzeres.

Het bestuur en het onderwijzend personeel bleven onveranderd.

Het gebouw heeft reparatie noodig.

Het meubilair en de meeste leermiddelen zijn in goeden staat.

De bibliotheek onderging eenige uitbreiding door opneming van de tijdschriften, waarop de normaalschool is geabonneerd.

De kosten dezer inrichting bedroegen *f* 3098.— tegen *f* 3318.62 in 1885.

§ 4.

Getal en aard der scholen.

In den loop van het jaar werd de oprichting van twee nieuwe openbare lagere scholen bevolen, namelijk eene te *Loemadjang* (*Probolinggo*) en eene te *Amoerang* (*Menado*); die te *Loemadjang* werd in Augustus geopend, maar die te *Amoerang* was bij het einde des jaars nog niet tot stand gekomen.

Het aantal openbare lagere scholen bedroeg blijkens staat L^a^. B, op het einde van 1886 131, (waarvan 23 uitsluitend voor meisjes) dat is 1 meer dan in het vorige jaar.

Twee kleine bijzondere scholen namelijk die van Mevrouw A. KIMBALL te *Batavia* en die van den Heer C. C. HOMBURG te *Djoewana* (*Japara*) werden gesloten.

Daardoor daalde het aantal bijzondere scholen tot 17, waaronder 3 weeshuisscholen.

De bijzondere school van den Heer VAN HAM te *Garoet* in de *Preanger-Regentschappen* genoot ook voor 1886 een subsidie van *f* 100.— 's maands uit 's lands kas.

Blijkens opgaven der ambtenaren van het binnenlandsch bestuur bedroeg op ultimo December 1886 het aantal kinderen van Europeesche afkomst tusschen 6 en 14 jaren oud, die van onderwijs verstoken waren, 779, dat is 70 meer dan één jaar te voren en 98 minder dan twee jaren te voren. Van bedoelde 779 kinderen bevonden zich op *Java* en *Madoera* 623 en in de Buitenbezittingen 156 en daarvan

respectievelijk 564 en 133 op of nabij gewestelijke of afdeelingshoofdplaatsen en 59 en 23 elders in het gewest.

De teekencursussen te *Batavia*, *Semarang* en *Soerabaja*, voor gouvernementsrekening aan leerlingen van openbare lagere scholen aldaar gegeven, werden bij het einde van 1886 respectievelijk door 31, 90 en 22 of in het geheel door 143 leerlingen gevolgd. Op 31 December 1885 waren die cijfers 32, 96 en 28 of te zamen 156.

Op staat L[a]. B zijn niet vermeld:

A. de bijzondere namiddagscholen,

B. » » teekenscholen,

C. » » gymnastiekscholen,

D. » gouvernementsschool te *Magelang* voor christenkinderen van inlandsche militairen, afkomstig uit de residentiën *Amboina*, *Ternate*, *Menado* en *Timor*, omtrent welke hier eenige opgaven volgen.

A. Namiddagscholen werden bij het einde van 1886 op 17 plaatsen aangetroffen namelijk:

te *Batavia*:

1[e]. van den Heer J. J. De Weijer met 20 leerlingen;

te *Meester-Cornelis*:

2[e]. » » » J. L. Regenhardt met 17 leerlingen;

te *Tegal*:

3[e]. » Mejuffrouw M. G. Meijer met 9 leerlingen;

te *Pekalongan*:

4[e]. » den Heer J. Veltens met 8 leerlingen;

te *Semarang*:

5[e]. » » » J. Verheul met 25 leerlingen;

6[e]. » » » H. Stoel met 6 leerlingen;

7[e]. » » » C. G. Kok de Jong met 10 leerlingen;

te *Salatiga*:

8[e]. » » » J. F. W. Winterberg met 4 leerlingen;

9[e]. » » » F. J. Eysenburger met 7 leerlingen;

te *Ambarawa:*

10e. van den Heer J. Van den Bos met 10 leerlingen;

te *Soerakarta*:

11e. » de Heeren J. Van der Lof en G. J. Kerlen met 14 leerlingen;

12e. » den Heer W. J. Gerards met 16 leerlingen;

13e. » de Heeren G. Hemmes en E. Reisig met 11 leerlingen;

te *Djokjakarta*:

14e. » » Vrijmetselaarsloge „Mataram" met 14 leerlingen;

te *Magelang*:

15e. » den Heer W. H. Heytman met 6 leerlingen;

te *Madioen*:

16e. » » » B. Yspeert met 8 leerlingen;

te *Toeban*:

17e. » » » L. C. Van de Woestijne met 11 leerlingen;

te *Soerabaja*:

18e. » de Heeren K. J. Razelius en H. F. Aukes met 42 leerlingen:

te *Probolinggo*:

19e. » den Heer C. Wegenaar met 7 leerlingen;

te *Padang*:

20e. » » » G. Lavell met 15 leerlingen;

te *Makassar*:

21e. » » » P. Prins met 5 leerlingen;

22e. » » » D. F. Visser met 20 leerlingen;

23e. » » » R. Smit met 13 leerlingen.

Dit maakt een totaal van 23 scholen met 298 leerlingen of 1 school en 39 leerlingen meer dan op het einde van 1885.

Aan al deze scholen werd door personen in 's lands dienst onderwijs gegeven in vakken van het lager of meer uitgebreid lager onderwijs, aan die van den Heer Verheul te *Semarang* ook in handenarbeid naar de methode van Clauson Kaas; aan de sub 14e genoemde inrichting, welke bestemd is voor meergevorderde meisjes, ook in paedagogiek en gezondheidsleer.

B. Bijzondere teekenscholen werden gevonden:

te *Salatiga*:

1e. van den Heer H. VAN BERGEN met 10 leerlingen,

2e. » » » F. J. EIJSENBURGER met 3 leerlingen;

te *Soerabaja*:

3e. » » » K. J. RAZELIUS met 9 leerlingen,

4e. » » » W. G. ALTMAN met 20 leerlingen,

5e. » » » G. DUMPEL met 8 leerlingen;

te *Makassar*:

6e. » » » P. PRINS met 5 leerlingen (of in het geheel 6 scholen met 55 leerlingen, dat is 3 scholen en 13 leerlingen meer dan in 1885).

C. Gymnastiekscholen vond men:

1e. ééne te *Semarang* met 98 leerlingen, namelijk 44 van de hoogere burgerschool en 54 van de lagere scholen,

2e. ééne te *Salatiga* met 12 leerlingen,

3e. ééne te *Soerakarta* met 107 leerlingen,

4e. ééne te *Djokjakarta* met 48 leerlingen,

5e. ééne te *Tegal* met 32 leerlingen,

6e. ééne te *Makassar* met 62 leerlingen.

Uit de vergelijking van deze opgaven met de gelijksoortige in het vorige verslag kan blijken, dat het aantal gymnastiekscholen in 1886 evenveel bedroeg als in 1885 — de hierboven sub 5e en 6e genoemde scholen werden in eerstgenoemd jaar opgericht, daarentegen werden de in het vorige verslag vermelde scholen te *Soerabaja* en te *Probolinggo* gesloten — alsmede dat het getal leerlingen van 335 in 1885 tot 359 in 1886 steeg.

D. De gouvernementsschool te *Magelang* voor christenkinderen van inlandsche militairen, afkomstig uit de residentiën *Amboina*, *Ternate*, *Menado* en *Timor* werd op ultimo December 1886 bezocht door 40 leerlingen (31 jongens en 9 meisjes) dat is 22 leerlingen of 16 jongens en 6 meisjes meer dan in 1885.

Alle leerlingen genoten gratis onderwijs.

De hoogste klasse telde 4, de middelste 9, de laagste 27 leerlingen.

Het gemiddeld schoolverzuim bedroeg 19 dagen per leerling of 12 dagen minder dan in het vorige jaar.

Een leerling verliet de school na alle klassen doorloopen te hebben.

Het onderwijzend personeel werd vermeerderd door de aanstelling van een hulponderwijzer.

Het aantal bewaarscholen of inrichtingen voor het ontvangen van voorbereidend onderwijs bedroeg op het einde van 1886 16, dat is 2 meer dan in het vorige jaar. De te *Batavia* gevestigde Vereeniging tot het verschaffen van dat onderwijs aan kinderen van minvermogende Europeanen opende aldaar hare tweede school; aan de school voor lager en meer uitgebreid lager onderwijs van Mejuffrouw BOERKAMP (geestelijke zusters) te *Padang*, werd eene Fröbelklasse verbonden.

Van de bedoelde 16 scholen werden gevonden:

te *Batavia* vijf:

1e. de eerste school der hooger genoemde Vereeniging met 170 leerlingen (95 jongens en 75 meisjes),

2e. de tweede school dier Vereeniging met 16 leerlingen (8 jongens en 8 meisjes),

3e. de school van Mevrouw de weduwe RIETZ met 8 leerlingen (6 jongens en 2 meisjes),

4e. de Fröbelklasse der Ursulinen te *Noordwijk* met 79 leerlingen (29 jongens en 50 meisjes),

5e. die der Ursulinen te *Weltevreden* met 74 leerlingen (33 jongens en 41 meisjes),

te *Buitenzorg* één:

6e. de Fröbelklasse van Mevrouw VAN DEN DUNGEN GRONOVIUS met 2 leerlingen (jongens),

te *Tegal* één:

7e. eene Fröbelschool met 25 leerlingen (9 jongens en 16 meisjes),

te *Semarang* vier:

8°. de school der Vrijmetselaarsloge met 74 leerlingen (36 jongens en 38 meisjes),

9°. die der Franciscanessen met 79 leerlingen (38 jongens en 41 meisjes),

10°. die van het Protestantsche Weeshuis met 19 leerlingen (14 jongens en 5 meisjes),

11°. die van het Roomsch-Katholieke Weeshuis met 39 leerlingen (12 jongens en 27 meisjes),

te *Djokjakarta* één:

12°. die van de Vrijmetselaarsloge met 45 leerlingen (25 jongens en 20 meisjes),

te *Soerabaja* twee:

13°. die van de Ursulinen met 110 leerlingen (44 jongens en 66 meisjes),

14°. de voorbereidende klasse aan de school van Mejuffrouw ALMEROOD met 44 leerlingen (23 jongens en 21 meisjes),

te *Padang* één:

15°. de bovenvermelde Fröbelklasse aan de school der Geestelijke Zusters met 15 leerlingen (9 jongens en 6 meisjes),

te *Banda Neira* één:

16°. eene Fröbelschool met 33 leerlingen (18 jongens en 15 meisjes).

Dit maakt in het geheel 401 jongens en 431 meisjes of te zamen 832 leerlingen, dat is 40 leerlingen minder dan op het einde van 1885.

§ 5.

Omvang en toestand van het onderwijs.

De omvang van het lager onderwijs verschilde weinig met dien, in het vorige verslag vermeld.

Aan twaalf openbare en aan drie bijzondere lagere scholen waren geene leerlingen ver genoeg gevorderd om eene hoogste klasse te

vormen; op het einde van 1885 was dit het geval aan 9 openbare en 3 bijzondere scholen.

Het getal leerlingen in de hoogste klasse van alle scholen te zamen bedroeg gedurende beide jaren ruim 13 percent.

Van de vroeger vermelde vergunning om aan de gemengde school te *Pekalongan* onderwijs te doen geven in nuttige handwerken voor meisjes werd ook in 1886 gebruik gemaakt.

De vorderingen der leerlingen waren wederom aan de verschillende scholen zeer uiteenloopend. Over het algemeen konden ze wat meer bevredigend genoemd worden dan in het vorige jaar.

De wijze, waarop het onderricht in de verschillende vakken gegeven werd, was soms zeer goed, maar liet ook dikwijls ten gevolge van ongeoefendheid en mindere geschiktheid bij het onderwijzend personeel te wenschen over; de zucht om duidelijk te zijn en grondig onderwijs te geven geeft meermalen, zelfs bij meergeoefenden, aanleiding tot noodelooze en schadelijke uitvoerigheid.

Van lezen, taal en rekenen werd aan alle scholen veel werk gemaakt; de behandeling van een of meer der overige leervakken bleef wel eens geheel achterwege. Dit gold vooral het zingen, een vak, waarin het onderwijzend personeel over het algemeen weinig belang stelt en nog minder geoefendheid bezit. Slechts aan eenige openbare en bijzondere scholen werd goed, zelfs uitstekend zangonderwijs gegeven.

Het onderricht in handwerken voor meisjes werd meer dan vroeger klassikaal behandeld.

§ 6.

Onderwijzend personeel.

Wel werd wederom nu en dan geklaagd over gebrek aan geoefendheid en aan toewijding bij onderwijzers en onderwijzeressen, maar omtrent een groot deel van het onderwijzend personeel kon getuigd worden, dat het voor zijne taak berekend was.

In den loop van het verslagjaar werden één onderwijzer en ééne onderwijzeres der eerste klasse tot de tweede klasse en twee onderwijzeressen der tweede klasse tot de derde klasse teruggesteld.

De onderwijzersvereenigingen te *Batavia* en te *Soerabaja* telden respectievelijk 23 en 21 leden en hielden geregeld elke maand eene vergadering ter bespreking van zaken, het lager onderwijs betreffende. Omtrent die te *Semarang* zijn geene berichten ontvangen.

Blijkens staat L[a]. C was het onderwijzend personeel aan de openbare en de bijzondere scholen op het einde van 1886 samengesteld als volgt:

a. aan de openbare scholen:

108 hoofdonderwijzers (+ 1), (*)
23 hoofdonderwijzeressen (0),
143 hulponderwijzers (+ 9),
117 hulponderwijzeressen (— 4),
5 mannelijke kweekelingen (+ 3),
13 vrouwelijke kweekelingen (+ 2);

b. aan de bijzondere scholen:

6 hoofdonderwijzers (— 1),
10 hoofdonderwijzeressen (— 1),
15 hulponderwijzers (+ 1),
52 hulponderwijzeressen (+ 3),
1 mannelijke kweekeling (+ 1),
6 vrouwelijke kweekelingen (+ 3).

Voorts kan uit den staat L[a] D blijken, dat het geheele onderwijzend personeel aan de openbare lagere scholen met inbegrip van hen, die met verlof, op wachtgeld of bij andere takken van dienst (inlandsch en middelbaar onderwijs) gedetacheerd waren, op het einde van 1886 bestond uit:

63 onderwijzers der eerste klasse,
124 » » tweede »

(*) De cijfers tusschen haakjes geven het verschil met 1885 aan.

47 onderwijzers der derde klasse met akte van bekwaamheid als hoofdonderwijzer,
54 onderwijzers der derde klasse, met akte van bekwaamheid als hulponderwijzer,
9 onderwijzeressen der eerste klasse,
26 » » tweede »
11 » » derde » met akte van bekwaamheid als hoofdonderwijzeres,
113 onderwijzeressen der derde klasse, met akte van bekwaamheid als hulponderwijzeres.

In de verschillende staten zijn niet medegeteld 17 hulponderwijzeressen, welke op haar verzoek zonder bezoldiging aan openbare lagere scholen waren werkzaam gesteld.

Ook de hierboven onder *a* opgegeven 18 kweekelingen genoten geene bezoldiging.

Het geheele onderwijzend personeel bestond derhalve — de onbezoldigden niet medegeteld — uit 447 personen:

288 onderwijzers, waarvan 234 of bijna 81 percent in het bezit der hoofdakte en
159 onderwijzeressen, waarvan slechts 46 of 29 percent in het bezit der hoofdakte.

Een jaar te voren waren deze cijfers:
totaal 438 personen,
277 onderwijzers, waarvan bijna 84 percent in het bezit der hoofdakte en
161 onderwijzeressen, waarvan 28 percent in het bezit der hoofdakte.

In den staat L[a]. E worden de mutatiën van het onderwijzend personeel vermeld; daaruit is het volgende overzicht getrokken.

a. { 2 onderwijzers en
1 onderwijzeres overleden;

b. { 3 onderwijzers en
8 onderwijzeressen werden eervol uit 's lands dienst ontslagen;

c. 1 onderwijzer en
12 onderwijzeressen werden eervol uit hunne betrekking ontslagen of van tijdelijke werkzaamstelling ontheven;

d. 2 onderwijzers gingen over in andere betrekkingen;

e. 10 onderwijzers en
4 onderwijzeressen vertrokken met verlof naar *Europa*;

f. 7 onderwijzers en
2 onderwijzeressen werden na terugkeer van verlof weder in dienst gesteld;

g. 15 onderwijzers en
18 onderwijzeressen traden in dienst bij het lager onderwijs;
(Hiervan waren 11 onderwijzers uit *Nederland* gezonden, de overigen hadden zich in *Indië* aangemeld).

h. 6 onderwijzers werden van andere takken van dienst — 5 van het inlandsch en 1 van het middelbaar onderwijs — bij het openbaar lager onderwijs geplaatst.

Uit de vergelijking van deze opgaven met die, in het vorige verslag vermeld, blijkt voor de aangegeven rubrieken:

a. een gelijk cijfer,
b. eene vermindering van 1,
c. » vermeerdering » 10,
d. » vermindering » 3,
e. » vermeerdering » 1,
f. » vermindering » 7,
g. » vermeerdering » 18,
h. een gelijk cijfer.

§ 7.

Getal en aard der leerlingen.

Een overzicht van het aantal, den ouderdom en het geslacht der kinderen van Europeanen en met dezen gelijkgestelden, welke op ultimo

December 1885 de lagere scholen bezochten, wordt gegeven in de staten L[a]. F, G en H.

Op dat tijdstip bedroeg blijkens staat L[a]. F het aantal der bedoelde leerlingen aan de openbare scholen 9865 (5444 jongens en 4419 meisjes), dat is 418 (212 jongens en 206 meisjes) meer dan in 1885.

Staat L[a]. G bevat eene gelijke opgave voor de bijzondere scholen. Deze werden bezocht door 1991 leerlingen (601 jongens en 1390 meisjes), dat is 79 (5 jongens en 74 meisjes) meer dan in 1885.

Blijkens staat L[a]. H, waarin eene samentrekking van de staten L[a]. F en G gegeven wordt, bedroeg het totaal aantal kinderen van Europeesche afkomst 11854 (6045 jongens en 5809 meisjes) of 497 (217 jongens en 280 meisjes) meer dan in 1885.

De staten L[a]. I en K bevatten voor elke school in het bijzonder — L[a]. I voor de openbare en L[a]. K voor de bijzondere — opgaven van onderwijzend personeel en leerlingen onder ultimo December 1886.

Aan de openbare lagere scholen werd door 391 personen — de kweekelingen en de onbezoldigde hulponderwijzeressen niet medegerekend — onderwijs gegeven aan 10747 leerlingen, dat is gemiddeld één onderwijzer op 27.5 leerlingen; in 1885 was deze verhouding 1 op 26.8.

Onder het aantal leerlingen kwamen 884 kinderen van Inlanders en Vreemde Oosterlingen voor, namelijk:

259 Inlandsche Christenen (182 jongens en 77 meisjes),

373 Inlanders, niet-Christenen (359 jongens en 14 meisjes),

252 Vreemde Oosterlingen (242 jongens en 10 meisjes).

Op het einde van 1885 bedroeg het getal Inlanders en Vreemde Oosterlingen 877, dat is dus 7 minder dan in 1886.

Het getal gratis-leerlingen beliep 5029 of bijna 47 percent van het geheele aantal leerlingen, tegen bijna 46 percent in het vorige jaar.

De leerlingen waren in verband met hunne vorderingen over de verschillende klassen verdeeld als volgt:

5420 in de laagste klasse,
4044 in de middelste klasse en
1283 in de hoogste klasse,

zijnde respectievelijk 147, 168 en 110 meer dan in 1885.

Het schoolverzuim bedroeg in 1886 voor alle scholen dooreengerekend bijna 21 dagen per leerling, dat is ruim 2 dagen minder dan in de vier voorafgegane jaren.

517 leerlingen verlieten de school na alle klassen te hebben doorloopen en 3615 om verschillende redenen.

In 1885 waren deze cijfers 511 en 3851.

Aan de bijzondere scholen werd door 83 personen — de kweekelingen niet medegerekend — onderwijs gegeven aan 1999 leerlingen, dat is gemiddeld één onderwijzer op 24 leerlingen, eene gelijke verhouding als in het jaar te voren.

Het getal Inlanders en Vreemde Oosterlingen bedroeg 8:

7 Inlanders, niet-Christenen (5 jongens en 2 meisjes),

1 Vreemde Oosterlingen (jongen).

Op het einde van 1885 was het aantal niet-Europeesche leerlingen aan de bijzondere scholen 23, dus 15 meer dan in 1886.

De verdeeling der leerlingen over de verschillende klassen was als volgt:

807 in de laagste klasse,
748 in de middelste klasse en
444 in de hoogste klasse,

zijnde respectievelijk 15 minder, 36 meer en 43 meer dan in 1885.

De opgaven betreffende het schoolverzuim en de aantallen leerlingen, welke de school verlieten, waren wederom onvolledig.

§ 8.

Schoollokalen, onderwijzerswoningen, schoolmeubelen, leermiddelen, schoolbibliotheken.

Zeven nieuwe schoolgebouwen werden opgericht, namelijk 1 te

Poerwakarta (*Krawang*), 1 te *Semarang*, 1 te *Gombong*, 2 te *Soerabaja*, 1 te *Kotta-Radja* en 1 te *Maros* (*Celebes*). De overige schoolgebouwen werden behoorlijk onderhouden.

Schoolmeubilair en leermiddelen waren aan de meeste scholen voldoende.

Van de inrichting der bijzondere scholen kan hetzelfde gezegd worden, wat in het vorige verslag vermeld is.

De schoolbibliotheken namen weder in aantal en omvang toe.

Op het einde van 1886 waren aan 110 openbare lagere scholen kinderbibliotheken verbonden, te zamen 22334 werkjes bevattende, dat is 6 bibliotheken en 737 werkjes meer dan in 1885.

Uitgaven en ontvangsten van het openbaar lager onderwijs in Nederlandsch-Indië gedurende 1886.

JAREN.	UITGAVEN.		ONTVANGSTEN.	VERSCHIL.	AANTAL LEERLINGEN.	GEMIDDELDE KOSTEN PER LEERLING.	*AANMERKINGEN.*
1886	Aan traktementen, reiskosten enz. der inspecteurs	*f* 35723 —					
	» indemniteit voor schrijfloonen aan de plaatselijke schoolcommissiën.	» 2720 —					
	» traktementen en toelagen van onderwijzers, onderwijzeressen en bedienden	» 1206915 —					
	» aandeelen der onderwijzers en onderwijzeressen in de schoolgelden	» 20917 —					
	» boeken, schoolbehoeften, meubilair, enz.	» 62535 —					
	» opleiding van onderwijzers	» 3098 —					
	» subsidiën aan particuliere Europeesche scholen	» 1200 —					
	» onderhoud der gebouwen, vernieuwingen en nieuwe werken	» 75738 —					
	» lokaalhuur	» 44380 —					
	» huishuur-indemniteit aan onderwijzers en onderwijzeressen	» 292940 —					
	Totaal	*f* 1746166 —	*f* 207562 —	*f* 1538604 —	10747	*f* 143 16	
1885	Aan gezamenlijke uitgaven	» 1771030 —	» 206858 —	» 1564172 —	10322	» 151 54	
	Meer / Minder in 1886	*f* 24864 —	*f* 704 — / —	— / *f* 25568 —	425 / —	— / *f* 8 38	

L[a]. **A.**

SOORT DER AKTEN VAN BEKWAAMHEID.	Batavia.		Semarang.		Soerabaja.		Padang.		Fort de Kock.		Amboina.		Makasser.		TOTAAL.		Aanmerkingen.
	Geslaagd.	Niet geslaagd.	Geslaagd.	Niet geslaagd.	Geslaagd.	Niet geslaagd.	Geslaagd.	Niet geslaagd.	Geslaagd.	Niet geslaagd.	Geslaagd.	Niet geslaagd.	Geslaagd.	Niet geslaagd.	Geslaagd.	Niet geslaagd.	
I Hoofdonderwijzers	2	3	»	»	1	2	»	»	»	»	»	»	»	1	3	6	
II Hoofdonderwijzeressen	3	2	1	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	4	3	
III Hulponderwijzers	1	2	1	2	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	2	5	
IV Hulponderwijzeressen	9	10	3	»	8	3	»	1	»	»	»	1	3	»	23	15	
V Onderwijzers in de Fransche taal	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	
V Onderwijzers in » Engelsche taal	»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	
V Onderwijzers in » Hoogduitsche taal	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
V Onderwijzers in » wiskunde	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
V Onderwijzers in » landbouwkunde	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
V Onderwijzers in » gymnastiek	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
V Onderwijzers in het teekenen	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
VI Onderwijzeressen in de Fransche taal	1	1	1	1	2	»	»	»	»	»	»	»	»	»	4	2	
VI Onderwijzeressen in » Engelsche taal	1	»	»	»	2	»	»	»	»	»	»	»	»	»	3	»	
VI Onderwijzeressen in » Hoogduitsche taal	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
VI Onderwijzeressen in het teekenen	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	
VI Onderwijzeressen in » rekenen	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	
VI Onderwijzeressen in de vormleer	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	
VI Onderwijzeressen in » vrouwelijke handwerken	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
VI Onderwijzeressen in het schoonschrijven	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
TOTAAL IN 1886	20	18	6	4	13	8	»	1	»	»	»	1	3	1	42	33	
» » 1885	19	12	5	8	7	6	2	»	1	»	»	»	»	1	34	27	
Vermeerdering	1	6	1	»	6	2	»	1	»	»	»	1	3	»	8	6	
Vermindering	»	»	»	4	»	»	2	»	1	»	»	»	»	»	»	»	

Middelbaar en lager onderwijs voor Europeanen over 1886.

La. **B.**

Getal en aard der scholen in Nederlandsch-Indië onder ultimo December 1886.

GEWESTEN.	Openbare scholen.			Gesubsidiëerde bijzondere scholen.			Niet gesubsidiëerde bijzondere scholen.			TOTAAL.		
	Gewoon lager onderwijs.	Meer uitgebreid lager onderwijs.	TOTAAL.	Gewoon lager onderwijs.	Meer uitgebreid lager onderwijs.	TOTAAL.	Gewoon lager onderwijs.	Meer uitgebreid lager onderwijs.	TOTAAL.	Gewoon lager onderwijs.	Meer uitgebreid lager onderwijs.	TOTAAL.
Bantam	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
Batavia	14	»	14	»	»	»	»	5	5	14	5	19
Krawang	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
Preanger-Regentschappen	3	»	3	1	»	1	»	»	»	4	»	4
Cheribon	3	»	3	»	»	»	»	»	»	3	»	3
Tegal	2	»	2	»	»	»	»	»	»	2	»	2
Pekalongan	2	»	2	»	»	»	»	»	»	2	»	2
Semarang	13	»	13	»	»	»	3	1	4	16	1	17
Japara	3	»	3	»	»	»	»	»	»	3	»	3
Rembang	3	»	3	»	»	»	»	»	»	3	»	3
Soerabaja	11	»	11	»	»	»	»	4	4	11	4	15
Pasoeroean	5	»	5	»	»	»	»	»	»	5	»	5
Probolinggo	4	»	4	»	»	»	»	1	1	4	1	5
Besoeki	4	»	4	»	»	»	»	»	»	4	»	4
Banjoemas	4	»	4	»	»	»	»	»	»	4	»	4
Bagelen	4	»	4	»	»	»	»	»	»	4	»	4
Kadoe	2	»	2	»	»	»	»	»	»	2	»	2
Djokjakarta	3	»	3	»	»	»	»	»	»	3	»	3
Soerakarta	6	»	6	»	»	»	»	»	»	6	»	6
Madioen	3	»	3	»	»	»	»	»	»	3	»	3
Kediri	4	»	4	»	»	»	»	»	»	4	»	4
Madoera	3	»	3	»	»	»	»	»	»	3	»	3
Atjeh en Onderhoorigheden	2	»	2	»	»	»	»	»	»	2	»	2
Sumatra's Westkust	7	»	7	»	»	»	»	2	2	7	2	9
Benkoelen	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
Palembang	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
Banka	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
Riouw	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
Westerafdeeling van Borneo	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
Transporteere	112	»	112	1	»	1	3	13	16	116	13	129

GEWESTEN.	Openbare scholen.			Gesubsidiëerde bijzondere scholen.			Niet gesubsidiëerde bijzondere scholen.			TOTAAL.		
	Gewoon lager onderwijs.	Meer uitgebreid lager onderwijs.	TOTAAL.	Gewoon lager onderwijs.	Meer uitgebreid lager onderwijs.	TOTAAL.	Gewoon lager onderwijs.	Meer uitgebreid lager onderwijs.	TOTAAL.	Gewoon lager onderwijs.	Meer uitgebreid lager onderwijs.	TOTAAL.
Per transport.....	112	»	112	1	»	1	3	13	16	116	13	129
Z. en O. afdeeling van Borneo.....	2	»	2	»	»	»	»	»	»	2	»	2
Celebes en Onderhoorigheden.....	6	»	6	»	»	»	»	»	»	6	»	6
Menado.....	4	»	4	»	»	»	»	»	»	4	»	4
Amboina.....	5	»	5	»	»	»	»	»	»	5	»	5
Ternate.....	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
Timor.....	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
TOTAAL IN 1886.....	131	»	131	1	»	1	3	13	16	135	13	148
» » 1885.....	130	»	130	1	»	1	4	14	18	135	14	149
Vermeerdering.....	1	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»
Vermindering.....	»	»	»	»	»	»	1	1	2	»	1	1

1.a. **C.**

Onderwijzend personeel bij de lagere scholen in Nederlandsch-Indië onder ultimo December 1886.

GEWESTEN.	Bij de openbare scholen.						Bij de bijzondere scholen.						Bij alle lagere scholen.						AANMERKINGEN.
	Hoofdonderwijzers.	Hulponderwijzers.	Kweekelingen (mannelijke).	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzeressen.	Kweekelingen (vrouwelijke).	Hoofdonderwijzers.	Hulponderwijzers.	Kweekelingen (mannelijke).	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzeressen.	Kweekelingen (vrouwelijke).	Hoofdonderwijzers.	Hulponderwijzers.	Kweekelingen (mannelijke).	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzeressen.	Kweekelingen (vrouwelijke).	
Bantam	1	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	1	»	»	»	»	
Batavia	10	19	»	4	28	1	2	7	»	3	26	5	12	26	»	7	54	6	
Krawang	1	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	1	»	
Preanger-Regentschappen	3	1	»	»	4	»	1	»	»	»	»	»	4	1	»	»	4	»	
Cheribon	2	3	»	1	1	»	»	»	»	»	»	»	2	3	»	1	1	»	
Tegal	1	2	»	1	2	1	»	»	»	»	»	»	1	2	»	1	2	1	
Pekalongan	2	1	»	»	2	1	»	»	»	»	»	»	2	1	»	»	2	1	
Semarang	10	17	»	3	15	1	1	2	1	2	10	1	11	19	1	5	25	2	
Japara	3	2	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	3	2	»	»	1	»	
Rembang	3	3	1	»	1	»	»	»	»	»	»	»	3	3	1	»	1	»	
Soerabaja	9	15	»	2	16	3	2	6	»	2	12	»	11	21	»	4	28	3	
Pasoeroean	3	5	1	2	5	2	»	»	»	»	»	»	3	5	1	2	5	2	
Probolinggo	3	2	»	1	2	»	»	»	»	1	»	»	3	2	»	2	2	»	
Besoeki	4	4	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	4	4	»	»	»	»	
Banjoemas	4	3	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	4	3	»	»	1	»	
Bagelen	4	11	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	4	11	»	»	1	»	
Kadoe	1	2	»	1	2	»	»	»	»	»	»	»	1	2	»	1	2	»	
Djokjakarta	2	6	»	1	5	»	»	»	»	»	»	»	2	6	»	1	5	»	
Soerakarta	5	5	»	1	7	»	»	»	»	»	»	»	5	5	»	1	7	»	
Madioen	3	2	1	»	1	»	»	»	»	»	»	»	3	2	1	»	1	»	
Kediri	4	4	»	»	3	»	»	«	»	»	»	»	4	4	»	»	3	»	
Madoera	3	3	»	»	1	»	»	«	»	»	»	»	3	3	»	»	1	»	
Atjeh en Onderhoorigheden.	2	2	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2	2	»	»	»	»	
Transporteere	83	113	3	17	99	9	6	15	1	8	48	6	89	128	4	25	147	15	

GEWESTEN.	Bij de openbare scholen						Bij de bijzondere scholen.						Bij alle lagere scholen.						AANMERKINGEN.
	Hoofdonderwijzers.	Hulponderwijzers.	Kweekelingen (mannelijke).	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzeressen.	Kweekelingen (vrouwelijke).	Hoofdonderwijzers.	Hulponderwijzers.	Kweekelingen (mannelijke).	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzeressen.	Kweekelingen (vrouwelijke).	Hoofdonderwijzers.	Hulponderwijzers.	Kweekelingen (mannelijke).	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzeressen.	Kweekelingen (vrouwelijke).	
Per transport.....	83	113	3	17	99	9	6	15	1	8	48	6	89	128	4	25	147	15	
Sumatra's Westkust.....	6	6	1	1	3	»	»	»	»	2	4	»	6	6	1	3	9	»	
Benkoelen.....	1	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	1	»	»	»	»	
Palembang.....	1	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	1	»	»	»	»	
Banka.....	1	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	1	»	»	»	»	
Riouw.....	1	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	1	»	
Westerafdeeling van Borneo.	1	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	1	»	
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.....	1	2	1	1	2	1	»	»	»	»	»	»	1	2	1	1	2	1	
Celebes en Onderhoorigheden.	5	7	»	1	3	2	»	»	»	»	»	»	5	7	»	1	3	2	
Menado.....	3	3	»	1	3	»	»	»	»	»	»	»	3	3	»	1	3	»	
Amboina.....	3	6	»	2	3	1	»	»	»	»	»	»	3	6	»	2	3	1	
Ternate.....	1	2	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	2	»	»	»	»	
Timor.....	1	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	1	»	»	»	»	
Totaal in 1886.....	108	143	5	23	117	13	6	15	1	10	52	6	114	158	6	33	169	19	
» » 1885.....	107	134	2	23	121	11	7	14	»	11	49	3	114	148	2	34	170	14	
Vermeerdering.....	1	9	3	»	»	2	»	1	1	»	3	3	»	10	4	»	»	5	
Vermindering.....	»	»	»	»	4	»	1	»	»	1	»	»	»	»	»	1	1	»	

L^{a}. **D.**

Nominatieve staat der inspecteurs, onderwijzers, onderwijzeressen en kweekelingen bij het openbaar lager onderwijs in Nederlandsch-Indië onder ultimo December 1886.

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
		Inspecteurs.	
1	W. Van der Lee.	Inspecteur in de 1e afdeeling.	4 Jan. 1877
2	J. M. Rosskopf.	» » » 2e »	6 Mei 1880
3	H. Meijll.	» » » 3e »	2 Feb. 1877
		Onderwijzers der 1e klasse.	
1	A. De Bruijn Mz.	Hoofdonderw. 2e school Batavia.	14 Jan. 1878
2	J. J. De Weijer.	» 1e » A Batavia.	14 » »
3	J. C. Tamson.	» 3e » »	11 Feb. 1876
4	J. F. W. Winterberg.	» 1e » Salatiga.	15 Jan. 1885
5	W. H. Heijtman.	» » Magelang.	10 Dec. 1880
6	E. Asbeck Brusse.	» » Menado.	15 Dec. 1885
7	R. Burg.	» 5e » Soerabaja.	22 April 1875
8	J. A. Olt.	» 4e » »	16 Oct. 1884
9	J. L. Regenhardt.	» » Mr.-Cornelis.	29 Jan. 1878
10	H. R. A. Vechtman.	» » Cheribon.	16 Aug. 1884
11	N. Stark.	» » Soemenap.	12 Mei 1886
12	D. M. Kruseman.	» 6e » Batavia.	28 Mei 1885
13	G. Koldewijn.	» 3e » Soerabaja.	22 Nov. 1883
14	J. J. Fontein.	» 1e » B Batavia.	23 Dec. 1880
15	G. Van der Kaaden.	» » Blitar.	24 Juni 1886
16	A. C. Tjebbes.	» » Buitenzorg.	20 Juni 1883
17	J. Valk.	» 1e » B Semarang.	17 » 1881
18	W. F. Den Broeder.	» 1e » Padang.	12 Mei 1886
19	A. Bommel.	» » Malang.	1 April 1886
20	J. C. Rikkers.	» 1e » Djokjakarta	16 Jan. 1877

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
21	G. Lavell.	Hoofdonderw. 2e school Padang.	27 Feb. 1884
22	W. F. G. L. Haanstra.	» 2e » Makasser.	6 April 1880
23	D. G. Sigmond.	» 2e » Semarang.	5 » »
24	D. C. J. Kool.	» 1e » Makasser.	30 Sept. 1875
25	A. M. Van Schaik.	» 2e » Soerakarta.	21 Mei 1883
26	L. Hovenkamp.	Met verlof in Nederland.	
27	J. J. Cleijpool.	Idem.	
28	J. De Quant.	Hoofdonderw. school Bandoeng.	9 Oct. 1877
29	D. Feikema.	» 2e » Soerabaja.	2 Dec. 1884
30	L. H. Kramer.	1e » A Soerabaja.	16 Feb. 1881
31	H. B. H. Horsker.	» Amboina.	17 Mei 1879
32	K. J. Razelius.	1e » B Soerabaja.	14 Aug. 1885
33	W. A. G. Bakker.	Op wachtgeld.	
34	R. Metelerkamp.	Hoofdonderw. school Poerworedjo.	15 Dec. 1885
35	M. Ten Cate.	» Rembang.	15 Jan. 1885
36	L. Franken.	Met verlof in Nederland.	
37	C. Wegenaar.	Hoofdonderw. school Probolinggo.	3 April 1883
38	L. P. C. Roskott.	» » Pekalongan.	22 Mei 1886
39	J. Van den Bos.	» » Ambarawa.	1 Maart 1879
40	F. J. Bosch.	» » Modjokerto.	7 Juni »
41	A. Den Hamer.	» 3e » Semarang.	10 Nov. 1882
42	A. J. Bieshaar.	» » Madioen.	31 Aug. 1883
43	Th. J. C. Klaar.	» Tegal.	31 Oct. »
44	B. Stoutjesdijk.	wd. 1e hulponderw. 1e school Batavia.	23 Juli 1886
45	H. W. Beck.	Hoofdonderw. school Kediri.	6 Jan. 1881
46	J. G. Theunissen.	Gedetacheerd b/h Inlandsch onderwijs.	
47	D. A. P. Kok.	Hoofdonderw. 1e school Kota-Radja.	15 April 1886
48	J. Dekker.	» 4e » Batavia.	22 Mei »
49	J. Van der Lof.	» 3e » Soerakarta.	20 Jan. 1881
50	J. W. Van Leeuwen.	» 2e » Djokjakarta.	15 April 1886
51	D. W. Lantermans.	» » Gombong.	24 Juni »
52	H. Van Bergen.	» 2e » Salatiga.	21 Sept 1881
53	J. Van Heek.	» » Bandjermasin.	3 Dec. »
54	J. Westerbeek.	Met verlof in Nederland.	

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
55	J. Kastelijn.	Hoofdonderw. school Ternate.	31 Aug. 1883
56	W. J. R. Zieck.	» » Banda Neira.	16 Jan. 1886
57	J. G. Van der Heijden.	» » Pasoeroean.	16 Aug. 1884
58	G. Hemmes.	» 1e » Soerakarta.	19 April 1882
59	J. Verheul.	» 1e » A Semarang.	21 Dec. 1883
60	W. Meijer.	Gedetacheerd b/h Inlandsch onderwijs.	
61	L. G. Bertsch.	Idem.	
62	J. H. J. Laats.	Idem.	
63	J. G. L. Dücker.	Met verlof in Nederland.	

Onderwijzers der 2e klasse.

1	J. J. Looijé.	1e hulponderw.. 1e school Makasser.	16 Jan. 1886
2	H. Spönhoff.	Hoofdonderw. school Patti.	14 Maart 1884
3	H. Goedhart.	» » Tjandi (Semarang)	7 Sept. 1881
4	H. G. P. Obdeijn.	1e hulponderw. 2e school Salatiga.	23 Feb. 1885
5	P. Schippers.	Hoofdonderw. school Toeloengagoeng.	4 Feb. 1879
6	W. F. Commerell.	» » Patjitan.	7 Sept. 1883
7	W. Teunissen.	1e hulponderw. » Modjokerto.	30 Sept. 1885
8	J. F. Den Hollander.	Hoofdonderw. » Kendal.	23 Juni 1886
9	E. G. A. Taenzer.	» » Tondano.	11 Jan. 1877
10	J. W. Spekschot.	» » Soekaboemi.	11 Juni 1886
11	J. Verschuil.	1e hulponderw. 3e school Batavia.	26 Aug. 1881
12	J. Knaap.	Met verlof in Nederland.	
13	J. Oostenbroek.	Hoofdonderw. 5e school Batavia.	11 Juni 1886
14	B. IJspeert.	1e hulponderw. » Madioen.	31 » 1883
15	L. J. Idsinga.	Hoofdonderw. » Pontianak.	14 Maart 1884
16	L. Van Leeuwen.	Met verlof in Nederland.	
17	G. Plantema.	Hoofdonderw. school Benkoelen.	12 Sept. 1883
18	P. Veen.	1e hulponderw. » Poerworedjo.	12 Mei 1885
19	L. H. Verhoog.	1e » 1e » B Semarang.	6 Nov. 1883
20	A. M. Overeijnder.	1e » 3e » Soerabaja.	7 Aug. 1886
21	G. J. Van Essel.	1e » 2e » Djokjakarta.	4 Maart 1881
22	J. Uhl.	Hoofdonderw. » Batang.	23 Mei 1883
23	C. G. Wemmerslager.	» » Koedoes.	9 Juni 1881

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
24	C. Van Duuren.	Hoofdonderw. school Bangil.	26 Feb. 1883
25	A. Van Moerkerken.	1e hulponderw. » Neira.	11 Jan. 1879
26	W. J. Stok.	Hoofdonderw. » Saparoea.	10 Sept. 1884
27	H. S. Blekkink.	Met verlof in Nederland.	
28	B. Japikse.	Hoofdonderw. school Serang.	2 Oct. 1883
29	J. W. Te Kolsté.	» » Besoeki.	1 April 1878
30	C. Van der Wende.	1e hulponderw. 2e » Batavia.	16 April 1884
31	C. Prins.	Hoofdonderw. » Padang-Pandjang	23 Aug. 1880
32	J. Kluiver.	» » Bangkallan.	15 April 1886
33	P. M. Heijmans.	» » Riouw.	29 Sept. 1880
34	L. J. Westrik.	» » Bouthain.	24 Dec. 1879
35	H. J. H. Bockmeulen.	1e hulponderw. » Bandjermasin.	23 Aug. 1876
36	H. Grondijs.	Hoofdonderw. » Sidhoardjo.	30 Juni 1883
37	J. W. H. Muller.	» » Bondowosso.	16 » 1886
38	J. A. J. Vorderman.	» » Loemadjang.	20 Juli »
39	W. H. A. Van Meerkerk.	» » Poerwakarta	20 Jan. 1881
40	K. M. Hage.	» » Toeban.	15 Sept. 1883
41	S. J. H. Van Merkom.	» » Oengaran.	16 Juni 1886
42	J. Van der Woude.	» » Fort de Kock.	4 Juli 1881
43	P. Lakeman.	1e hulponderw. » Ternate.	29 Oct. »
44	G. Brinks.	1e » 6e » Batavia.	8 Maart 1883
45	J. H. Damman.	Hoofdonderw. » Pamekasan.	30 Nov. 1883
46	J. B. Kampschuur.	1e hulponderw. » Bandoeng.	4 Juli 1881
47	H. H. Slangen.	Tijdelijk middelbaar onderwijs.	
48	E. A. Reisig.	1e hulponderw. 1e school Soerakarta.	5 Juni 1883
49	H. Volten.	Hoofdonderw. » Muntok.	3 Oct. 1878
50	G. Reeman.	Met verlof in Nederland.	
51	A. J. Verbeek.	Idem.	
52	H. F. Weehuizen.	1e hulponderw. 2e school Soerakarta.	24 Juli 1883
53	A. Schouten.	Met verlof in Nederland.	
54	P. Van Vlodrop.	1e hulponderw. 4e school Batavia.	28 April 1882
55	D. Vooren.	Hoofdonderw. » Onrust.	22 Mei 1886
56	E. A. Haitink v. d. Heijde.	1e hulponderw. » Malang.	30 Juni 1883
57	A. Nuijsink.	1e » » Gombong.	3 Dec. 1883

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
58	P. A. Burger.	1e hulponderw. school Tegal.	14 Oct. 1885
59	H. P. F. Witkamp.	Op wachtgeld.	
60	M. P. Boogaard.	Hoofdonderw. school Tjandjoer.	16 April 1884
61	A. Baars Wzn.	Met verlof in Nederland.	
62	D. Harting Pzn.	1e hulponderw. 4e school Soerabaja.	20 Jan. 1885
63	W. F. Fels.	Hoofdonderw. » Indramajoe.	29 April 1879
64	J. Veltens.	1e hulponderw. » Pekalongan.	28 Aug. 1883
65	C. Stolp.	1e » » Pasoeroean.	8 Juli 1880
66	H. Sonius.	Hoofdonderw. » Bodjonegoro.	26 Aug. 1879
67	F. J. Hanjoel.	» » Wonosobo.	12 Mei 1885
68	A. Boender.	» » Banjoewangi.	8 Juni 1885
69	W. E. Endert.	» » Boijolali.	7 Aug. 1886
70	G. Adams.	» » Palembang.	16 Juni »
71	H. Zeger de Beijll.	Met verlof in Nederland.	
72	S. A. Van der Kolff.	wd. hulponderw. school Mr. Cornelis.	4 Oct. 1886
73	A. J. J. H. Van Riemsdijk.	Hoofdonderw. » Japara.	18 April 1884
74	W. P. Hillen.	1e hulponderw. 5e » Soerabaja.	27 Aug. 1885
75	J. J. A. Van Gogh.	Hoofdonderw. » Banjoemas.	24 Dec. 1879
76	S. Van Rijnbach.	Met verlof in Nederland.	
77	J. Postma.	Hoofdonderw. school Padang-Sidempoean.	27 Feb. 1882
78	H. O. Van der Meij.	1e hulponderw. 1e school Padang.	19 April 1880
79	W. Van der Veen.	1e » » Buitenzorg.	21 Mei »
80	A. Knoppert.	Hoofdonderw. » Poerbolinggo.	22 Nov. 1882
81	W. H. Pieters.	1e hulponderw. » Blitar.	18 Feb. 1884
82	A. Van Nieuwenhuijzen.	Hoofdonderw. » Gorontalo.	6 Jan. 1882
83	W. Nieuwenhuis.	1e hulponderw. » Menado.	20 Jan. 1885
84	J. F. Visser.	Hoofdonderw. » Klatten.	24 Sept. 1883
85	G. J. Kerlen.	1e hulponderw. 3e » Soerakarta.	20 Jan. 1881
86	H. F. Aukes.	1e » 1e » B Soerabaja	27 Aug. 1885
87	W. Kooiman.	1e » » Mr.-Cornelis	27 Jan. 1881
88	J. Borgesius.	1e » 2e » Soerabaja.	1 April 1886
89	J. J. Werst.	1e » 1e » A Soerabaja.	9 Maart 1885
90	D. J. Pont.	1e » » Cheribon.	10 Feb. »
91	A. C. J. Fournier.	wd. hulponderw. 3e » Soerabaja.	29 April 1886

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
92	M. Scheele.	Hoofdonderw. school Tjilatjap.	6 Maart 1884
93	J. Luitjes.	» 2e » Kota-Radja.	18 April »
94	T. Kromhout.	1e hulponderw. 1e » B Batavia.	16 Jan. 1886
95	H. D. J. Rijnenberg.	Hoofdonderw. » Boelekomba.	16 Sept. 1881
96	G. Tacoma.	1e hulponderw. 2e » Semarang.	27 Oct. 1884
97	H. A. De Nooij.	1e » 3e » Semarang.	23 Feb. 1886
98	J. L. Van der Made.	1e » » Soemenep.	22 Mei »
99	H. C. De Vletter.	Met verlof in Nederland.	
100	M. H. Burger.	1e hulponderw. school Magelang.	28 Aug. 1883
101	M. P. L. G. Hansen.	1e » » Ambarawa.	16 Juni 1886
102	J. Van Leeuwen.	1e » 1e » Salatiga.	23 Feb. 1885
103	W. Schuit.	1e » » Kediri.	23 Mei 1883
104	D. A. Detmar.	1e » 1e » Djokjakarta.	16 Aug. 1884
105	H. Van Bockel.	Hoofdonderw. » Ngandjoek.	14 Sept. 1883
106	H. Schaap.	» » Kraksaán.	9 Maart 1885
107	G. Valk.	1e hulponderw. » Rembang.	16 Juni 1882
108	P. Backum Pastoor.	Hoofdonderw. » Keboemen.	16 » »
109	D. T. Visser.	1e hulponderw. 2e » Makasser.	16 » »
110	J. E. G. Van Lookeren.	Hoofdonderw. » Bandjarnegara.	23 Feb. 1886
111	A. Roose.	Met verlof in Nederland.	
112	G. R. Le Bruijn.	Hoofdonderw. school Maros.	10 Aug. 1882
113	A. Verdam.	» » Grissee.	30 Juni 1885
114	C. J. F. Gaillard.	1e hulponderw. » Probolinggo.	16 Mei »
115	P. Koornstra.	Hoofdonderw. » Ngawi.	1 April 1886
116	P. F. H. Ockers.	» » Koepang.	14 Sept. 1883
117	H. Voskuil.	Met verlof in Nederland.	
118	G. Bakker.	1e hulponderw. 2e school Padang.	7 April 1884
119	H. Van Goor.	Hoofdonderw. » Priaman.	26 Sept. 1885
120	A. Van Limborgh.	» » Sitoebondo.	16 Mei 1885
121	H. Th. J. Uijterbroeck.	1e hulponderw. 1e » Kotta Radja.	25 April »
122	H. Stoel.	1e » 1e » A Semarang.	8 Juni »
123	W. Van der Spek.	1e » » Amboina.	20 Juli »
124	M. Wiessing.	Hoofdonderw. aan de school voor Inlandsche geneeskundigen te Weltevreden.	

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.

Onderwijzers der 3e klasse,

met akte van bekwaamheid als hoofdonderwijzer.

1	F. H. Leroij.	Tijdelijk middelbaar onderwijs.	
2	H. W. De Vriendt.	Hulponderw. school Benkoelen.	30 Nov. 1885
3	P. Ch. W. Bopp.	» » Ngawi.	13 Juni 1886
4	R. A. H. Thierbach.	» 2e » Makasser.	10 Feb. 1885
5	J. Kaptijn.	» » Koedoes.	21 Nov. 1882
6	J. Lammens.	» » Malang.	10 Mei 1883
7	A. J. Pontier.	» » Magelang.	31 Maart 1886
8	L. Visser.	» » Kediri.	4 Jan. 1884
9	G. B. Feekes.	» » Gombong.	23 Aug. 1883
10	A. Van der Kolff.	» 1e » Soerabaja.	5 Juli 1886
11	Th. P. Rienstra.	» » Bodjonegoro.	4 Maart 1881
12	L. De Pagter.	Hulponderw. school Soemenep.	22 » 1884
13	D. Koumans.	» » Muntok.	5 Jan. 1883
14	W. Grondijs.	» 2e » Soerabaja.	12 Feb. 1886
15	P. Prins.	» 1e » Makasser.	8 Juni 1885
16	R. A. Schoonhoven.	» 1e » B Samarang.	22 Juli 1882
17	R. Smit.	» » Amboina.	6 Jan. »
18	J. Poetsma.	» » Bangil.	16 Feb. 1884
19	S. Hermanides.	» » Poerworedjo.	23 » 1882
20	D. H. Van der Maaten.	» » Gombong.	3 Dec. 1883
21	H. H. Muntinghe.	» 1e » Djokjakarta.	3 Juni 1882
22	E. Vogelzang.	» 2e » »	1 Aug. »
23	J. Jaspers.	Gedetacheerd b/h Inlandsch onderwijs.	
24	F. J. Eijsenburger.	Hulponderw. 1e school Salatiga.	19 Aug. 1884
25	O. Van Ganswijk.	» 1e » Djokjakarta.	10 Oct. »
26	W. J. Gerards.	» 3e » Soerakarta.	20 » »
27	B. G. Hogewind.	» » Ternate.	4 Jan. »
28	M. De Haas.	» 2e » Soerabaja.	21 Dec. 1886
29	J. Oudkerk.	» » Sidhoardjo.	28 » »
30	P. A. Biegman.	» » Ambarawa.	8 Oct. »

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
31	H. P. Enklaar.	Met verlof in Nederland.	
32	A. J. D. J. Jans.	Hulponderw. school Palembang.	20 Sept. 1883
33	J. J. F. Krügers.	» » Patti.	29 Nov. »
34	C. Blom.	» » Buitenzorg.	3 Dec. »
35	A. H. Gérard.	» » Gorontalo.	9 Juni 1886
36	M. Maassen.	» » Bandjarnegara.	4 Maart »
37	A. W. Hoesen.	» » Fort de Kock.	27 Juni 1884
38	C. De Rooij.	» 1e » A Soerabaja.	8 Juli »
39	H. Van Strieland.	» 2e » Salatiga.	19 Aug. »
40	E. Blok.	Gedetacheerd b/h Inlandsch onderwijs.	
41	Th. W. Roes.	Hulponderw. 3e school Semarang.	26 Oct. 1886
42	C. Van der Velde.	» » Indramajoe.	13 Aug. 1883
43	L. W. T. J. Romans van Schaik.	» » Boelekomba.	8 Juni 1885
44	A. F. Heijmann.	» » Probolinggo.	16 Oct. 1886
45	L. C. Van de Woestijne.	» » Toeban.	19 Maart »
46	B. Bakker.	» » Gombong.	15 » »
47	K. H. Corporaal.	» » Cheribon.	19 » »

Onderwijzers der 3e klasse,

niet bezittende eene akte van bekwaamheid als hoofdonderwijzer.

1	L. A. De la Croix.	Hulponderw. 2e school Semarang.	24 Mei 1883
2	L. Jollij.	» 4e » Soerabaja.	3 April 1885
3	A. M. Le Cluse.	» » Bojolali.	24 Jan. 1884
4	Th. A. Den Daas.	» » Mr.-Cornelis.	16 Aug. »
5	H. Vanger.	Hulponderw. aan de sch. voor Inlandsche geneeskundigen te Weltevreden.	
6	H. W. Doeve.	Hulponderw. aan de school voor Inlandsche Christenen Magelang.	27 Mei 1886
7	E. J. Nijhoff.	Hulponderw. 5e school Batavia.	26 Oct. »
8	H. E. Böck.	Op wachtgeld.	
9	A. C. Kienitsz.	Met verlof in Nederland.	
10	D. Schoondermark.	Hulponderw. school Bondowoso.	21 Jan. 1885
11	W. Hiemstra.	» » Sitoebondo.	1 Juli 1886

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
12	H. W. De Beijl.	Hulponderw. school Serang.	17 Aug. 1882
13	A. J. H. M. De Smit.	Tijdelijk hulpond. » Gombong.	4 Maart 1886
14	D. K. N. Selier.	Hulponderw. 2e » Batavia.	19 » »
15	W. L. Vogelesang.	» 4e » Batavia.	28 Feb. 1884
16	L. G. Gerhard.	Met verlof in Nederland.	
17	A. E. J. Roskott.	Hulponderw. 1e school A Batavta.	19 Maart 1886
18	L. Valk.	» » Tjandi.	8 Juni 1885
19	J. Boekstal.	» » Maros.	26 Juni 1884
20	Th. Luijtjes.	» » Fort de Kock.	19 Dec. 1884
21	L. Stroband.	» 1e » A Semarang.	22 Mei 1885
22	E. F. Moll.	» » Bonthain.	10 Feb. »
23	H. H. Buijs.	» 1e » B Batavia.	19 Aug. 1886
24	C. A. Van der Reest.	» » Blitar.	20 Jan. 1885
25	F. W. Krüss.	» 2e » Batavia.	13 Juni 1883
26	B. De Vries.	» » Gombong.	7 Juli »
27	T. F. Viersen.	» » Gombong.	7 » »
28	P. Van de Steeg.	» » Wonosobo.	13 » 1886
29	J. P. Van Ekris.	» » Poerbolinggo.	30 Maart 1885
30	D. De Boer.	» » Pasoeroean.	11 Feb. 1884
31	J. Van Kwawegen Azn.	Hulponderw. aan de school voor Inlandsche geneeskundigen te Weltevreden.	
32	M. J. Meijer.	Hulponderw. school Saparoea.	28 Dec. 1886
33	J. T. Young.	» 1e » A Semarang.	11 Mei »
34	A. Le Clercq.	» » Besoeki.	3 April 1885
35	J. B. Wouda.	» » Grisee.	10 Oct. 1884
36	S. K. Sanders.	» 1e » B Batavia.	2 April 1886
37	H. J. Duijvelaar.	» 6e » Batavia.	2 » »
38	W. Voorthuijsen.	Gedetacheerd b/h Inlandsch onderwijs.	
39	C. C. Van Helsdingen.	Hulponderw. school Amboina.	22 Mei 1885
40	F. Van der Woude.	» » Bangkalan.	1 Aug. »
41	F. Van Gulick.	» » Tjilatjap.	16 Feb. 1886
42	W. Van der Heiden.	» » Koepang.	12 » »
43	J. H. Behrns.	» » Gombong.	15 Maart »
44	M. Van Broekhuijsen.	» 2e » Djokjakarta.	31 » »

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
45	J. Ploeger.	Hulponderw. 2e school Kota Radja.	25 Nov. 1886
46	H. H. L. Van Bakel.	» 2e » Padang.	2 April »
47	N. Keetelaar.	Met verlof in Nederland.	
48	J. Leijen.	Hulponderw. school Banjoewangi.	13 » »
49	J. C. Van der Meijden.	» » Tegal.	19 » »
50	W. G. Reinking.	» » Padang-Pandjang.	30 Maart »
51	W. J. Krijgsman.	Tijd. hulponderw. » Neira.	1 Juli »
52	H. Kedde.	» » » Menado.	11 Sept. »
53	G. J. R. Gosenson.	» » » Bandjermasin.	14 Oct. »
54	J. C. Pieloor.	» » » Kendal.	29 Nov. »

Onderwijzeressen der 1e klasse.

1	C. H. Verwohlt.	Hoofdonderw. meisjesschool Batavia.	20 Feb. 1879
2	M. L. Schäfer.	» » Padang.	2 April »
3	B. A. H. Van Charldorp.	» 2e » Batavia.	8 Aug. »
4	J. E. Van Oeveren, geb. Van Schaik.	» » Makasser.	16 Maart 1886
5	R. A. Krull.	» » Djokjakarta.	8 Juli 1880
6	L. E. Julius, geb. Meijer Cluwen.	» » Semarang.	6 Maart 1882
7	W. A. P. De Bruijn Ouboter.	» » Soerakarta.	15 » 1886
8	S. E. Géraud.	» 1e » Soerabaja.	13 Sept. 1882
9	M. M. E. C. Tijdeman.	» 2e » Soerabaja.	16 April 1886

Onderwijzeressen der 2e klasse.

1	M. L. Steinbuch.	Hoofdonderw. meisjesschool Ambarawa.	13 Maart 1886
2	N. G. L. Lambregcts.	Met verlof in Nederland.	
3	M. Nauta.	1e hulponderw. meisjesschool Djokjakarta.	16 April »
4	C. C. Van Geuns.	Hoofdonderw. » Magelang.	15 Maart »
5	A. C. A. Nieuwenhuijs.	» » Menado.	4 Jan. 1884
6	A. E. Stolp, geb. Hoekstra.	» » Pasoeroean.	8 Juli 1880
7	E. A. Van der Meijden.	1e hulponderw. 2e » Soerabaja.	9 Juni 1885

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
8	M. F. Der Kinderen.	Hoofdonderw. meisjesschool Cheribon.	9 Oct. 1884
9	A. H. Janssen.	» » Mr.-Cornelis.	22 Nov. 1881
10	M. G. Meijer.	» » Tegal.	16 » 1883
11	M. Koopal.	» » Probolinggo.	22 Oct. 1886
12	N. F. E. Filet.	» » Buitenzorg.	31 Dec. 1881
13	E. C. J. C. Graadt van Roggen.	1e hulponderw. 1e » Soerabaja.	9 Oct. 1883
14	E. Van Loon.	Hoofdonderw. » Malang.	9 Feb. 1882
15	C. G. Van Thielen.	» » Neira.	26 Jan. 1886
16	M. C. Van Ameijden van Duijm.	Met verlof in Nederland.	
17	E. C. Tak.	Idem.	
18	C. H. A. Merz.	1e hulponderw. 4e meisjesschool Batavia.	30 April 1884
19	M. J. Van Lessen.	Hoofdonderw. meisjesschool Bandjermasin.	9 Oct. 1883
20	H. C. Sandt van Nooten.	1e hulponderw. 2e meisjesschool Batavia.	6 Mei 1886
21	J. Boeglos.	Hoofdonderw. meisjesschool Amboina.	29 » 1885
22	J. J. C. Nagel, geb. Bouman.	Met verlof in Nederland.	
23	A. J. Rosskopf.	1e hulponderw. meisjesschool Semarang.	9 Juni 1885
24	L. M. Janssen, geb. Andeweg.	Hoofdonderw. » Salatiga.	14 Dec. 1885
25	T. Zijlstra.	1e hulponderw. » Padang.	16 April 1886
26	P. A. M. Lange.	1e » » Soerakarta.	16 » »

Hulponderwijzeressen

met akte van bekwaamheid als hoofdonderwijzeres.

1	B. W. C. Gerlings.	Hulponderw. school Modjokerto.	5 Juli 1886
2	D. P. Fol.	Met verlof in Nederland.	
3	H. G. Kruseman.	Hulponderw. meisjesschool Cheribon.	15 Feb. 1886
4	L. W. Ovink.	» 1e » Batavia.	9 Mei 1884
5	M. Burgdorffer.	» school Buitenzorg.	23 Jan. 1882
6	M. A. W. Breijmann.	» 3e » Semarang.	29 Nov. 1886
7	W. A. De Jong.	» meisjesschool Buitenzorg.	2 April »
8	L. Ch. Slot.	» » Semarang.	19 Maart 18

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
9	G. Dijkstra.	Tijd. hulponderw. school Ambarawa.	27 Mei 1886
10	F. A. Heijnneman.	Hulponderw. » Pasoeroean.	23 Aug. »
11	A. Kimball, geb. Van Beers.	Tijd. » 6e » Batavia.	23 » »

Hulponderwijzeressen

niet bezittende eene akte van bekwaamheid als hoofdonderwijzeres.

1	M. J. Hellendoorn.	Hulponderw. 2e school Batavia.	18 Aug. 1877
2	L. Heijnneman.	» meisjesschool Padang.	8 Nov. 1882
3	E. d'Ablaing.	» 2e school Makasser.	4 Jan. 1881
4	C. L. Homburg.	» » Menado.	4 » »
5	A. Immink.	» » Malang.	15 » »
6	A. M. Hoogenstraaten.	» meisjesschool Magelang.	13 Juli 1878
7	S. E. Wijnveldt.	» 5e school Soerabaja.	19 Dec. 1879
8	E. M. Sexauer.	» 1e » Soerakarta.	22 Nov. 1883
9	H. G. Smits.	» meisjesschool Salatiga.	10 Juni 1880
10	L. H. Beunis.	Op wachtgeld.	
11	M. A. L. Sibenius Trip.	Hulponderw. 3e school Batavia.	24 Juni 1881
12	A. W. H. S. Muller, geb. Kobold.	Met verlof in Nederland.	
13	E. A. Sacré.	Hulponderw. school Pekalongan.	19 Aug. 1886
14	H. G. Nooij.	» 2e » Soerabaja.	29 April 1884
15	W. P. L. De Roos.	Met verlof in Nederland.	
16	C. C. C. Gude.	Hulponderw. 2e meisjesschool Soerabaja.	8 Jan. 1886
17	M. L. Breijmann.	» 1e school Padang.	29 Nov. 1886
18	H. M. Karsen.	» 1e » Makasser.	14 » 1885
19	E. M. D. Gude.	» 1e » Djokjakarta.	1 Aug. 1882
20	M. J. Bertling.	» 2e » Batavia.	10 Juni 1885
21	C, E. Süverkropp, geb. Arnold.	» » Bandjermasin.	17 Oct. 1882
22	A. V. Kalshoven.	Op wachtgeld.	
23	J. A. F. Maeijer.	Hulponderw. school Bandoeng.	10 Mei 1883
24	D. E. J. Van der Werf.	» 1e » A Soerabaja.	9 Oct. 1884
25	B. C. Van Heuckelum.	Met verlof in Nederland.	

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
26	S. A. Müller.	Met verlof in Nederland.	
27	J. E. M. Masthoff.	Hulponderw. school Banjoemas.	11 Juli 1881
28	C. A. G. Van Limborgh, geb. Berghuis.	Op wachtgeld.	
29	C. J. Kuipers.	Hulponderw. 5e school Soerabaja.	3 April 1885
30	R. R. Kuipers.	» meisjesschool Malang.	15 Jan. 1884
31	J. J. W. Hageman.	» 4e school Batavia.	11 Juni »
32	M. A. 's Graeuwen	» 1e meisjesschool »	14 April 1882
33	J. P. M. Kamerling.	» school Buitenzorg	2 » 1886
34	A. M. J. Vrendenberg.	» meisjesschool Banda.	11 Dec. 1882
35	B. Vrendenberg.	» school Ngandjoek.	1 Nov. 1886
36	E. Joostensz.	» 1e meisjesschool Batavia.	10 Juni 1885
37	M. M. Van der Bijll.	» school Soekaboemi.	19 » 1886
38	L. C. J. Van Renesse.	Op wachtgeld.	
39	J. J. Ankringa.	Hulponderw. school Pasoeroean.	11 Dec. 1882
40	J. P. S. B. Van Eersel.	Tijd. » 3e » Soerabaja.	29 Juni 1885
41	F. M. Binnendijk.	» meisjesschool Tegal.	17 Dec. »
42	H. Loreij	» 2e school Soerakarta.	9 Mei 1885
43	S. Wartena.	» meisjesschool Amboina.	20 Juli 1885
44	E. C. Den Hollander, geb. Agerbeek.	» » Semarang.	7 Mei 1886
45	A. F. S. Kessler.	» » Buitenzorg.	3 Oct. 1883
46	A. M. T. Von Faber.	» school Mr.-Cornelis.	25 April 1885
47	A. M. Rosskopf.	» 2e » Semarang.	15 Sept. 1883
48	C. A. Munk.	» » Mr.-Cornelis.	24 Juli 1885
49	J. E. De Graaf.	» » »	23 Jan. »
50	A. W. Humme.	» 2e » Soerabaja.	29 » 1886
51	F. W. D. E. Scheltema Beduin.	» 1e » A Batavia.	19 Sept. 1884
52	J. A. F. Zelle.	» » Magelang.	7 Nov. 1882
53	A. M. Swerver.	» 4e » Batavia.	28 Feb. 1883
54	A. M. Smulders.	» 2e » Padang.	27 Juni 1884
55	M. L. Visscher v. Gaasbeek.	» 3e » Soerakarta.	17 Maart »
56	S. J. C. Bosscher.	» 1e » B Semarang.	22 Mei 1885

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
57	A. M. Moens, geb. Verhoeff.	Hulponderw. 3e school Soerabaja.	16 Juli 1885
58	J. W. Slot.	Met verlof in Nederland.	
59	A. C. Collard.	Hulponderw. school Japara.	2 Nov. »
60	F. H. Buning.	» meisjesschool Djokjakarta.	23 Jan. »
61	T. E. A. Van Bloemen Waanders.	» school Madioen.	19 Juni 1886
62	F. Bausch.	» 1e » Salatiga.	26 Mei »
63	H. E. Michaelis.	» 2e » Djokjakarta.	19 Aug. »
64	I. A. G. Arndt.	» » Tondano.	13 » 1884
65	C. A. H. De Rooij.	» » Toeloengagoeng.	22 Mei 1885
66	M. T. M. Vogelzang.	» 3e » Batavia.	9 Jan. »
67	W. M. H. Okhuijsen.	» 1e » B Soerabaja.	27 Juni 1884
68	M. J. A. De Boer.	» 1e » A »	30 Dec. »
69	Th. C. E. Olivier.	Met verlof in Nederland.	
70	E. H. Van Steeden.	Idem.	
71	C. Nieuwenhuijzen, geb. Kilian.	Tijd. hulpond. 1e school B Semarang.	2 Sept. »
72	E. M. G. P. Versteegh.	» 2e » Soerakarta.	5 Oct. 1886
73	D. Haertlein.	» 2e meisjesschool Batavia.	2 Jan. 1885
74	J. H. Beukhof.	» » Mr.-Cornelis.	19 Aug. 1886
75	A. P. L. Van den Ham.	» 1e school A Batavia.	19 Maart »
76	H. M. E. Broers.	» meisjesschool Bandjermasin.	22 Oct. 1884
77	E. C. Du Mosch.	Met verlof in Nederland.	
78	J. C. Hageman.	Tijd. hulpond. 1e school A Batavia.	29 Juni 1885
79	A. Nijland.	» 4e » Batavia.	20 Jan. »
80	A W. Voll.	» meisjesschool Menado.	3 Sept. »
81	C. A. Buning.	» school Riouw.	27 Feb. »
82	M. A. L. Van Welij, geb. Bar. van Hoëvell.	» 6e » Batavia.	30 Sept. »
83	G. S. Dominicus Van den Bussche.	Met verlof in Nederland.	
84	J. A. C. Peerbolte.	Hulponderw. school Bandong.	19 Aug. 1886
85	L. T. Van Loon.	Tijd. » 2e » Semarang.	2 Sept. 1884

DOORLOOPEND NUMMER.	N A M E N.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
86	S. J. G. Schiotling.	Hulponderw. school Rembang.	16 Nov. 1886
87	J. A. Frölich.	» 2e meisjessch. Soerabaja.	13 April »
88	P. M. In der Maur.	» 1e school B Batavia.	24 Dec. 1884
89	L. C. F. Naessens.	» » Probolinggo.	18 Dec. »
90	C. Th. Bodde.	» meisjesschool Soerakarta.	11 Oct. »
91	Jonkvr. E. Van Raders.	» 1e » Soerabaja.	3 April 1885
92	A. M. L. Burhoven Junius.	» » Makasser.	19 Juni 1886
93	C. L. A. Perret.	Tijd. » 1e school B Soerabaja.	3 April 1885
94	C. C. H. Hesselberg.	» meisjesschool Ambarawa.	16 Nov. 1886
95	M. C. Van Steeden.	» » Probolinggo.	18 Dec. »
96	D. Berkhout.	Met verlof in Nederland.	
97	L. M. A. Van Haastert.	Hulponderw. 2e school Batavia.	15 Aug. 1885
98	S. A. I. Bodde.	Tijd. » » Pontianak.	13 Mei 1886
99	M. J. H. Ch. Joosten.	» » » Klaten.	26 » »
100	A. H. E. Munter.	» » » Keboemen.	19 Juni »
101	L. C. Trosée.	» » » Pekalongan.	19 » »
102	A. A. Godin.	» » 1e » Djokjakarta.	19 » »
103	E. Somermeijer.	» » 2e » Semarang.	23 » »
104	F. Maijor.	» » » Tegal.	23 » »
105	S. J. Cramer.	» » » Poerwakarta.	26 » »
106	A. G. Van der Haas.	» » 1e » Padang.	1 Juli »
107	M. M. Raket.	» » » Pamekasan.	23 » »
108	A. W. D. Verlegh.	» » » Oengaran.	23 » »
109	I. M. De Heus.	» » » Tjiandjoer.	23 Aug. »
110	N. H. M. Blokzeijl.	» » 3e » Semarang.	26 Oct. »
111	E. H. Th. Van Bloemen Waanders.	» » » Kediri.	16 » »
112	M. I. E. Klasing.	» » meisjesschool Pasoeroean.	13 » »
113	C. J. De Graaf.	» » school Neira.	1 Nov. »

Onbezoldigde hulponderwijzeressen.

1	A. F. Heijnis.	Meisjesschool Meester-Cornelis.	6 Maart 1885
2	C. M. Van Goens.	School Meester-Cornelis.	29 Oct. »

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
3	A. E. Pietersz.	3e school Semarang.	19 Maart 1886
4	G. A. De Clercq Zubli.	meisjesschool »	3 April »
5	W. F. Schlahmilch.	1e school »	3 » »
6	C. M. H. Engelhard.	1e meisjesschool Batavia.	29 Mei »
7	M. A. Knoop.	school Cheribon.	2 Juli »
8	L. M. Velders.	2e meisjesschool Batavia.	17 » »
9	G. L. Kloer.	» Makasser.	21 » »
10	J. L. J. W. Klomp.	6e school Batavia.	28 Aug. »
11	N. T. Dinger.	6e » »	30 » »
12	H. J. W. Bensbach.	2e » Makasser.	11 Sept. »
13	L. M. Kam.	» Soekaboemi.	14 » »
14	W. C. Kroon.	2e » Batavia.	23 Oct. »
15	L. M. Vincent.	meisjesschool Buitenzorg.	28 » »
16	M. H. A. Schadee.	3e school Semarang.	11 Nov. »
17	J. Jansen.	» Mr.-Cornelis.	29 Dec. »
		Kweekelingen.	
1	Mej. A. C. Roosenboom.	1e school Makasser.	29 Dec. 1883
2	» M. P. L. Aukes.	1e » B Soerabaja.	17 » 1885
3	» C. W. Süverkropp.	» Bandjermasin.	21 Maart 1884
4	H. Rijntjes.	» Malang	24 Dec. »
5	Mej. E. A. Cramer.	1e » Makasser.	12 Feb. 1885
6	» M. A. Sprooten.	» Ambarawa.	17 Aug. »
7	» A. De Greot.	Meisjesschool Amboina.	14 Sept. »
8	» H. Stooveé.	School Patjitan.	28 Oct. »
9	J. P. C. Samuels.	» Bandjermasin.	7 Jan. 1886
10	Mej. L. C. A. Begeman.	Meisjesschool Tegal.	26 » »
11	» M. C. Van der Adel.	» Malang.	7 Juni »
12	» Ch. M. Brodhaag.	» »	7 » »
13	» A. M. E. Cordesius.	2e » Batavia.	19 Juli »
14	» C. M. Hayton.	School Pekalongan.	13 Aug. »
15	L. H. Hornung.	» Toeban.	11 Nov. »
16	P. E. J. Grootenboer.	1e » Padang.	25 Sept. »
17	Mej. M. H. I. Douwes.	1e » A Soerabaja.	3 Dec. »
18	» M. W. J. F. Aukes.	1e » A Soerabaja.	8 Oct. »

L^a. E.

Mutatiën onder het onderwijzend personeel van de openbare lagere scholen in Nederlandsch-Indië, gedurende het jaar 1886.

Onderwijzers en onderwijzeressen.

OVERLEDEN:

G. Olierhoek, gestorven op reis naar Nederland.

P. Koppenol, laatst hulponderwijzer school Magelang.

Mevr. I. I. Everts, geb. Soeters, gestorven op reis naar Nederland.

ONTSLAGEN:

Eervol uit 's lands dienst:

J. A. Bakhoven, hoofdonderwijzer 1e school Batavia.
G. Gorter, hulponderwijzer 1e » Djokjakarta.
L. R. Reijckers, » » Banjoewangi.
Mej. H. Sevensma, hoofdonderwijzeres 2e meisjesschool Soerabaja.
» B. H. I. Scherer, wd. hulponderwijzeres school Goron'alo.
» J. Lagaaune, » » Ngawi.
» A. M. Bouwmeester, met verlof in Nederland.
» E. C. Wagenaar, hulponderwijzeres 2e school Soerabaja.
» M. C. Gauw. » meisjesschool Buitenzorg.
» C. G. J. Goedbloed, » 2e school Soerakarta.
» B. A. Graswinckel, » 3e » Soerabaja.

Eervol uit de betrekking:

Mevr. A. Van der Made, geb. Weits, hoofdonderwijzeres meisjesschool Probolinggo.
Mej. L. H. Beunis, hulponderwijzeres school Tegal.
» L. C. J. Van Renesse, » » Probolinggo.
» A. M. Beins, » 1e » Semarang.
» M. G. Eeg, » meisjesschool Cheribon.

EERVOL ONTHEVEN:

Van de tijdelijke tewerkstelling als:

Tijd. hulponderwijzer school Sitoebondo, C. Schüller.
» hulponderwijzeres school Poerwakarta, mevr. J. C. Cramer, geb. Dibbets.
» » » Tjiandjoer, M. C. Frölich.
» » » Buitenzorg, T. M. E. L. Bruigom.
» » meisjesschool Semarang, A. M. Zwennes.
» » school Ngandjoek, H. I. B. Elberg.
» 5e » Semarang, mevr. C. Eijzendoorn, geb. De Vries.
» » meisjesschool Padang, A. M. Rosman.

OVERGEGAAN IN ANDERE BETREKKINGEN:

I. H. I. Laats, tijd. schoolopziener bij het Inlandsch onderwijs.
A. Bijvoet, 3e commies bij het Departement van O. E. en N.

TERUGGESTELD:

J. J. Looijé, 1e hulponderwijzer 1e school Makasser.
Mej. M. L. Steinbuch, hoofdonderwijzeres meisjesschool Ambarawa.
» D. P. Fol, met verlof in Nederland.
» B. W. C. Gerlings, hulponderwijzeres school Modjokerto.

MET VERLOF NAAR EUROPA VERTROKKEN:

L. Hovenkamp,	hoofdonderwijzer	school	Malang.
J. J. Cleijpool,	»	»	Pekalongan.
J. Westerbeek,	»	»	Soemenep.
J. G. L. Dücker,	»	kweekschool	Bandjermasin.
J. Knaap,	»	school	Kendal.
H S. Blekkink,	»	»	Bandjarnegara.
H. Zeger de Beijl,	»	»	Bondowoso.
A. Roose,	1e hulponderwijzer	»	Soemenep.
N. Keetelaar,	»	»	Ambarawa.
A. C. Kienitz,	»	»	Bandjermasin.
Mej. N. G. L. Lambregets,	hoofdonderwijzeres	meisjesschool	Makasser.
» D. P. Fol,	hulponderwijzeres 1e	school	Djokjakarta.
» M. C. Van Ameijden van Duijm,	1e »	2e meisjesschool	Batavia.
» W. P. L. De Roos,	»	1e school	Salatiga.

AANGESTELD, NA TERUGKEER VAN VERLOF:

W. F. Den Broeder,		hoofdonderwijzer	1e	school	Padang.
L. P. C. Roskott,		»		»	Pekalongan.
B. Stoutjesdijk,	wd. 1e	hulponderwijzer	1e	» A.	Batavia.
J. T. Den Hollander,		hoofdonderwijzer		»	Kendal,
W. E. Endert,		»		»	Bojolali.
S. A. Van der Kolff,	wd.	hulponderwijzer		»	Mr. Cornelis.
A. C. J. Fournier,	»	»	3e	»	Soerabaja.
Mej. C. C. Van Geuns,		hoofdonderwijzeres	meisjesschool		Magelang.
» H. C. Sandt van Nooten,	1e	hulponderwijzeres	2e	»	Batavia.

OVERGEPLAATST BIJ HET OPENBAAR LAGER ONDERWIJS:

J. Kluiver,	2e	onderwijzer	hoofdenschool	Tondano.
D. Vooren,	wd.	hulponderwijzer	»	Magelang.
H. A. De Nooij,	2e	onderwijzer	kweekschool	Makasser.
J. L. Van der Made,	2e	»	hoofdenschool	Probolinggo.
M. De Haas,		tijd. leeraar	hoogere burgerschool	Soerabaja.
E. J. Nijhoff,	wd.	hoofonderwijzer aan de school voor Inlandsche geneeskundigen te Weltevreden.		

IN DIENST GETREDEN:

Onderwijzers:

W. Van der Heijden.
B. Bakker.
J, H. Behrens.
K. H. Corporaal.
W. G. Reinking.
M. Broeckhuijsen.
J. Ploeger.
H. H. L. Van Bakel.
N. Keetelaar.
J. Leijen.
J. C. Van der Meijden.
W. J. Krijgsman.
H. Kedde.
G. J. R. Gosenson.
J. C. Pieloor.

Onderwijzeressen:

S. A. I. Bodde.
M. J. H. Ch. Joosten.
G. Dijkstra.
A. H. E. Munter.
L. C. Trosée.
A. A. Godin.

E. Somermeijer.
F. Maijor.
S. J. Cramer.
A. G. Van der Haas.
M. M. Raket.
A. W. D. Verlegh

A. Kimball, geb. Van Beers.
I. M. De Heus.
N. H. M. Blokzeijl.
E. H. Th. Van Bloemen Waanders.
M. J. E. Klasing.
C. J. De Graaf.

L^a. F.

Staat van den ouderdom der kinderen van Europeanen en met dezen gelijkgestelden, die

GEWESTEN.	6 jaar		7 jaar		8 jaar		9 jaar		10 jaar		11 jaar	
	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.
Bantam	2	»	4	2	3	2	3	4	1	3	1	1
Batavia	55	42	117	89	134	87	106	108	126	132	111	95
Preanger-Regentschappen	7	2	8	10	15	11	9	12	13	16	8	11
Krawang	1	»	3	1	4	»	2	3	2	1	3	4
Cheribon	4	3	5	5	8	10	10	12	10	7	12	8
Tegal	8	3	7	7	11	8	9	4	9	10	6	3
Pekalongan	1	3	13	9	10	7	8	4	4	8	5	4
Semarang	43	38	79	52	71	65	85	70	73	44	78	53
Japara	8	7	12	10	13	10	13	10	8	7	7	6
Rembang	6	6	13	10	8	6	9	12	9	5	7	8
Soerabaja	53	43	81	49	77	64	89	61	96	56	83	65
Pasoeroean	14	13	24	18	18	23	24	25	19	22	27	15
Probolinggo	8	10	14	11	17	22	15	16	11	16	7	10
Besoeki	6	10	11	9	14	8	8	8	7	6	5	6
Kediri	8	11	16	14	18	16	17	12	20	15	11	21
Madioen	11	17	6	4	15	12	8	8	1	14	14	14
Soerakarta	20	19	22	23	36	27	34	27	40	32	28	29
Djokjakarta	12	10	20	20	21	18	27	29	21	20	28	22
Kedoe	3	4	8	8	16	6	5	16	6	9	5	15
Bagelen	5	2	15	9	14	7	29	4	33	7	43	9
Banjoemas	3	8	12	9	10	12	12	12	5	7	14	5
Madoera	7	2	10	7	6	5	4	8	5	9	3	6
Atjeh en Onderhoorigh	12	8	2	10	6	5	4	4	1	6	2	2
Sumatra's Westkust	21	14	31	20	32	22	25	21	38	14	23	15
Benkoelen	5	1	1	3	2	3	2	1	»	4	3	2
Transporteere	323	276	534	409	579	456	557	493	558	470	534	429

nder ultimo December 1886 de openbare lagere scholen in Nederlandsch-Indië bezochten.

12 jaar		13 jaar		14 jaar		15 jaar		16 jaar en ouder		Totaal		Totaal Generaal.	Aanmerkingen.
jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.		
2	4	3	2	1	1	»	»	1	»	21	19	40	
108	99	85	79	81	67	47	52	26	27	996	877	1873	
8	7	11	7	4	8	4	1	3	1	90	86	176	
4	2	1	2	4	»	1	3	1	1	26	19	45	
9	4	10	6	7	6	3	3	2	3	80	69	149	
4	12	8	3	9	10	4	4	»	1	75	65	140	
2	3	3	5	4	4	5	2	»	»	57	51	108	
64	62	67	40	54	35	37	29	10	17	661	505	1166	
10	6	5	7	2	1	6	»	2	»	86	64	150	
6	12	6	9	3	6	2	3	3	»	72	77	149	
78	42	69	40	61	49	26	33	14	8	727	512	1239	
27	13	17	15	11	12	10	7	4	6	195	169	364	
9	20	8	11	13	12	2	2	8	»	112	130	242	
13	2	7	1	10	3	3	2	»	1	84	56	140	
18	8	10	14	8	3	5	2	3	»	134	116	250	
5	7	5	4	8	»	3	1	3	»	79	81	160	
33	26	26	20	23	11	16	5	6	»	284	219	503	
31	18	12	24	17	13	8	11	3	3	200	188	388	
4	7	8	6	6	5	5	4	1	2	67	82	149	
52	2	34	3	60	3	41	1	14	»	340	47	387	
6	5	5	8	6	4	6	»	1	»	80	70	150	
8	7	3	3	6	4	4	»	2	»	58	51	109	
2	3	1	1	4	4	1	3	»	»	55	46	81	
29	15	21	12	23	13	15	10	8	9	266	165	431	
»	1	3	3	»	1	1	1	2	»	19	20	39	
532	389	430	325	425	275	255	181	117	81	4844	3784	8628	

GEWESTEN.	6 jaar		7 jaar		8 jaar		9 jaar		10 jaar		11 jaar	
	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.
Per transport.....	323	276	534	409	579	456	557	493	558	470	534	429
Palembang.....	3	2	6	3	2	1	»	5	2	3	4	3
Lampongsche Districten.	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
Sumatra's Oostkust....	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
Banka.....	3	6	1	3	3	1	3	1	2	3	1	3
Billiton.....	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
Riouw.....	1	1	5	»	3	4	»	1	1	5	1	2
Westerafd. van Borneo..	7	4	2	8	4	3	2	3	1	2	»	2
Z. en O. afd. van Borneo.	9	8	6	6	6	13	6	11	5	1	4	4
Celebes en Onderh.....	15	19	19	21	23	13	25	20	18	26	21	18
Menado.....	9	11	5	13	14	9	16	8	2	12	12	9
Amboina.....	18	11	11	16	22	26	19	16	11	23	24	15
Ternate.....	1	»	6	6	3	»	5	»	1	2	1	2
Timor.....	2	»	1	2	1	1	1	2	2	»	1	»
TOTAAL IN 1886...	391	338	596	487	660	527	634	560	603	547	603	487
» » 1885...	389	306	542	423	641	557	604	549	649	487	559	439
Vermeerdering	2	32	54	64	19	»	30	11	»	60	44	48
Vermindering.....	»	»	»	»	»	30	»	»	46	»	»	

12 jaar		13 jaar		14 jaar		15 jaar		16 jaar en ouder		Totaal		Totaal Generaal.	Aanmerkingen.
jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.		
532	389	450	325	425	275	255	181	117	81	4844	3784	8628	
2	3	1	2	»	1	1	»	»	»	21	23	44	
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
»	1	»	»	»	»	1	»	1	»	15	18	33	
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
1	3	3	1	»	1	»	»	»	»	15	18	33	
2	1	»	2	1	2	»	»	1	»	20	27	47	
7	5	7	2	4	7	4	1	1	2	59	60	119	
17	24	16	13	8	9	9	7	9	8	180	178	358	
8	5	5	10	8	11	3	8	4	9	86	105	191	
19	15	14	15	13	15	10	11	»	19	161	182	343	
5	2	3	1	2	»	2	»	»	»	29	13	42	
2	3	1	1	2	2	»	»	1	»	14	11	25	
595	451	480	372	463	323	285	208	134	119	5444	4419	9863	
530	437	491	402	404	279	318	213	105	121	5232	4213	9445	
65	14	»	»	59	44	»	»	29	»	212	206	418	
»	»	11	30	»	»	33	5	»	2	»	»	»	

L^a. G.

Staat van den ouderdom der kinderen van Europeanen en met dezen gelijkgestelden

GEWESTEN.	6 jaar		7 jaar		8 jaar		9 jaar		10 jaar	
	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.
Batavia	31	43	36	48	26	55	24	45	28	3
Preanger-Regentschappen	»	»	1	1	1	»	1	1	»	
Semarang	»	12	8	26	13	27	6	29	6	2
Soerabaja	7	15	13	39	23	37	28	36	25	4
Probolinggo	2	1	1	1	3	1	»	»	1	
Sumatra's Westkust	3	7	2	13	»	12	»	13	»	1
TOTAAL IN 1886	43	78	61	128	66	132	59	124	60	11
» » 1885	33	54	64	99	54	126	51	114	84	12
Vermeerdering	10	24	»	29	12	6	8	10	»	
Vermindering	»	»	3	»	»	»	»	»	24	

die onder ultimo December 1886 de bijzondere scholen in Nederlandsch-Indië bezochten.

11 jaar		12 jaar		13 jaar		14 jaar		15 jaar		16 jaar en ouder		Totaal		Totaal Generaal.
jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	
27	52	31	50	19	52	10	54	5	50	2	82	239	566	805
1	»	»	1	»	1	»	»	»	»	2	»	6	6	12
20	36	13	42	13	36	14	33	15	29	6	49	114	346	460
33	41	26	25	34	40	18	32	16	21	7	46	230	377	607
»	»	»	2	»	»	»	1	»	»	»	»	7	6	13
»	9	»	9	»	9	»	6	»	1	»	»	5	89	94
81	138	70	129	66	138	42	126	36	101	17	177	601	1390	1991
79	139	78	145	50	130	52	125	33	109	18	152	596	1316	1912
2	»	»	»	16	8	»	1	3	»	»	25	5	74	79
»	1	8	16	»	»	10	»	»	8	1	»	»	»	»

Lª. **H.**

Staat van den ouderdom der kinderen van Europeanen en met dezen gelijkgestelden

GEWESTEN.	6 jaar		7 jaar		8 jaar		9 jaar		10 jaar	
	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.
Bantam	2	»	4	2	3	2	3	4	1	3
Batavia	86	85	153	137	160	142	130	153	154	167
Preanger-Regentschappen	7	2	9	11	16	11	10	13	13	18
Krawang	1	»	3	1	4	»	2	5	2	1
Cheribon	4	3	5	5	8	10	10	12	10	7
Tegal	8	3	7	7	11	8	9	4	9	10
Pekalongan	1	3	13	9	10	7	8	4	4	8
Semarang	43	50	87	78	84	92	91	99	79	71
Japara	8	7	12	10	13	10	13	10	8	7
Rembang	6	6	13	10	8	6	9	12	9	5
Soerabaja	60	58	94	88	100	101	117	97	121	101
Pasoeroean	14	13	24	18	18	23	24	25	19	22
Probolinggo	10	11	15	12	20	23	15	16	12	16
Besoeki	6	10	11	9	14	8	8	8	7	6
Bali en Lombok	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
Kediri	8	11	16	14	18	16	17	12	20	15
Madioen	11	17	6	4	15	12	8	8	1	14
Soerakarta	20	19	22	23	36	27	34	27	40	32
Djokjakarta	12	10	20	20	21	18	27	29	21	20
Kedoe	3	4	8	8	16	6	5	16	6	9
Bagelen	5	2	15	9	14	7	29	4	33	7
Banjoemas	3	8	12	9	10	12	12	12	5	7
Madoera	7	2	10	7	6	5	4	8	5	9
Atjeh en Onderhoorigheden	12	8	2	10	6	5	4	4	1	6
Sumatra's Westkust	24	21	33	33	32	34	25	34	38	24
Benkoelen	5	1	1	3	2	3	2	1	»	4
Transporteere	366	354	595	537	645	588	616	617	618	589

die onder ultimo December 1886 alle lagere scholen in Nederlandsch-Indië bezochten.

11 jaar		12 jaar		13 jaar		14 jaar		15 jaar		16 jaar en ouder		Totaal		Totaal Generaal.
jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	
1	1	2	4	3	2	1	1	»	»	1	»	21	19	40
138	147	139	149	104	131	91	121	52	102	28	109	1235	1443	2678
9	11	8	8	11	8	4	8	4	1	5	1	96	92	188
3	4	4	2	1	2	4	»	1	3	1	1	26	19	45
12	8	9	4	10	6	7	6	3	3	2	5	80	69	149
6	3	4	12	8	3	9	10	4	4	»	1	75	65	140
5	4	2	5	5	5	4	4	5	2	»	»	57	51	108
98	89	77	104	80	76	68	68	52	58	16	66	775	851	1626
7	6	10	6	5	7	2	1	6	»	2	»	86	64	150
7	8	6	12	6	9	3	6	2	3	3	»	72	77	149
116	106	104	67	103	80	79	81	42	56	21	54	957	889	1846
27	15	27	13	17	15	11	12	10	7	4	6	195	169	364
7	10	9	22	8	11	13	13	2	2	8	»	119	136	255
5	6	13	2	7	1	10	3	3	2	»	1	84	56	140
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
11	21	18	8	10	14	8	3	5	2	3	»	154	116	250
14	14	5	7	5	4	8	»	3	1	3	»	79	81	160
28	29	33	26	26	20	23	11	16	5	6	»	284	219	503
28	22	31	18	12	24	17	13	8	11	3	3	200	188	388
5	15	4	7	8	6	6	5	5	4	1	2	67	82	149
43	9	52	2	34	3	60	3	41	1	14	»	340	47	387
14	5	6	5	5	8	6	4	6	»	1	»	80	70	150
3	6	8	7	3	3	6	4	4	»	2	»	58	51	109
2	2	2	3	1	1	4	4	1	3	»	»	35	46	81
23	24	29	24	21	21	23	19	15	11	8	9	271	254	525
3	2	»	1	3	3	»	1	1	1	2	»	19	20	39
615	567	602	518	496	463	467	401	291	282	134	258	5445	5174	10619

GEWESTEN.	6 jaar		7 jaar		8 jaar		9 jaar		10 jaar	
	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.
Per transport.....	366	354	595	537	645	588	616	617	618	589
Palembang.....	3	2	6	3	2	1	»	5	2	3
Lampongsche Districten	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
Sumatra's Oostkust.....	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
Banka.....	3	6	1	3	3	1	3	1	2	3
Billiton.....	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
Riouw.....	1	1	5	»	3	4	»	1	1	5
Westerafdeeling van Borneo.....	7	4	2	8	4	3	2	3	1	2
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.	9	8	6	6	6	13	6	11	5	1
Celebes en Onderhoorigheden.....	15	19	19	21	23	13	25	20	18	26
Menado.....	9	11	5	13	14	9	16	8	2	12
Amboina.....	18	11	11	16	22	26	19	16	11	23
Ternate.....	1	»	6	6	3	»	5	»	1	2
Timor.....	2	»	1	2	1	1	1	2	2	»
TOTAAL IN 1886...	434	416	657	615	726	659	693	684	663	666
» » 1885.....	422	360	606	522	695	683	655	663	733	610
Vermeerdering.....	12	56	51	93	31	»	38	21	»	56
Vermindering.....	»	»	»	»	»	24	»	»	70	»

11 jaar		12 jaar		13 jaar		14 jaar		15 jaar		16 jaar en ouder		Totaal		Totaal Generaal.
jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	
615	567	602	518	496	463	467	401	291	282	134	258	5445	5174	10619
4	3	2	3	1	2	»	1	1	»	»	»	21	23	44
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
1	3	»	1	»	»	»	»	1	»	1	»	15	18	33
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
1	2	1	3	3	1	»	1	»	»	»	»	15	18	33
»	2	2	1	»	2	1	2	»	»	1	»	20	27	47
4	4	7	5	7	2	4	7	4	1	1	2	59	60	119
21	18	17	24	16	13	8	9	9	7	9	8	180	178	358
12	9	8	5	5	10	8	11	3	8	4	9	86	105	191
24	15	19	15	14	15	13	15	10	11	»	19	161	182	343
1	2	5	2	3	1	2	»	2	»	»	»	29	13	42
1	»	2	3	1	1	2	2	»	»	1	»	14	11	25
684	625	665	580	546	510	505	449	321	309	151	296	6045	5809	11854
638	578	608	582	541	532	456	404	351	322	123	273	5828	5529	11357
46	47	57	»	5	»	49	45	»	»	28	23	217	280	497
»	»	»	2	»	22	»	»	30	13	»	»	»	»	»

L.s. I.

Staat van het onderwijzend personeel en van de leerlingen aan de openbare

SCHOLEN.	Aantal						Getal leerlingen	Getal leerlingen onder ultimo December 1886.							
	Hoofdonderwijzers.	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzers.	Hulponderwijzeressen.	Kweekelingen		Ultimo December 1885.	Europeanen.		Inlandsche Christenen.		Inlanders niet Christ.		Vreemde Oosterl.	
					mannelijke.	vrouwelijke.		jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.
1ste Inspectie-															
Batavia 1e school A	1	»	2	3	»	»	205	156	26	»	»	»	»	8	»
» 1e » B	1	»	3	1	»	»	165	104	59	»	»	»	»	2	»
» 2e »	1	»	3	2	»	»	197	139	51	»	1	1	»	10	»
» 3e »	1	»	1	2	»	»	116	65	27	1	»	4	»	9	»
» 4e »	1	»	2	3	»	»	213	128	56	»	»	2	»	»	»
» 5e »	1	»	1	»	»	»	55	28	26	»	»	2	»	4	»
» 6e »	1	»	2	2	»	»	140	98	64	»	»	2	»	1	»
» 1e meisjesschool	«	1	»	4	»	»	160	»	181	»	»	»	»	»	»
» 2e »	«	1	»	3	»	1	133	»	105	»	»	»	»	»	»
Onrust	1	»	»	»	»	»	13	4	4	»	1	»	»	1	»
Meester-Cornelis	1	»	3	2	»	»	173	151	60	»	»	1	»	6	1
» meisjesschool	»	1	»	2	»	»	70	»	76	»	»	»	»	»	»
Buitenzorg	1	»	2	2	»	»	181	123	47	2	»	1	»	2	»
» meisjesschool	«	1	»	2	»	»	88	»	95	»	»	»	»	»	»
Poerwakarta	1	»	»	1	»	»	48	26	19	»	»	7	»	1	»
Bandoeng	1	»	1	2	»	»	92	44	54	2	4	1	»	»	»
Tjiandjoer	1	»	»	1	»	«	46	19	18	»	»	»	»	2	»
Soekaboemi	1	»	»	1	»	»	51	27	14	»	»	11	»	1	»
Cheribon	1	»	2	»	»	»	90	56	21	»	»	6	1	»	»
» meisjesschool	»	1	»	1	»	»	32	»	31	»	»	»	»	»	»
Indramajoe	1	»	1	»	»	»	37	24	17	»	»	»	»	»	»
Serang	1	»	1	»	»	»	37	21	19	»	»	2	»	»	»
Benkoelen	1	»	1	»	»	»	41	19	20	»	»	»	»	8	»
Padang 1e school	1	»	1	2	1	»	130	103	37	»	»	»	»	»	»
» 2e »	1	»	2	1	»	»	126	98	12	»	»	3	»	5	»
» meisjesschool	»	1	»	2	»	»	79	»	69	»	»	»	»	»	»
Priaman	1	»	»	»	»	»	14	4	2	»	»	»	»	»	»
Transporteere	21	6	28	39	1	1	2730	1437	1210	5	6	43	1	60	1

lagere scholen in Nederlandsch-Indië, onder ultimo December 1886.

		Getal leerlingen in de			Verzuimde schooldagen.		Getal leerlingen die de school verlieten,		
Totaal.	Waarvan gratis leerlingen.	laagste klasse.	middelste klasse.	hoogste klasse.	Totaal in het jaar.	Gemiddeld per kind.	na al de vakken te hebben doorloopen.	om verschillende redenen.	AANMERKINGEN.
afdeeling.									
190	1	92	67	31	4525	24	13	90	
165	4	64	57	44	5429	21	8	51	
202	153	118	73	11	5767	28	5	74	
106	85	73	24	9	2461	23	6	51	
186	147	93	75	18	8405	42	6	95	
60	50	37	23	»	1453	24	1	18	
165	84	89	50	26	3976	24	2	74	
181	»	»	131	50	3017	17	15	45	
105	77	»	75	30	2387	23	20	40	
10	7	6	3	1	379	37	»	12	
219	77	81	103	35	3120	14	15	25	
76	43	25	21	30	688	9	3	13	
175	94	75	82	18	2371	14	12	111	
95	37	»	64	31	731	8	2	44	
53	27	26	19	8	427	8	4	5	
105	49	68	23	14	1762	17	2	29	
39	22	17	15	7	666	17	3	9	
53	25	28	22	3	754	14	4	40	
84	34	49	23	12	2786	33	1	29	
31	10	»	24	7	811	26	5	9	
41	24	16	17	8	649	16	4	2	
42	25	24	10	8	901	21	»	16	
47	28	25	15	7	512	11	2	4	
140	3	78	35	27	2519	18	8	40	
118	87	60	51	7	2230	19	»	52	
69	13	»	48	21	1156	17	9	21	
6	1	1	3	2	99	17	1	7	
2763	1207	1145	1153	465	57981	—	151	1006	

SCHOLEN.	Aantal						Getal leerlingen	Getal leerlingen onder ultimo December 1886.							
					Kweekelingen.			Europeanen.		Inlandsche Christenen.		Inlanders niet Christ.		Vreemde Oosterl.	
	Hoofdonderwijzers.	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzers.	Hulponderwijzeressen.	mannelijke.	vrouwelijke.	Ultimo December 1885.	jongens	meisjes	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.
Per transport	21	6	28	39	1	1	2730	1437	1210	5	6	43	1	60	1
Fort de Kock	1	»	2	»	»	»	58	38	22	»	»	»	»	1	»
Padang-Pandjang	1	»	1	»	»	»	35	18	16	»	»	»	»	»	»
Padang Sidempoean	1	»	»	»	»	»	11	5	7	»	»	»	»	»	»
Kotta-Radja 1e school	1	»	1	»	»	»	50	16	27	»	»	»	»	»	»
» 2e »	1	»	1	»	»	»	44	19	19	10	4	1	»	1	»
Muntok	1	»	1	»	»	»	40	15	18	»	»	1	»	4	»
Palembang	1	»	1	»	»	»	37	21	23	»	»	»	»	»	»
Riouw	1	»	»	1	»	»	34	15	18	»	»	»	»	»	»
Pontianak	1	»	»	1	»	»	35	20	27	»	»	»	»	»	»
TOTAAL	30	6	35	41	1	1	3074	1604	1387	15	10	45	1	66	1
															2de Inspectie-
Semarang 1e school A	1	»	4	»	»	»	182	147	35	»	»	2	»	»	»
» 1e » B	1	»	2	2	»	»	137	86	41	»	»	5	»	»	»
» 2e »	1	»	2	3	»	»	209	138	72	»	»	8	»	2	»
» 3e »	1	»	1	2	»	»	125	64	38	19	7	7	»	»	»
» meisjesschool	»	1	»	3	»	»	116	»	117	»	»	»	»	»	»
» te Tjandi	1	»	1	»	»	»	38	21	16	»	»	6	»	1	1
Salatiga 1e school	1	»	2	1	»	»	122	64	28	»	»	1	»	1	»
» 2e »	1	»	2	»	»	»	73	52	28	6	2	3	»	»	»
» meisjesschool	»	1	»	1	»	»	47	»	41	»	»	»	»	»	»
Ambarawa	1	»	2	1	»	1	122	58	35	10	3	6	»	1	»
» meisjesschool	»	1	»	1	»	»	23	»	31	»	»	»	»	»	»
Kendal	1	»	1	»	»	»	34	15	7	»	»	10	»	1	»
Oengaran	1	»	»	1	»	»	25	16	16	»	1	2	»	»	»
Pekalongan	1	»	1	2	»	1	110	53	43	»	«	7	»	»	»
Batang	1	»	»	»	»	»	19	4	8	»	»	2	»	»	»
Tegal	1	»	2	1	»	»	98	75	34	»	»	8	»	»	»
» meisjesschool	»	1	»	1	»	1	33	»	31	»	»	»	»	»	»
Koedoes	1	»	1	»	»	»	49	29	22	»	1	5	»	1	»
Japara	1	»	»	1	»	»	45	26	19	»	»	3	1	1	»
Pati	1	»	1	»	»	»	48	31	23	»	»	2	»	3	»
Transporteere	16	4	22	20	»	3	1655	879	685	35	14	77	1	11	1

Totaal.	Waarvan gratis leerlingen.	Getal leerlingen in de laagste klasse.	Getal leerlingen in de middelste klasse.	Getal leerlingen in de hoogste klasse.	Verzuimde schooldagen. Totaal in het jaar.	Verzuimde schooldagen. Gemiddeld per kind.	Getal leerlingen die de school verlieten, na al de vakken te hebben doorloopen.	Getal leerlingen die de school verlieten, om verschillende redenen.	AANMERKINGEN.
2763	1207	1145	1153	465	57981	—	151	1006	
61	31	29	25	7	616	10	1	25	
34	11	17	16	1	638	19	2	13	
12	6	5	6	1	336	28	»	2	
43	2	25	11	7	1015	24	»	31	
54	52	36	18	»	776	14	»	39	
38	18	19	12	7	710	19	2	19	
44	16	11	25	8	285	6	»	20	
33	13	23	7	3	599	18	3	13	
47	19	28	13	6	440	9	2	12	
3129	1375	1338	1286	505	63396	20	161	1180	

afdeeling.

184	»	101	46	37	5183	27	13	72	
132	6	69	42	21	2204	17	20	73	
220	194	156	49	15	4687	21	2	78	
135	119	102	32	1	4912	36	2	39	
117	58	»	89	28	4320	37	26	40	
45	9	28	14	3	1071	24	1	19	
94	3	41	36	17	1819	19	10	57	
91	83	63	24	4	1285	14	1	36	
41	20	»	22	19	386	9	4	18	
113	62	80	25	8	1897	16	2	79	
31	8	»	24	7	186	6	»	10	
33	14	26	7	»	1044	31	»	31	
35	23	20	11	4	642	18	»	5	
103	52	48	44	11	2754	26	2	30	
14	6	7	7	»	310	22	2	6	
117	65	77	34	6	1792	15	3	23	
31	11	»	22	9	444	14	4	7	
58	20	36	22	»	1012	17	4	15	
50	26	30	17	3	1223	24	2	7	
59	36	42	14	3	938	16	»	13	
1703	815	926	581	196	38109	—	98	658	

SCHOLEN.	Aantal						Getal leerlingen.	Getal leerlingen onder ultimo December 1886.							
					Kweekelingen.			Europeanen		Inlandsche Christenen.		Inlanders niet Christ.		Vreemde Oosterl.	
	Hoofdonderwijzers.	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzers.	Hulponderwijzeressen.	mannelijke.	vrouwelijke.	Ultimo December 1885.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.
Per transport.....	16	4	22	20	»	3	1655	879	685	35	14	77	1	11	1
Rembang.....	1	»	1	1	»	»	55	34	28	»	»	2	»	»	»
Toeban.....	1	»	1	»	1	»	54	18	26	»	»	8	»	»	»
Bodjonegoro.....	1	»	1	»	»	»	47	20	23	»	»	12	2	3	»
Banjoemas.....	1	»	»	1	»	»	56	33	26	»	»	7	»	»	»
Tjilatjap.....	1	»	1	»	»	»	53	24	22	»	»	1	»	3	»
Poerbolinggo.....	1	»	1	»	»	»	32	10	12	»	»	7	»	»	»
Bandjarnegara.....	1	»	1	»	»	»	38	11	10	»	»	19	»	»	»
Poerworedjo.....	1	»	2	»	»	»	68	44	15	»	»	10	1	1	»
Keboemen.....	1	»	»	1	»	»	40	9	16	»	»	8	»	»	»
Gombong.....	1	»	8	»	»	»	277	276	11	»	»	6	»	»	»
Wonosobo.....	1	»	1	»	»	»	43	11	3	»	»	28	»	3	»
Magelang.....	1	»	2	1	»	»	92	67	30	»	»	11	»	6	2
» meisjesschool.....	»	1	»	1	»	»	44	»	32	»	»	»	»	»	»
Djokjakarta 1e school.....	1	»	3	2	»	»	201	119	62	1	»	14	»	2	»
» 2e »	1	»	3	1	»	»	161	81	45	32	7	12	»	3	»
» meisjesschool.....	»	1	»	2	»	»	87	»	81	»	3	»	»	»	»
Soerakarta 1e school.....	1	»	1	1	»	»	80	39	28	»	»	1	»	»	»
» 2e »	1	»	1	2	»	»	139	87	31	3	1	»	»	»	»
» 3e »	1	»	2	1	»	»	134	73	39	1	»	4	»	10	1
» meisjesschool.....	»	1	»	2	»	»	70	»	92	»	»	»	»	»	»
Klatten.....	1	»	»	1	»	»	48	31	15	5	4	»	»	»	»
Bojolali.....	1	»	1	»	»	»	44	34	14	»	»	»	»	5	»
Madioen.....	1	»	1	1	»	»	83	41	41	»	»	5	»	1	1
Ngawi.....	1	»	1	»	»	»	49	28	27	»	»	8	1	»	»
Patjitan.....	1	»	»	»	1	»	18	10	13	»	»	1	»	1	»
Kediri.....	1	»	2	1	»	»	120	63	39	»	»	6	»	8	»
Blitar.....	1	»	2	»	»	»	79	40	40	»	»	8	1	»	»
Toeloeng-Agoeng.....	1	»	»	1	»	»	33	15	25	»	»	1	»	1	»
Ngandjoek.....	1	»	»	1	»	»	37	16	12	»	»	11	2	1	»
Bandjermasin.....	1	»	2	1	1	1	126	59	34	1	1	»	»	18	»
» meisjesschool.....	»	1	»	1	»	»	31	»	26	»	»	»	»	»	»
Totaal.....	43	8	60	43	3	4	4094	2194	1625	78	30	267	8	77	5

Totaal.	Waarvan gratis leerlingen.	Getal leerlingen in de laagste klasse.	Getal leerlingen in de middelste klasse.	Getal leerlingen in de hoogste klasse.	Verzuimde schooldagen. Totaal in het jaar.	Verzuimde schooldagen. Gemiddeld per kind.	Getal leerlingen die de school verlieten, na al de vakken te hebben doorloopen.	Getal leerlingen die de school verlieten, om verschillende redenen.	AANMERKINGEN.
1703	815	926	581	196	38109	—	98	658	
64	34	36	19	9	813	13	2	21	
52	17	25	26	1	1026	20	3	9	
60	23	24	26	10	964	16	4	21	
68	34	25	37	6	929	14	3	2	
50	27	25	17	8	2057	41	»	23	
29	17	9	11	9	360	12	»	18	
40	10	25	15	»	548	14	4	9	
71	31	42	19	10	1428	20	8	24	
33	16	16	14	3	1115	34	3	12	
293	285	115	157	21	10359	36	6	47	
47	7	24	22	1	1046	22	3	7	
116	49	81	27	8	2451	21	6	34	
52	17	»	43	9	834	16	3	11	
198	6	121	56	21	3407	17	7	54	
180	155	140	40	»	4658	26	»	53	
84	20	»	65	19	1193	14	10	27	
88	2	61	21	6	1206	14	4	59	
122	95	83	35	4	3856	31	3	77	
128	79	85	38	5	2749	21	3	76	
92	44	»	84	8	1454	16	4	16	
55	41	39	14	2	962	18	»	5	
53	42	36	16	1	1041	20	»	16	
89	36	49	30	10	1416	16	4	35	
64	27	50	14	»	905	14	4	13	
25	12	12	12	1	160	6	1	3	
116	49	54	48	14	2655	23	2	22	
89	37	45	35	9	2075	23	4	26	
42	18	25	16	1	664	16	1	9	
42	12	31	7	4	317	8	»	12	
113	60	72	29	12	1554	12	8	40	
26	9	»	19	7	341	13	4	11	
4284	2126	2276	1593	415	92652	21	202	1470	

SCHOLEN.	Aantal						Getal leerlingen.	Getal leerlingen onder ultimo December 1886.							
					Kweekelingen.			Europeanen		Inlandsche Christenen.		Inlanders niet Christ.		Vreemde Oosterl	
	Hoofdonderwijzers.	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzers.	Hulponderwijzeressen.	mannelijke.	vrouwelijke.	Ultimo December 1885.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.
															3de Inspectie-
Soerabaja 1e school A.	1	»	2	2	»	2	206	130	43	»	»	»	»	»	»
» 1e » B.	1	»	2	2	»	1	157	110	70	»	»	»	»	»	»
» 2e »	1	»	3	2	»	»	116	145	64	2	»	»	»	»	»
» 3e »	1	»	2	2	»	»	155	109	42	»	»	4	»	15	»
» 4e »	1	»	2	»	»	»	62	36	24	»	1	»	»	»	»
» 5e »	1	»	1	2	»	»	126	102	15	»	»	»	»	»	»
» 1e meisjesschool	»	1	»	2	»	»	89	»	96	»	»	»	»	»	»
» 2e »	»	1	»	3	»	»	101	»	75	»	»	»	»	»	»
Grissee	1	»	1	»	»	»	34	18	23	»	»	2	»	»	»
Modjokerto	1	»	1	1	»	»	79	46	36	»	»	»	»	»	»
Sidho-ardjo	1	»	1	»	»	»	57	31	24	»	»	4	»	1	»
Pamekasan	1	»	»	1	»	»	51	16	23	»	»	5	»	3	»
Soemenep	1	»	2	»	»	»	56	31	20	»	»	»	»	4	»
Bangkalan	1	»	1	»	»	»	27	11	8	»	»	2	»	1	»
Pasoeroean	1	»	2	2	»	»	147	99	45	»	3	7	»	8	»
» meisjesschool	»	1	»	1	»	»	23	»	25	»	»	»	»	«	»
Malang	1	»	2	1	1	»	120	75	44	»	»	1	2	3	»
» meisjesschool	»	1	»	1	»	2	40	»	38	»	»	»	»	»	»
Bangil	1	»	1	»	»	»	40	21	17	»	»	»	»	3	1
Probolinggo	1	»	2	1	»	»	144	91	80	»	»	»	»	»	»
» meisjesschool	»	1	»	1	»	»	45	»	28	»	»	»	»	»	»
Kraksaän	1	»	»	»	»	»	15	11	8	»	»	»	»	»	»
Loemadjang	1	»	»	»	»	»	»	10	14	»	»	»	1	1	»
Besoeki	1	»	1	»	»	»	27	11	10	»	»	1	1	3	»
Sitoebondo	1	»	1	»	»	»	42	30	13	»	»	2	»	»	»
Banjoewangi	1	»	1	»	»	»	54	25	16	»	»	7	»	»	»
Bondowoso	1	»	1	»	»	»	34	18	17	»	»	»	»	»	»
Makasser 1e school	1	»	2	1	»	2	136	77	45	»	»	»	»	4	»
» 2e »	1	»	2	1	»	»	111	52	37	1	»	2	»	13	»
» meisjesschool	»	1	»	1	»	»	29	»	48	»	»	»	»	»	»
Maros	1	»	1	»	»	»	27	18	10	»	»	»	1	»	»
Bonthain	1	»	1	»	»	»	37	11	20	»	»	2	»	»	»
Transporteere,	26	6	35	27	1	7	2387	1334	1078	3	4	39	5	59	1

Totaal.	Waarvan gratis leerlingen.	Getal leerlingen in de laagste klasse.	Getal leerlingen in de middelste klasse.	Getal leerlingen in de hoogste klasse.	Verzuimde schooldagen. Totaal in het jaar.	Verzuimde schooldagen. Gemiddeld per kind.	Getal leerlingen die de school verlieten, na al de vakken te hebben doorloopen.	Getal leerlingen die de school verlieten, om verschillende redenen.	AANMERKINGEN.
afdeeling.									
173	3	94	49	30	3440	20	23	52	
180	2	77	79	24	2867	16	13	31	
211	130	161	44	6	4482	21	3	42	
170	119	130	33	7	5510	32	1	88	
61	24	41	18	2	1465	24	3	26	
117	83	76	30	11	1689	14	16	58	
96	»	»	64	32	1868	19	12	30	
75	56	»	59	16	2256	30	9	48	
43	17	25	18	»	656	15	»	7	
82	57	45	33	4	1190	14	2	20	
60	27	31	25	4	1181	20	2	13	
47	15	18	23	6	1166	24	4	18	
55	35	30	21	4	1052	19	4	18	
22	7	17	5	»	526	24	1	10	
162	72	116	35	11	4869	30	6	46	
25	14	»	22	3	271	11	4	14	
125	51	93	25	7	2127	17	4	67	
38	16	»	21	17	506	13	2	18	
42	27	18	18	6	1233	30	1	9	
171	52	100	53	18	3177	19	7	26	
28	11	»	24	4	632	23	»	17	
19	7	10	7	2	634	33	»	13	
26	12	17	6	3	270	10	»	»	
26	11	15	10	1	856	33	»	11	
45	17	26	16	3	636	14	»	14	
48	27	24	22	2	1171	24	3	8	
35	18	24	6	5	626	18	»	11	
126	3	75	34	17	1960	15	8	39	
105	83	62	29	14	1925	18	2	30	
48	31	»	34	14	803	17	1	10	
29	23	15	12	2	790	27	»	4	
33	27	17	12	4	813	24	1	11	
2523	1077	1357	887	279	52647	—	132	809	

SCHOLEN.	Aantal						Getal leerlingen.	Getal leerlingen onder ultimo December 1886.							
	Hoofdonderwijzers.	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzers.	Hulponderwijzeressen.	Kweekelingen.		Ultimo December 1885.	Europeanen.		Inlandsche Christenen		Inlanders niet Christ.		Vreemde Oosterl.	
					mannelijke.	vrouwelijke.		jongens.	meisjes.	jongens	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.
Per transport.....	26	6	35	27	1	7	2587	1334	1078	5	4	39	5	59	1
Boelekomba.....	1	»	1	»	»	»	45	22	18	»	»	2	»	»	»
Menado.....	1	»	2	1	»	»	144	67	45	24	5	»	»	11	»
meisjesschool.....	»	1	»	1	»	»	57	»	35	»	3	»	»	»	»
Bima.....	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
Tondano.....	1	»	»	1	»	»	51	8	12	15	2	»	»	»	»
Gorontalo.....	1	»	1	»	»	»	33	11	13	6	»	2	»	3	»
Amboina	1	»	3	»	»	»	135	86	55	6	1	2	»	1	»
» meisjesschool.....	»	1	»	1	»	1	38	»	40	»	2	»	»	»	»
Banda (Neira).....	1	»	2	1	»	»	107	50	40	11	6	1	»	3	»
» meisjesschool.....	»	1	»	1	»	»	28	»	29	»	3	»	»	»	»
Saparoea.....	1	»	1	»	»	»	51	25	18	14	3	1	»	»	»
Ternate.....	1	»	2	»	»	»	80	29	13	7	7	»	»	22	3
Koepang.....	1	»	1	»	»	»	38	14	11	3	1	»	»	»	»
TOTAAL.....	35	9	48	33	1	8	3154	1646	1407	89	37	47	5	99	4

Recapi

1e afdeeling.....	30	6	35	41	1	1	3074	1604	1587	15	10	45	1	66	1
2e »	43	8	60	43	3	4	4094	2194	1625	78	30	267	8	77	5
3e »	35	9	48	33	1	8	3154	1646	1407	89	37	47	5	99	4
TOTAAL IN 1868.....	108	23	143	117	5	13	»	5444	4419	182	77	359	14	242	10
» 1885.....	107	23	134	121	2	11	10322	5232	4213	188	66	346	14	253	10
Vermeerdering.....	1	»	9	»	3	2	»	212	206	»	11	13	»	»	»
Vermindering.....	»	»	»	4	»	»	»	»	»	6	»	»	»	11	»

Totaal.	Waarvan gratis leerlingen.	Getal leerlingen in de laagste klasse.	Getal leerlingen in de middelste klasse.	Getal leerlingen in de hoogste klasse.	Verzuimde schooldagen. Totaal in het jaar.	Verzuimde schooldagen. Gemiddeld per kind.	Getal leerlingen die de school verlieten na al de vakken te hebben doorloopen.	Getal leerlingen die de school verlieten om verschillende redenen.	AANMERKINGEN.
2523	1077	1357	887	279	52647	—	132	809	
42	40	25	15	4	710	17	1	9	
152	84	114	35	3	3492	23	7	29	
38	23	»	27	11	1120	29	2	8	
»	»	»	»	»	»	»	»	»	
37	11	24	11	2	661	18	»	6	
35	13	18	8	9	628	18	»	8	
151	98	99	41	11	2987	20	3	30	
42	27	»	22	20	459	11	»	4	
111	52	79	25	7	2371	21	»	29	
32	10	»	24	8	518	16	1	6	
61	39	32	29	»	805	13	2	12	
81	35	45	27	9	960	11	3	5	
29	19	15	14	»	640	22	3	10	
3334	1528	1806	1165	363	67998	20	154	965	

tulatie.

3129	1375	1338	1286	505	63396	20	161	1180	
4284	2126	2276	1593	415	92652	21	202	1470	
3334	1528	1806	1165	363	67998	20	154	965	
10747	5029	5420	4044	1283	224046	20	517	3615	
10322	4733	5273	3876	1173	242448	23	511	3851	
425	296	147	168	110	»	»	6	»	
»	»	»	»	»	18402	3	»	236	

La. K.

Staat van het onderwijzend personeel en de leerlingen aan de bijzondere

SCHOLEN.		Aantal.						Getal leerlingen onder ultimo	Getal leerlingen onder ultimo					
						Kweekelingen.			Europeanen.		Inlandsche Christenen.		Inlanders niet Christenen.	
WAAR.	VAN WIEN.	Hoofdonderwijzers.	Hoofdonderwijzeressen	Hulponderwijzers.	Hulponderwijzeressen.	Mannelijke.	Vrouwelijke.	Getal leerlingen onder ultimo December 1885.	Jongens.	Meisjes.	Jongens.	Meisjes.	Jongens.	Meisjes.
1ste Inspectie-														
Batavia.....	J. Thie.....	1	»	5	»	»	»	130	135	»	»	»	»	»
»	Mej. Philipsen (Ursulinen).....	»	1	»	9	»	1	219	18	205	»	»	»	»
»	» Van der Werdt (idem).....	»	1	»	16	»	4	361	32	336	»	»	»	»
»	J. Beck.....	1	»	2	1	»	»	69	49	20	»	»	»	»
»	Mevr. A. Kimball.....	»	»	»	»	»	»	5	»	»	»	»	»	»
Buitenzorg	» G.W. Van den Dungen Gronovius	»	1	»	»	»	»	10	5	5	»	»	»	»
Garoet	J. Van Ham.....	1	«	»	»	»	»	28	6	6	»	»	2	2
Padang.....	Mej. Van Haastert.....	»	1	»	»	»	»	7	5	2	»	»	»	»
»	» Boerkamp (Geest. zusters).....	»	1	»	4	»	»	36	»	87	»	»	»	»
	Totaal in 1886	3	5	7	30	»	5	865	250	661	»	»	2	2
2de Inspectie-														
Semarang.....	Van het R. C. Weeshuis:	(a)												
»	1° de jongensschool.....	»	»	»	»	1	»	47	43	»	»	»	»	»
»	2° » meisjesschool.....	»	1	»	5	»	1	147	»	148	»	»	»	»
»	Van het Protest. Weeshuis.....	1	»	2	1	»	»	124	71	62	»	»	»	»
»	Zusters Franciscanessen.....	»	1	»	4	»	»	113	»	136	»	»	»	»
Djoewana.....	C. C. Homburg.....	»	»	»	»	»	»	16	»	»	»	»	»	»
	Totaal in 1886	1	2	2	10	1	1	447	114	346	»	»	»	»

lagere scholen in Nederlandsch-Indië onder ultimo December 1886.

December 1886.			Getal leerlingen in de			Verzuimde schooldagen.		Getal leerlingen die de school verlieten,		AANMERKINGEN.
Vreemde Oosterlingen.										
Jongens.	Meisjes	Totaal.	laagste klasse.	middelste klasse.	hoogste klasse.	Totaal in het jaar.	Gemiddeld per kind.	na al de vakken te hebben doorloopen.	om verschillende redenen.	
afdeeling.										
»	»	135	28	58	49	525	4	30	18	
»	»	223	89	80	54	669	3	6	51	
»	»	368	123	166	79	4500	12	12	128	
»	»	69	20	34	15	†	†	†	†	† Opgaven ontbreken.
»	»	»	»	»	»	»	»	»		In 1886 gesloten.
»	»	10	10	»	»	†	†	†	5	
»	»	16	7	5	4	146	9	»	6	
»	»	7	7	»	»	†	†	†	†	
»	»	87	42	21	24	†	†	3	4	
»	»	915	326	364	225	†	†	51	212	
afdeeling.										
»	»	43	16	19	8	476	11	5	4	(a) De jongensschool werd nog tijdelijk door de hoofdonderwijzeres der meisjesschool bestuurd.
»	»	148	78	47	23	1435	10	9	7	
»	»	133	57	61	15	3517	26	12	6	
»	»	136	58	59	19	1983	15	»	41	
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	In 1886 gesloten.
»	»	460	209	186	65	7411	16	26	58	

SCHOLEN.		Aantal						Getal leerlingen onder ultimo December 1885.	Getal leerlingen onder ultimo					
						Kweekelingen.			Europeanen.		Inlandsche Christenen.		Inlanders niet Christenen.	
WAAR.	VAN WIEN.	Hoofdonderwijzers.	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzers.	Hulponderwijzeressen.	Mannelijke.	Vrouwelijke.		Jongens.	Meisjes.	Jongens.	Meisjes.	Jongens.	Meisjes.
3de Inspectie-														
Soerabaja.....	K. J. Teppers, (geestelijke broeders)..	1	»	4	»	»	»	167	167	»	»	»	3	»
»	Mej. M. M. Demarteau, (geestelijke.. zusters).....	»	1	»	8	»	»	270	»	279	»	»	»	»
»	Mej. K. J. Almerood.....	»	1	»	4	»	»	82	»	98	»	»	»	»
»	E. A. E. Kalshoven.....	1	»	2	»	»	»	83	63	»	»	»	»	»
Tempeh (Loemadjang).....	Mevr. Wijsman	»	1	»	»	»	»	21	7	6	»	»	»	»
	Totaal.....	2	3	6	12	»	»	623	237	383	»	»	3	»
Recapi-														
1e Inspectie-afdeeling		3	5	7	30	»	5	865	250	661	»	»	2	2
2e idem.		1	2	2	10	1	1	447	114	346	»	»	»	»
3e idem.		2	3	6	12	»	»	623	237	383	»	»	3	»
	Totaal in 1886.....	6	10	15	52	1	6	»	601	1390	»	»	5	2
	» » 1885.....	7	11	14	49	»	3	1935	596	1316	»	»	9	5
	Vermeerdering.....	»	»	1	3	1	3	»	5	74	»	»	»	»
	Vermindering	1	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	4	3

December 1886.			Getal leerlingen in de			Verzuimde schooldagen.		Getal leerlingen die de school verlieten.		AANMERKINGEN.
Vreemde Oosterlingen.										
Jongens.	Meisjes.	Totaal.	laagste klasse.	middelste klasse	hoogste klasse.	Totaal in het jaar.	Gemiddeld per kind.	na al de vakken te hebben doorloopen.	om verschillende redenen.	
afdeeling.										
»	»	170	85	55	30	693	4	13	34	
»	»	279	119	82	78	650	2	5	55	
»	»	98	29	36	33	1487	15	3	35	
1	»	64	29	22	13	656	10	11	35	
»	»	13	10	3	»	†	†	1	8	
1	»	624	272	198	154	†	†	33	167	
tulatie.										
»	»	915	326	364	225	†	†	51	212	
»	»	460	209	186	65	7411	16	26	58	
1	»	624	272	198	154	†	†	33	167	
1	»	1999	807	748	444	†	†	110	437	
9	»	1935	822	712	401	†	†	86	370	
»	»	64	»	36	43	†	†	24	67	
8	»	»	15	»	»	†	†	»	»	